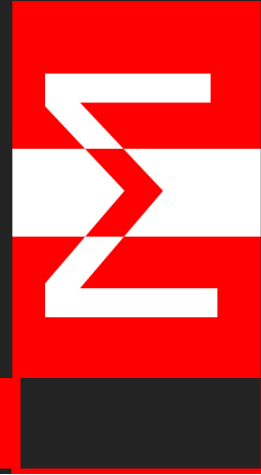

ΛΟΓΟ

DIE KUNST DES WISSENSCHAFTLICHE DENKEN

DER SAMMLUNG WISSENSCHAFTLICHER ARBEITEN

ZU DEN MATERIALIEN DER II INTERNATIONALEN WISSENSCHAFTLICH-PRAKTISCHEN KONFERENZ

MULTIDISZIPLINÄRE FORSCHUNG: PERSPEKTIVEN, PROBLEME UND MUSTE

26. NOVEMBER 2021 • WIEN, REPUBLIK ÖSTERREICH

VOLUME 1

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1
ISBN 978-3-471-37241-8 (PDF)

ISBN 978-617-8037-13-0
ISBN 978-617-8037-14-7 (volume 1)

ΛΟΓΟΣ

DER SAMMLUNG WISSENSCHAFTLICHER ARBEITEN

ZU DEN MATERIALIEN DER II INTERNATIONALEN
WISSENSCHAFTLICH-PRAKTISCHEN KONFERENZ

**«MULTIDISZIPLINÄRE FORSCHUNG:
PERSPEKTIVEN, PROBLEME
UND MUSTER»**

26. NOVEMBER 2021 • WIEN, REPUBLIK ÖSTERREICH

BAND 1

UDC 001(08)
M 94

<https://doi.org/10.36074/logos-26.11.2021.v1>

Vorsitzender des Organisationskomitees: Holdenblat M.

Verantwortlich für Layout: Bilous T.

Verantwortlich für Design: Bondarenko I.

Die Konferenz ist im Katalog internationaler wissenschaftlicher Konferenzen enthalten, genehmigt von ResearchBib und UKRISTEI (Zertifikat № 868 vom 22.10.2021); ist von der Euro Science Certification Group zertifiziert (Zertifikat № 22344 vom 01.11.2021).

Konferenz Tagungsband sind gemäß der Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) öffentlich verfügbar.

Bibliografische Beschreibungen der Konferenz Tagungsband sind von CrossRef, ORCID, Google Scholar, ResearchGate, OpenAIRE und OUGC werden indiziert.

M 94

Multidisziplinäre Forschung: Perspektiven, Probleme und Muster der Sammlung wissenschaftlicher Arbeiten «ΛΟΓΟΣ» zu den Materialien der II internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz (B. 1), Wien, 26. November, 2021. Wien-Vinnytsia: List Verlag. in Ullstein Buchverlage GmbH & Europäische Wissenschaftsplattform, 2021.

ISBN 978-617-8037-13-0
ISBN 978-617-8037-14-7 (BAND 1)

«Europäische Wissenschaftsplattform», Ukraine
«Europäische Wissenschaftsplattform», Ukraine

ISBN 978-3-471-37241-8 (PDF)

«List Verlag. in Ullstein Buchverlage GmbH», Republik Österreich

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1

Es werden Thesen von Berichten und Artikeln von Teilnehmern der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz «Multidisziplinäre Forschung: Perspektiven, Probleme und Muster», am 26. November, 2021 in Wien vorgestellt.

UDC 001 (08)

ISBN 978-617-8037-13-0
ISBN 978-617-8037-14-7 (BAND 1)
ISBN 978-3-471-37241-8 (PDF)

© Team der Konferenzautoren, 2021
© Europäische Wissenschaftsplattform, 2021
© List Verlag. in Ullstein Buchverlage GmbH, 2021
© LLC «International Centre Corporative Management», 2021

INHALT

ABSCHNITT I. WIRTSCHAFTSTHEORIE, MAKRO- UND REGIONALWIRTSCHAFT

КОМПЛЕКСНИЙ КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД У ПІДВИЩЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Онешко С.В., Бондаренко О.В.7

РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ МІГРАЦІЙНИХ НАСТРОЇВ МОЛОДІ

Білик О.М., Шкарлат І.В.9

ТЕНДЕНЦІЇ ТА СТРУКТУРА ІНВЕСТУВАННЯ В ОХОРОНУ
НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кривенцева А.П.12

ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Заволока Ю.М., Івко А.В., Сідненко М.В.15

ABSCHNITT II. UNTERNEHMERTUM, HANDEL UND DIENSTLEISTUNGEN

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА:
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ

Тростянська К.М., Кравченко В.П.17

МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ПІДХОДИ ЕНЕРГОРИНКУ УКРАЇНИ

Назарко А.А., Гавриленко Є.О., Гусева-Божаткіна В.А.20

МЕХАНІЗМ ОЦІНКИ ПЕРСПЕКТИВНОГО РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Джанумова Л.Т., Оскома О.В.22

ОНЛАЙН-БІЗНЕС ЯК СУЧАСНИЙ НАПРЯМ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА

Лозовський О.М., Саприкін В.В.24

ABSCHNITT III. FINANZEN UND BANKWESEN; BESTEUERUNG, BUCHHALTUNG UND WIRTSCHAFTSPRÜFUNG

ENTWICKLUNG VON VIRTUAL ASSET MINING IM NATIONALEN
WIRTSCHAFTSSYSTEM DER UKRAINE

Volkova V.30

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ Лукіша А.Ю.	32
ВИЗНАЧЕННЯ УМОВ ДОЦІЛЬНОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЗАХОДІВ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЗА РАХУНОК БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ Ємельянов О.Ю.	34
ВПЛИВ ВІДКРИТИХ ДАНИХ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗПОДІЛУ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ Матвієнко Г.А.	38
РИЗИКИ ВІД МАЙНІНГУ КРИПТОВАЛЮТ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ КРАЇНИ Волкова В.М.	40
ТРИРІВНЕВА ДОКУМЕНТАЦІЯ З ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ Чумак А.В.	43
ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ Ситник Н.С., Гаврецька І.І.	46

ABSCHNITT IV. MANAGEMENT, ÖFFENTLICHE VERWALTUNG UND ADMINISTRATION

DETERMINANTS OF ENERGY SECURITY OF UKRAINE Kuz V.A.	49
PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF NEGOTIATION Zrybnieva I., Zrybnieva K.	51
ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ПРОЦЕСИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ Маланчук О.Г.	53
ЕВОЛЮЦІЯ ПРОЦЕДУРИ ЗДІЙСНЕННЯ ДИСЦИПЛІНАРНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ТА ПРИТЯГНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ Трипольський Д.О.	55
СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ АВТОМОБІЛЬНИМИ ДОРОГАМИ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ Ткач С.В.	58
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ Чисневич Т.М.	61

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ
КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ЗАСОБАМИ КОМПЛЕКСНО-ЦІЛЬОВОЇ ПРОГРАМИ
Тищенко Т.І., Гречаник О.Є.64

ABSCHNITT V. SOZIALE ARBEIT UND SOZIALSCHUTZ

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ
АДАПТАЦІЇ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ В УКРАЇНІ
Аракелова І.О.70

ABSCHNITT VI. RECHT UND VÖLKERRECHT

CONSTITUTIONAL PROCEDURE: COMPARATIVE ANALYSIS AND
EUROPEAN EXPERIENCE FOR UKRAINE
Lupu A.73

SCHWERPUNKTE DER NORM IM VERWALTUNGSVERFAHREN
ÖSTERREICH
Махуров А.А.76

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ПРОБЛЕМИ КОСМІЧНОГО СМІТТЯ
Богачьов М.Є., Копиця Є.М.78

ЕЛЕКТРОННИЙ ПАРЛАМЕНТ, ЕЛЕКТРОННИЙ УРЯД, ЕЛЕКТРОННИЙ СУД
ТА ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ ЯК СКЛАДОВІ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕРЖАВИ
Міхровська М.С.81

ЗАБОРОНА ЦИРКІВ З ТВАРИНАМИ В УКРАЇНІ: ПЕРЕДУМОВИ,
ПЕРСПЕКТИВА, МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД
Богачьов М.Є.83

КЛІМАТИЧНИЙ ЗАКОН ЄС: ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ
Зубко Д.О., Копиця Є.М.86

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ
УКРАЇНИ ФУНКЦІЙ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
Салманова О.Ю.90

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
У СФЕРІ СПЕЦІАЛЬНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ
Вишняк А.О.94

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗМІНИ КЛІМАТУ
В УКРАЇНІ
Вірич М.Є.97

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ Бровенко Г.Д.	100
ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ ЧЕРЕЗ ОСОБЛИВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ НА ПРИКЛАДІ УГОРЩИНИ Паламарчук Д.В.	102
ПРОБЛЕМАТИКА ПРЕДМЕТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ Лоза Т.В.	105
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З МЕДИЧНИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ Гусєва Я.А.	108
СЛІДЧИЙ ЯК СЛУЖБОВА ОСОБА, ЯКА ЗАЙМАЄ ВІДПОВІДАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ, У ЗМІСТІ СТ. 368, 368-5, 369 і 382 КК УКРАЇНИ Юріков О.О.	111
ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ДО ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД Білошенко Л.Л.	113
ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ КЛІМАТИЧНИХ БІЖЕНЦІВ Зубко Д.О., Копиця Є.М.	115

ABSCHNITT VII.

INSTITUT FÜR STRAFVERFOLGUNG, JUSTIZ UND NOTAR

КОМУНІКАЦІЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ Кулакова А.О., Вербовий В.П.	117

ABSCHNITT VIII.

MILITÄRWISSENSCHAFT, NATIONALE SICHERHEIT UND SICHERHEIT DER STAATSGRENZEN

КООРДИНАЦІЯ ВОГНЕВОГО УРАЖЕННЯ ПРОТИВНИКА В ОПЕРАЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕОРІЇ ІГОР Слісар П.О.	119
РОЛЬ НАГОРОДНОЇ ФАЛЕРИСТИКИ В КОМАНДУВАННІ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ІМЕНІ ІВАНА КОЖЕДУБА Кривцов А.О., Кривцов Д.В., Царенко О.О.	122

ABSCHNITT I. WIRTSCHAFTSTHEORIE, MAKRO- UND REGIONALWIRTSCHAFT

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.01

КОМПЛЕКСНИЙ КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД У ПІДВИЩЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

ORCID ID: 0000-0003-2313-3984

Онешко Світлана Володимирівна

канд. екон. наук, доцент, професор кафедри економіки і фінансів
Одеський національний морський університет

ORCID ID: 0000-0001-7191-2865

Бондаренко Олексій Володимирович

здобувач кафедри міжнародного менеджменту та інновацій
Державний університет «Одеська політехніка»

УКРАЇНА

Глобалізація поширюється на інтернаціоналізацію і сферу виробництва, припускаючи організацію транснаціональних ланцюжків створення доданої вартості. Фундаментом глобалізації є створення загально світових комунікаційних систем, що забезпечують мережеву логістику і стандартизацію якості в масштабі реального часу [1, с. 11].

Інтеграція – інституціонально підготовлений системний процес об'єднання господарських блоків на мега-, макро- і мезорівнях. На макро- і мезорівнях інтеграція здійснюється шляхом формування в економіці країни і її регіонів господарських блоків-кластерів, що включають підприємства, фірми і організації, пов'язані випуском кінцевої продукції і географічним положенням [2, с. 4].

У результаті проведених на кафедрі міжнародного менеджменту та інновацій була теоретично обґрунтована та розроблена концепція комплексної кластерної організації, як особливої форми системної організації регіону, що є сукупністю субкластерів, взаємодія між якими зумовлена регульованим обміном соціально-економічними взаємодіями – носіями кластерних властивостей, які забезпечують отримання синергетичного та мультиплікативного ефектів у вигляді збільшення регіонального потенціалу [3].

Процес інтеграції субкластерів у комплексний кластер на регіональному рівні підпорядковується певним законам. Знання законів утворення зв'язків між елементами складної економічної системи дозволило розробити структурну модель регіонального комплексного кластера та сформувані керуючі елементи в системі управління регіоном, призначені для регулювання взаємодії між субкластерами та забезпечення ефективного взаємообміну вкладками, крім того, при цьому було необхідно визначити специфічні функції управління соціально-економічними взаємодіями та доповнити їх новим змістом.

Додатково було розроблено структурну модель регіонального комплексного кластера, що поєднує у собі безліч субкластерів, закони утворення зв'язків та принципи внутрішньокластерної взаємодії; інтеграції

субкластерів; вертикальної кооперації та горизонтальної координації; виборчої конкуренції та співробітництва; нерозривного ланцюжка накопичення доданої вартості; відповідальності за надійність та стійкість внутрішньокластерних відносин; відповідальності за якість соціально-економічної взаємодії; гармонізації соціально-економічних інтересів; інформованості; взаємовигідної інноваційності; мотивація розвитку.

Доведено необхідність підвищення ефективності управління та якості життя населення регіону з позицій синергізації міжкластерної взаємодії відповідно до встановлених та формалізованих правил вироблення керуючого впливу з урахуванням особливостей керуючої системи, параметрів субкластерів, параметрів їх взаємодії та ступеня впливу зовнішнього середовища. Розроблено математичну модель закону управління регіональним комплексним кластером.

Наразі дозріли умови для створення комплексного кластера в Одеській області [4, с. 356]. Вочевидь, що цей процес складний і трудомісткий, витратний, як у фінансовому забезпеченню, так і за часом. Одномоментно створити комплексний кластер не можливо, тому є доцільним виділити ті галузі діяльності, які вже у своїй основі мають кластерну організацію. Таким чином, необхідно розробити, довести до модельної інтерпретації підтримуючі елементи комплексного кластера та розглянути їх у взаємодії.

Проведене дослідження виявило значущість та необхідність розробки концепції комплексної кластерної організації регіону як найважливішої умови створення ефективного управління його економічним потенціалом.

У результаті виконаних теоретичних та аналітичних досліджень, конкретних розробок з досліджуваних проблем доцільно зробити наступний висновок: підсумком роботи є концепція комплексної кластерної організації та механізм її реалізації в регіоні. Ця концепція базується на трьох основних положеннях: формування регіонального комплексного кластера як результат розвитку регіону; формування соціально-економічних взаємодій як засади організації міжкластерної взаємодії; розробка механізму підвищення відповідальності учасників регіонального комплексного кластеру.

Список використаних джерел:

- [1] Cluster policy of development of the national economy: integration and infrastructure aspects: collective monograph. Under the editorship of S. Smerichevska. Poznan, Polska: Wydawnictwo naukowe WSPiA, 2020. 382 p.
- [2] Проблеми теорії та практики формування сучасних кластерних систем: монографія; за ред. С.К. Харічкова. Одеса: Інтерпрінт, 2014. 326 с.
- [3] Захарченко В.І., Бондаренко О.В. Комплексна кластеризація території: монографія. Одеса: Фенікс, 2022 (у друці).
- [4] Захарченко В.І., Паларев О.А. Кластерна форма територіально-виробничої організації: монографія. Рига, Латвія: Baltija Publishing, 2020. 376 с.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.02

РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ МІГРАЦІЙНИХ НАСТРОЇВ МОЛОДІ

Білик Ольга Миколаївна

канд.екон.наук, доцент

ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»

Шкарлат Ігор Володимирович

директор коледжу

ДВНЗ «Київський механіко-технологічний коледж»

УКРАЇНА

Розвиток та стабільність національної економіки тісно пов'язані з ефективністю функціонування ринку праці. В Україні, поряд з надлишковою пропозицією робочої сили на ринку праці, існує і незадоволений попит на заповнення вакантних робочих місць, однією з причин якого є відтік робочої сили за кордон, особливо молоді. Населення молодшого працездатного віку є найбільш перспективним і затребуваним ресурсом на ринку праці, оскільки період віддачі від використання людського капіталу зазначеної вікової групи більший. Крім того, саме молодь у віці 16-35 років найбільш орієнтована на результативність трудової діяльності, кар'єрне просування, саморозвиток, креативність та творчий підхід до роботи, що є цінним для кожного роботодавця. В сучасних умовах актуальними постають питання забезпечення національного ринку праці необхідною кількістю робочої сили відповідної якості, що обумовлено впливом глобальних трендів, пов'язаних з активізацією територіальної мобільності населення.

Спрощення умов перетину кордону до країн Європейського Союзу, розгортання воєнного конфлікту на Сході країни, низький рівень заробітних плат сприяють поживленню міграції з України. В свою чергу, високий рівень освіти і працелюбність, що традиційно притаманні українцям, робить їх затребуваними працівниками на світовому ринку праці. Проте така тенденція є небезпечною для національного ринку праці України. У відповідності з даними Державної служби статистики України, в 2020 році майже 19,1 тисяч українців виїхали з країни, 62,9% від числа яких становила молодь у віці від 16 до 35 років [1]. Наразі, через поширення пандемії COVID-19 та встановлення карантинних обмежень, міграційна активність населення значно знизилась, оскільки, ще у 2019 та в 2018 роках цей показник становив 26,8 тис. та 24,3 тис. осіб, відповідно.

Дослідження міграційних настроїв населення у віці 16-35 років показало, що значна частина молоді зазначеної вікової групи схильна до переїзду за кордон. Про це свідчать результати національного опитування молоді, проведеного Центром аналізу та соціологічних досліджень (CISR) Міжнародного республіканського інституту (MPI) у рамках програми "Мріємо та діємо" (рис.).

Опитування охоплює населення у віці 16-35 років, 39 % від загального числа респондентів зазначеної вікової групи висловили своє бажання покинути України для працевлаштування за її межами. Такий високий показник схильності

Рис. Міграційні настрої молоді в Україні у віці 16-35 років, % [2, с.49]

молоді до міграції є вкрай небезпечним для майбутнього українського ринку праці та економіки України в цілому. Для обґрунтування управлінських рішень на державному рівні щодо утримання молоді в Україні, важливим постає питання дослідження причин прагнення молоді покинути Україну (табл.).

Таблиця

Результати опитування молоді щодо причин формування міграційних настанов, % від числа респондентів, що виявили схильність покинути Україну*

Характеристики країн-реципієнтів робочої сили, що впливають на формування міграційних настроїв молоді	%
Вищий, ніж в Україні, рівень заробітної плати	62
Стабільніше майбутнє та більші можливості	28
Якість послуг для населення (система охорони здоров'я, інфраструктура і т.п.)	28
Рівень безпеки життя	18
Можливість отримати освіту	16
3 сімейних причин	1
Інше	5
Важко визначитись	1

* - респонденти мали можливість обрати декілька причин

Джерело: складено автором на основі [2, с. 52-53]

Проведене соціологічне дослідження показало, що для переважної більшості респондентів (62%) вагомою причиною, що впливає на формування у них міграційних настанов, є можливість отримувати вищу, ніж в Україні, заробітну плату за свою роботу. Для 28% респондентів причиною міграційних настроїв є комфортність умов проживання та якість соціальних послуг в країнах, що розглядаються як місце міграції. 28% від числа респондентів як значиму причину схильності до міграції зазначили більші можливості і перспективи для них за кордоном. Серед інших причин виділяються бажання отримати кращу освіту та жити в безпеці.

Для запобігання нестачі на національному ринку праці робочої сили у найбільш працездатному і перспективному віці (16-35 років), уряд України має зосередитись на питаннях утримання молоді в Україні та створення умов для реалізації їх трудового потенціалу. Як засвідчило емпіричне дослідження, існують конкретні причини та мотиви, що впливають на формування у молоді

бажання залишити свою країну та розглядати перспективи власного майбутнього за кордоном, які необхідно прийняти до уваги при формуванні міграційної політики і враховувати для розв'язання проблеми зростання трудової еміграції молоді.

Список використаних джерел:

- [1] Офіційний сайт Державної служби статистики України. Вилучено з <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- [2] Українська молодь сьогодні: результати національного опитування. Центр аналізу та соціологічних досліджень (CISR) Міжнародного республіканського інституту у рамках програми «Мріємо та діємо», 2021 р. 147 с. (2021). Вилучено з https://www.iri.org.ua/sites/default/files/editor-files/UNITY_Youth_Survey_UKR_Full_Deck_1.pdf

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.03

ТЕНДЕНЦІЇ ТА СТРУКТУРА ІНВЕСТУВАННЯ В ОХОРОНУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ORCID ID: 0000-0002-8161-632X

Кривенцева Аліна Петрівна

канд. екон. наук,

м.н.с. відділу економічного регулювання природокористування
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

УКРАЇНА

Поряд із вирішенням соціально-економічних проблем охорона довкілля є одним із основних напрямків реалізації Цілей сталого розвитку в світі та в Україні та її регіонах [1; 2]. Серед інструментів імплементації ЦСР в міжнародну та національну економіко-екологічну політику чи не найбільш дієвим є інвестування [3-5]. На шляху впровадження інвестиційних заходів, як правило, виникають різного роду перепони, що при несприятливих умовах переростають у форму еколого-економічних і зокрема природно-ресурсних конфліктів [6-8].

Розглянемо інвестиційну складову, спрямовану на оздоровлення навколишнього природного середовища та, зокрема на вирішення проблем охорони повітря, очищення води та поводження з відходами в Одеській області України – в таблиці 1 представлені інвестиції та поточні витрати протягом періоду 2015-2020 років.

Загальна сума інвестицій є постійно зростаючою (26512,9 тис. грн в 2015 році – 124768,3 тис. грн у 2020 році), при цьому її загальний обсяг недостатній для вирішення проблем довкілля регіону, які протягом останніх років накопичилися в Одесі та області. В структурному розрізі ситуація також більш-менш зрозуміла. Так, у сфері поводження з відходами надходження інвестицій доволі передбачуване, інвестиції та поточні витрати постійно зростають: протягом 2015-2020 рр. інвестиції в сферу поводження з відходами зросли майже в п'ять раз, а поточні витрати – більше, ніж у 4 рази. Проте, цих темпів зростання недостатньо для вирішення проблеми відходів у межах реалізації ЦСР у регіоні.

Таблиця 1

Інвестиції* та поточні витрати** на охорону навколишнього природного середовища за напрямками в Одеській обл., тис. грн, 2015-2020 рр.

Напрямок	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Охорона атмосферного повітря, попередження зміни клімату	10717,5*	11938,8	13208,4	16587,3	25371,3	7019,1
	10256,3**	14544,4	15158,5	19917,3	13544,3	21374,4
Очищення зворотних вод	4726,1	3144,8	9207,2	14771,5	33159,2	10315,2
	124851,2	96634,9	94837,5	103242,4	111085,8	150078,6
Поводження з відходами	1995,3	1639,8	3419,3	9067,6	4743,5	9341,3
	49730,3	131373,7	121464,7	166772,5	214043,9	216686,6
Інше (захист ґрунту, збереження біорізноманіття тощо)	9074,0	807,5	69244,2	33221,0	2085,6	24454,1
	94478,5	277161,8	546968,3	58886,2	546968,3	58886,2

Продовження табл. 1

Напрямок	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Усього:	26512,9	17530,9	95079,1	73647,4	67439,5	124768,3
	279316,3	519714,8	778429,0	545043,0	5727,9	22269,6
Частка витрат на довілля за рахунок коштів державного бюджету, %	20,6	0,7	23,6	46,2	–	–
	3,5	44,2	9,5	4,0	–	–

Дані сформовано з [9; 10]

Важливим для регіону є показник «очищення зворотних вод»: якщо протягом 2015-2018 рр. інвестиції зросли майже в три рази, то поточні витрати знизилися приблизно на 20%, то протягом наступних двох років обсяг поточних витрат збільшився приблизно в 1,5 рази, а капітальні інвестиції, навпаки, знизилися майже в 1,5 рази.

У розрізі структури джерел інвестування збільшення інвестицій відбувається переважно за рахунок державного бюджету: так, протягом періоду 2016-2018 рр. частка витрат на довілля зросла з 0,7 – до 46,2%.

В таблиці 2 представлено структуру інвестування в охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності в Одеській області протягом 2018-2020 років. Найбільш значних позитивних змін зазнали сільське, лісове та рибне господарства (зростання більше, ніж у 4 рази), а також інші види діяльності.

Таблиця 2

Інвестиції та поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища за видами економічної діяльності в Одеській обл., тис. грн, 2018-2020 рр.

Вид діяльності	Інвестиції	Поточні витрати	Усього
Сільське, лісове та рибне господарство	–*	39,6	39,6
	–**	21,9	21,9
	–***	171,6	171,6
Переробна промисловість	3636,2	71406,8	75043,0
	5004,3	74836,5	79840,8
	5882,6	97777,2	103659,8
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	–	55,3	55,3
	3006,9	219,0	3225,9
	1062,0	60,7	1122,7
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	19350,8	194544,6	213895,4
	38409,5	240024,5	278434,0
	11208,6	246486,3	257694,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	13395,8	37250,3	50646,1
	19152,2	35124,2	54276,4
	6995,5	44763,7	51759,2
Інші види економічної діяльності	17913,8	47201,8	65115,6
	1866,6	44893,8	46760,4
	99619,6	409003,7	508623,3
Усього:	73647,4	545043,0	618690,4
	67439,5	395119,9	462559,4
	124768,3	798263,2	923031,5

*2018 р.; **2019 р.; ***2020 р.

Дані сформовано з [9; 10]

З огляду на те, що Одеська область є рекреаційно-туристичним регіоном [11-14], інвестиційна політика в сфері охорони довкілля, зокрема в аспекті фінансування очищення та реконструкції пляжних територій, має бути серед пріоритетів діяльності як загальнодержавної, так і регіональної та місцевої влади. Нестабільна соціально-економічна ситуація в регіоні, як і в країні в цілому, має не тільки не перешкоджати провадженню інвестиційної політики в екологічній сфері, а підштовхувати інвесторів до пошуку комплексного вирішення проблеми реалізації ЦСР в межах регіону.

Загалом, виявлені тенденції та структура інвестування охорони довкілля в Одеській області дозволяють наразі дійти висновку про підтримання екологічної ситуації в регіоні на рівні потенційних еколого-економічних конфліктів.

Список використаних джерел:

- [1] Bali Swain, R., Yang-Wallentin, F. (2020). Achieving sustainable development goals: predicaments and strategies. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 27(2), 96-106. <https://doi.org/10.1080/13504509.2019.1692316>
- [2] Shevchenko, H., Petrushenko, M., Burkynskyi, B., Khumarova, N. (2021). SDGs and the ability to manage change within the European green deal: The case of Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 19(1), 53-67. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19\(1\).2021.05](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.19(1).2021.05)
- [3] Kölbl, J. F., Heeb, F., Paetzold, F & Busch, T. (2020). Can sustainable investing save the world? Reviewing the mechanisms of investor impact. *Organization & Environment*, 33(4), 554-574. <https://doi.org/10.1177/1086026620919202>
- [4] Pekovic, S., Grolleau, G. & Mzoughi, N. (2018). Environmental investments: too much of a good thing? *International Journal of Production Economics*, (197), 297-302. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2018.01.012>
- [5] Shevchenko, H. M. (2017). Regulatory policy and optimization of investment resource allocation in model of functioning recreation industry. *Baltic Journal of Economic Science*, 3(1), 109-115. <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-1-109-115>
- [6] Petrushenko, M. M., Voroshylo, L. S. (2015). Environmental-economic conflict: conceptual complexity and management issues. *Economic Processes Management: International Scientific E-Journal*, (3). Вилучено з <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/42346>
- [7] Shevchenko H. M., Reznik O. M. (2015). Ensuring state economic security in the area of taxation: agent-based and subject-based legal approaches. *Aktual Problems of Economics*, 168(6), 167-172. Вилучено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2015_6_23
- [8] Петрушенко, М. М. (2011). Необхідність та особливості застосування теорії ігор при моделюванні природно-ресурсних конфліктів. *Вісник СумДУ. Серія Економіка*, (3), 42-48. Вилучено з <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/23223>
- [9] Котвицька Л. Е. (ред.) (2018). *Статистичний щорічник Одеської області у 2017 році*. Одеса : ГУС в Одеській обл.
- [10] Головне управління статистики в Одеській області: офіційний сайт. <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
- [11] Шевченко, Г. М. (2017). *Прогнозування розвитку рекреації в Україні : соціально-економічний екілібріум*. Суми: Університетська книга.
- [12] Iaromenko, S. (2021). Tendencies in the development of the tourism industry: the case of the Odessa region. *RFDS*, 34(2), 40-53. <https://doi.org/10.15181/rfds.v34i2.2243>
- [13] Кислий В. М., Шевченко Г. М. (2007). Роль та місце природно-рекреаційної сфери в системі територіально-економічних відносин. *Екологічний менеджмент у загальній системі управління*. Суми: СумДУ. Вилучено з <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/7894/1/Kyslyi.pdf>
- [14] Shevchenko, H., Petrushenko, M., Burkynskyi, B., Khumarova, N., & Kodzhebash, A. (2021). Input-output analysis of recreational assets within the inclusive sustainable development in Ukraine. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 8(3), 90-109. [https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3\(5\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.8.3(5))

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.04

ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ORCID ID: 0000-0002-3616-1725

Заволока Юлія Миколаївна

канд. екон. наук. доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин та адміністрування
Філія «Кременчуцький інститут ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

ORCID ID: 0000-0002-4083-3678

Івко Андрій Володимирович

старш. викл. кафедри міжнародних економічних відносин та адміністрування
Філія «Кременчуцький інститут ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

ORCID ID: 0000-0003-3280-8496

Сідненко Марина Вікторівна

старш. викл. кафедри міжнародних економічних відносин та адміністрування
Філія «Кременчуцький інститут ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

УКРАЇНА

Інвестиційна діяльність є важливою складовою успішного фінансового розвитку підприємства, вона перш за все забезпечує досягнення поставлених цілей, зокрема, збільшення доходів підприємства та, відповідно, бюджету країни й населення. В умовах ринкової економіки більшість суб'єктів господарювання самі приймають рішення про здійснення інвестиційної діяльності. Тому удосконалення фінансово-інвестиційної політики на підприємстві, в тому числі оцінки ефективності інвестиційних вкладень, інвестиційного планування та створення оптимальних умов здійснення фінансово-інвестиційної діяльності є головним чинником економічного зростання підприємства.

Актуальність розгляду фінансово-інвестиційної діяльності організації обумовлена впливом її підсумкового фінансового результату, по-перше, на життєздатність або можливість подальшого функціонування підприємства і, по-друге, на рівень розвитку національної економіки. Це означає, що сутність фінансово-інвестиційної діяльності будь-якого підприємства буде індивідуальна та унікальна, оскільки залежить від безлічі факторів, починаючи від самих незначних, і закінчуючи умовами економічного середовища у конкретному місті, області, країні. Отже й розглядати її необхідно з урахуванням положень економічної й фінансової науки, а також норм законодавства, що регламентує діяльність організацій.

Фінансово-інвестиційна діяльність – це комплексне поняття, яке розкривається через його характеристику: з одного боку, фінансів, з іншого – інвестицій. Це пов'язано з тим, що поняття «фінансово-інвестиційна діяльність» є узагальненим і єдиного законодавчого або наукового визначення немає.

Як і будь-яка діяльність фінансово-інвестиційна діяльність передбачає державне регулювання і в той же час базується на принципах свободи, тобто передбачає вільне використання інвестицій, форм або прав вимоги на майно, вкладене в об'єкт інвестування; захист інвесторів від примусового вилучення їх майна державою; державні гарантії на забезпечення фінансового повернення, компенсації щодо вкладених коштів.

Фінансово-інвестиційна діяльність має глобальне значення для будь-якої країни. А для економіки України та її суб'єктів господарювання залишається болючим питанням, рішення якого й досі не знайдено.

Невиправданна надія на стабілізацію політичної ситуації, боротьбу з корупцією, ефективність економічних реформ знов призвело до скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій, обсяг яких у 2017 році зменшився майже на 30 % порівняно з 2016 роком. У 2018 році відбулося незначне збільшення надходжень - на 153 млн. дол. США або на 6,9 %, що свідчить про недовіру іноземних інвесторів до можливостей стабільного ведення бізнесу та поліпшення інвестиційного клімату в країні. Сальдо відтоку й притоку прямих іноземних інвестицій в економіку України на кінець 2020 року – мінус 2,5 млрд. дол., а загальний накопичувальний підсумок – 48,9 млрд. дол., що на 30 % нижче, ніж у 2013 році і навіть нижче, ніж у 2014 році [2;3].

Представлені показники характеризують в цілому низький рівень інвестиційної активності не тільки в окремих регіонах, а й більшості галузей нашої країни. Значимість й актуальність фінансово-інвестиційної діяльності, а також аналіз причин низької інвестиційної активності організацій України дозволяє зробити висновок про необхідність вдосконалення державної політики в даній сфері. Саме застосувавши державне стимулювання інвестиційної діяльності у розвиток внутрішнього виробництва держава може змінити зазначену ситуацію, що в подальшому призведе до покращення та стабілізації інвестиційної діяльності в цілому. Україна вже втратила багато часу, і щоб зупинити цей процес, перед владою й наукою постає гостре завдання – сформулювати та реалізувати на практиці систему регулювання інвестицій в реальний сектор економіки. Така система вимагає створення інвестиційної концепції, стратегії й тактики, на основі яких повинні формуватися цільові державні, місцеві та галузеві інвестиційні програми, які, в свою чергу, дозволять забезпечити рівні права інвесторів, інформаційну відкритість інвестиційних процесів, правовий захист суб'єктів інвестування. Пріоритет повинен віддаватися виробництвом, орієнтованим на випуск імпортозамінної продукції; підприємствам, що випускають конкурентоспроможну продукцію; виробництвом, на продукцію яких, згідно з прогнозами, протягом тривалого часу збережеться високий попит; підприємствам, що освоюють випуск нових видів продукції або продукції більш високої якості.

Рішення проблем, які стримують розвиток фінансово-інвестиційної діяльності організацій, з урахуванням підсумків попереднього розвитку інвестиційної діяльності в Україні, можливе тільки при концентрації бюджетних та приватних ресурсів в рамках державно-приватного партнерства, в умовах взаємодії між наукою, органами влади та організаціями в частині визначення, реалізації та контролю фінансово-інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел:

- [1] Самоєнкова О. В. (2019). Інвестиційна діяльність в Україні: тенденції та перспективи. *Ефективна економіка*. (5). Вилучено з <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7052>
- [2] Власюк В. (2021). Що не так з капітальними інвестиціями в Україні Вилучено з <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/05/6/673627/>

ABSCHNITT II. UNTERNEHMERTUM, HANDEL UND DIENSTLEISTUNGEN

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.05

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ

Тростянська Карина Миколаївна

канд. екон. наук, доц. кафедри статистики, обліку та економічної інформатики
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Кравченко Валерія Павлівна

здобувач вищої освіти факультету економіки
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

УКРАЇНА

Основні засоби визначають виробничу міць підприємств, виступають показником їх технічної оснащеності, безпосередньо пов'язані з ефективністю використання трудових ресурсів, механізацією та автоматизацією виробничого процесу, витратами на продукцію та рівнем її прибутковості. У зв'язку з чим питання ефективності використання основних засобів займають важливе місце в управлінні виробничим підприємством.

За загально визнаним підходом, основні засоби – «матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [1]. Основні засоби – це матеріальні довгострокові або необоротні активи, які використовуються в процесі господарської діяльності для отримання прибутку (земля та будівлі, машини та обладнання, меблі та обладнання та транспортні засоби).

Основні засоби підлягають періодичній амортизації, переоцінці та виведенню з експлуатації. Аналітику слід брати до уваги облікові аспекти, які визначають величину амортизації основних засобів [7], їхню балансову вартість та вартість, на основі якої будуть проводитися розрахунки показників ефективності використання.

Аналіз ефективності використання основних засобів зазвичай починається з аналізу їх структури. Факторами, що визначають структуру основних засобів, є: спеціалізація підприємства, тобто номенклатура продукції та виконуваних робіт; обсяги виробництва (розмір підприємства); рівень виробничої кооперації; рівень механізації та автоматизації; місцезнаходження підприємства (за джерелами сировини, палива, тепло- та енергопостачання, тощо); кліматичні умови тощо.

Удосконалення структури основних фондів можливе за рахунок своєчасного (планового) оновлення та модернізації існуючого обладнання; ефективного використання виробничих площ за рахунок раціонального розміщення обладнання; удосконалення структури парку техніки за допомогою нових одиниць високопродуктивного і точного обладнання та засобів механізації та автоматизації головних і допоміжних виробничих процесів; використання типових проектів у

розширенні виробничих потужностей; своєчасної ліквідації невикористаного обладнання (продажу або списання після закінчення терміну служби) тощо [6].

При аналізі обсягу, структури та динаміки основних засобів необхідно враховувати, що різні види основних засобів беруть різну участь у процесі господарської діяльності підприємства. Виробнича потужність визначається лише величиною промислово-виробничих основних засобів. Невиробничі основні засоби у виробництві безпосередньої участі не беруть, вони лише обслуговують культурно-побутові потреби колективу [3].

Ефективне використання основних засобів – це використання основних засобів, при функціонуванні яких підприємство отримує найбільший прибуток або несе мінімальні витрати. Основними факторами впливу на ефективність використання основних засобів є: обсяг, віковий та технічний стан; питома вага активної частини основних активів; ступінь використання устаткування; режим роботи устаткування; своєчасність і повнота використання виробничих потужностей; співвідношення зростання продуктивності праці та зростання її фондоозброєності; асортимент продукції, що реалізує підприємство та зміна відпускних цін на продукцію і засоби праці.

Ефективність використання виробничих потужностей залежить від інтенсивних та екстенсивних факторів покращення їх використання. Оновлення основних фондів здійснюється у формі їх заміни більш ефективними та досконалішими, модернізацією та реконструкцією окремих груп та типів, що в результаті підвищить конкурентоспроможність підприємства.

Ефективність використання основних засобів оцінюють за такими загальними показниками: фондовіддача, фондомісткість, фондоозброєність та рентабельність (рис. 1). Рентабельність у свою чергу має тісний зв'язок з фондовіддачею. Адже якщо фондовіддача зростає, то в свою чергу зростає і рентабельність, тобто збільшується величина прибутку від операційної діяльності. Загальний рівень ефективності використання основних фондів показує інтегральний показник використання основних засобів [2].

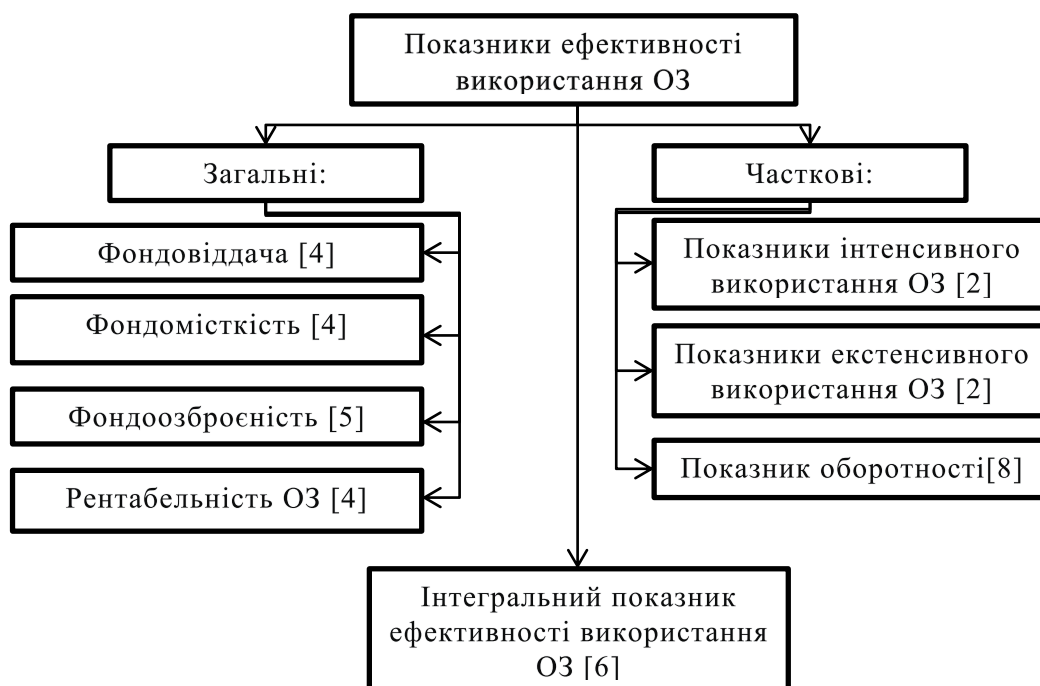

Рис. 1. Система показників оцінювання ефективності використання основних засобів

розроблено авторами за [2, 4, 5, 6, 8]

Зниження операційної ефективності та продуктивності є результатом неналежного або неналежного обслуговування несправних і неефективних активів, а також незамінної заміни застарілих і невідновних активів. Аналіз активів вивчає вік і стан кожної основної категорії активів, а також витрати на заміну старих активів, щоб визначити рівень випуску, час простою та тимчасові припинення.

Частковим показником для перевірки ефективності використання основних фондів є коефіцієнт оборотності основних засобів, який широко застосовується у зарубіжній практиці. Коефіцієнт оборотності основних засобів (FAT) – це коефіцієнт ефективності, який вказує, наскільки добре підприємство використовує основні засоби для збільшення продажів. Цей коефіцієнт є відношенням чистого доходу від продажів до чистої вартості основних засобів, розраховані за річний період. Чисті основні засоби включають в себе вартість майна, обладнання та устаткування, за вирахуванням накопиченої амортизації. Як правило, вищий коефіцієнт основних засобів означає більш ефективне використання інвестицій в основні засоби для отримання доходу. Цей коефіцієнт часто аналізується поряд із коефіцієнтами кредитного плеча та рентабельності [8].

Коли підприємство демонструє низькі показники продажів і має відносно великий обсяг інвестицій в основні засоби, коефіцієнт FAT може бути низьким. Особливо це стосується виробничих підприємств, які використовують великі машини та обладнання. Хоча не всі низькі коефіцієнти є поганими: якщо компанія тільки зробила нові великі закупівлі основних засобів для модернізації, низький FAT може мати негативний відтінок. Зменшення коефіцієнта також може свідчити про те, що компанія надто інвестує у свої основні засоби.

Високий коефіцієнт, з іншого боку, є кращим для більшості підприємств. Це свідчить про більшу ефективність управління основними засобами; отже, це дає більший прибуток від інвестицій в активи. Немає точного співвідношення чи діапазону, щоб визначити, чи ефективно компанія одержує дохід від таких активів. Це можна виявити, лише якщо порівняти останній коефіцієнт компанії з попередніми періодами або співвідношенням інших подібних бізнесів або галузевих стандартів.

Інвестори, які шукають інвестиційні можливості в галузі з капіталомістким бізнесом, можуть виявити, що FAT буде корисним для оцінки та вимірювання віддачі від вкладених коштів. Ця оцінка допомагає їм приймати важливі рішення щодо того, продовжувати інвестувати чи ні, а також визначає, наскільки добре ведеться конкретний бізнес. Це також корисно для аналізу зростання компанії, щоб побачити, чи збільшують вони продажі пропорційно їхнім активам.

Список використаних джерел:

- [1] Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" (2000) Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
- [2] Кащена Н. Б., Гаркуша Н. М., Сідорова Т. О. & Лисак Г. Г. (2014) *Аналіз господарської діяльності підприємства: навч. посібник*. Харків: ХДУХТ.
- [3] Бондар Н. М. (2004) *Економіка підприємства: Навчальний посібник*. Київ: А.С.К.
- [4] Кругляк Б. С., Бондар Т. П., Зайцева О. Б., Ковальов А. І. & Скиба Г. В. (2004) *Економічний аналіз підприємства: Навч. посібник для студ. ВНЗ – Хмельницький: ХДУ*.
- [5] Сіменко І.В. (ред.), Косова Т.Д. (ред.) (2013) *Аналіз господарської діяльності: навч. посібник*. Київ: Центр учбової літератури.
- [6] Arsenieva N.V., Putyatina L.M., Tarasova N.V. (2020) Methodological Aspects of a Comprehensive Analysis of the Fixed Capital of Machine Building Enterprises. *Economies*, 8(3), 73. <https://doi.org/10.3390/economies8030073>
- [7] Zeng Tong, Yi Kong (2021) Analysis of fixed assets depreciation management of enterprises under the background of Digitalization. *3rd International Conference on Energy Resources and Sustainable Development (ICERSD 2020), Harbin, China*. E3S Web of Conferences, Vol. 236, id.05053. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202123605053>.
- [8] Corporate Finance Institute What is Fixed Asset Turnover? <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/finance/fixed-asset-turnover/>

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.06

МАРКЕТИНГОВІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ПІДХОДИ ЕНЕРГОРИНКУ УКРАЇНИ

ORCID ID: 0000-0002-4190-7288

Назарко Артем Аркадійович

здобувач вищої освіти факультету економіки моря
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

головний спеціаліст відділу представництва в судах та інших органах
*юридичного управління Головного управління Держгеокадастру
в Одеській області*

Гавриленко Євгеній Олександрович

менеджер по роботі з енергетичними ринками України
ТОВ "АГРОАКВАРЕСУРС", м. Миколаїв

ORCID ID: 0000-0002-1117-3391

Гусєва-Божаткіна Вікторія Анатоліївна

старший викладач
кафедри програмного забезпечення автоматизованих систем
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

УКРАЇНА

Формування комплексу маркетингу підприємства є головним завданням для служб маркетингу, але управління комплексом маркетингу – це не єдине завдання, що виникає в процесі управління маркетинговою діяльністю, саме тому для ефективної організації маркетингової діяльності необхідні нові підходи до аналізу управління маркетинговою діяльністю підприємства. [2]

Система управління маркетинговою діяльністю підприємства – це сукупність визначених суб'єктів, об'єктів, інструментів та методів управління, що у процесі взаємодії між собою спрямовані на ефективне управління маркетинговою діяльністю підприємства. [4]

Розробка та реалізація маркетингових заходів потребують створення допоміжних систем маркетингу. До них належать, зокрема, система планування маркетингу, система організації служби маркетингу та система маркетингового контролю. Гармонійне поєднання і взаємодія цих допоміжних підсистем значною мірою зумовлюють ринковий успіх підприємства. Розроблення та прийняття маркетингових рішень у системі підприємництва базуються на обліку розходжень і спільності понять маркетингу як філософії, способу організації діяльності фірми та якінструментарію, що впливає на процес обміну, в який вступають і в якому безупинно взаємодіють суб'єкти цієї системи. [1]

Один із ключових елементів інфраструктури будь-якої території є енергетичні компанії, які націлені не лише на отримання прибутку від своєї діяльності, а й задовольняють потреби споживачів в енергопостачанні, забезпечують екологічну та економічну безпеку території, що формують її конкурентоспроможність. Тому органи влади пов'язують розвиток територій не тільки з будівництвом доріг, соціальних об'єктів, водопроводів, а й з розвитком енергосистем. [3].

Специфічні особливості електроенергетики впливають на маркетингову діяльність енергокомпаній. Необхідно відзначити, що сутність і цілі маркетингу – це потреби клієнтів та інтереси суспільства. Мета енергокомпанії – задоволення попиту виробництвом власного продукту, гармонізація інтересів різних груп споживачів та отримання прибутку. Але

електроенергія є специфічним високотехнологічним товаром (продуктом/послугою), який важко визначати чи класифікувати в стандартних термінах, що характеризують поняття «товар».[5]

Для успішного функціонування та розвитку енергокомпанії повинні постійно взаємодіяти із зовнішнім середовищем, приводити у відповідність внутрішні ресурси відповідно до зміни зовнішньої ринкової ситуації, тому обов'язковим є використання у їх діяльності маркетингового підходу. Маркетингова діяльність енергетичної компанії спрямована на створення цінності для клієнтів та налагодження взаємин з ними на перспективу. [3].

Маркетинг необхідно розглядати як комплексний підхід, що передбачає всебічне вивчення та прогнозування ринку, попиту та потреб споживачів. Це активна діяльність на ринку електроенергії та енергетичних послуг, підвищення конкурентоспроможності на ринку, підтримка стійкого фінансового положення, швидка адаптація до змін у зовнішньому середовищі, мінімізація ризиків під час обґрунтування інвестиційних рішень на зниження витрат».[5]

Цінова політика енергокомпаній пов'язана з діяльністю з диференціації тарифів на енергію, де треба враховувати особливості зміни зовнішнього середовища та режиму роботи великих споживачів енергії. Через однорідність продукції тарифи грають більш значиму роль, ніж у інших галузях. Через недисциплінованість споживачів послуг енергетичні компанії повинні продумувати заходи підвищення платіжної дисципліни (наприклад, нарахування штрафів за несплату у термін, обмеження та відключення споживачів від електропостачання, впровадження різних форм оплати).

Енергетичні компанії повинні налагоджувати довгострокові партнерські відносини з великими споживачами енергії з урахуванням взаємного узгодження інтересів та постачальниками палива. До останнього відноситься робота з вибору постачальника, погодження цін, умов постачання, формування претензій.

Енергокомпанії повинні орієнтуватися у своїй діяльності на концепцію соціально-етичного маркетингу, то є не лише орієнтуватися на отримання максимального прибутку, але й враховувати інтереси суспільства (регіону) у сфері раціонального енергоспоживання, охорони природного середовища, безпеки джерел енергії та вирішення актуальних соціальних проблем. [3].

Таким чином, в даний час енергетичні компанії повинні використовувати різноманітні інструменти маркетингу з урахуванням специфіки їхньої продукції, оскільки завдяки цьому вони зможуть утримувати або збільшувати свою частку на ринку, дослідити споживачів, їх потреби та потреби, підтримувати свою конкурентоспроможність. Енергетичні компанії – основний елемент інфраструктури та системи життєзабезпечення будь-якої території, тому від ефективності їх діяльності залежить привабливість території для туристів, інвесторів та для жителів.

Список використаних джерел:

- [1] Зейда В.В. (2019) Основні аспекти управління маркетинговою діяльністю підприємств в умовах конкурентної боротьби. Вісник СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ, (2), 207-211.
- [2] Конопляникова М.А. (2017) Управління маркетинговою діяльністю: поняття, принципи, підходи. Глобальні та національні проблеми економіки, (17), 332-336.
- [3] Ломовцева А. В. & Трофимова Т.В. (2020) Особенности маркетинга энергетических компаний. *The Newman in Foreign Policy*, 2(53), 11-14.
- [4] Піскун Д. Н. (2018) Визначення елементів маркетингового управління машинобудівним підприємством за умов євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, 3(22), 27-30.
- [5] Титаренко Л.М. (2017) Маркетинг в електроенергетиці України: проблеми та перспективи. *Економіка і суспільство*, (11), 317-321.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.07

МЕХАНІЗМ ОЦІНКИ ПЕРСПЕКТИВНОГО РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

ORCID ID: 0000-0002-4501-9974

Джанумова Лідія Тахїрівна

студентка економічного факультету

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ORCID ID: 0000-0002-1429-2070

Оскома Олена Володимирівна

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і маркетингу

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

УКРАЇНА

Сучасне життя суспільства без ефективного функціонування будівельної галузі просто неможливе. Будівельна галузь належить до основних галузей національної економіки України. Вона відображає рівень розвитку країни в цілому. Якщо прослідкувати вплив світової економічної кризи на народногосподарський комплекс, то можна помітити, що вітчизняна будівельна галузь постраждала від неї майже першою.

Будівельна діяльність представляє сферу матеріального виробництва, здійснення якої проявляється у створенні нових виробництв, розширенні, реконструкції та технічному переозброєнні діючих підприємств та інших об'єктів виробничої сфери, та невиробничої сфери.

Будівельні підприємства мають тісний зв'язок з представниками інших галузей національного господарства. Підприємства України у січні-квітні 2019 року виконали будівельні роботи на суму 38,566 млрд грн. Індекс будівельної продукції по відношенню до аналогічного періоду 2018 року склав 28,1 % [1, с. 188]. Нове будівництво, реконструкція та технічне переоснащення становили 79,3 % від загального обсягу виробленої будівельної продукції, капітальний і поточний ремонт – 12,1 % та 8,6 % відповідно. За підсумками 2019 року обсяги будівництва зросли на 20 %. Управління економічною безпекою підприємства, галузі та національного господарства в цілому неможливе без розуміння сутності поняття «економічна безпека».

Також для ефективного функціонування будівельного підприємства необхідно створювати структурні підрозділи які забезпечуватимуть економічну безпеку, дані структурні підрозділи є обов'язковими на середніх та великих підприємствах, а доцільність їх функціонування обумовленна на етапі створення будівельної організації [2]. Доцільно використовувати механізм забезпечення і підтримки економічної безпеки підприємств будівельної індустрії, заснований на застосуванні бюджетного планування діяльності підприємства.

Висновки. У результаті впливу кризових процесів відбулися істотні зміни в зазначеній галузі, які, в першу чергу, стосуються скорочення обсягів будівництва житлових та промислових об'єктів по всій території України, зменшення кількості інвестицій в галузь з боку вітчизняних та іноземних компаній. Причиною останнього є як зовнішні, макроекономічні фактори, так і внутрішні причини. Тому питання розробки комплексної оцінки стійкості

функціонування будівельних підприємств постає як одне з найактуальніших на сьогоднішній день.

Список використаних джерел:

- [1] Машина Н. І. (2003) Економічний ризик і методи його вимірювання. *Центр навчальної літератури*, 188. Вилучено з: <https://www.twirpx.com/file/1488334/>.
- [2] Ошуст В. І. (2008) Теоретичні аспекти управління ризиками. Вилучено з: http://eprints.kname.edu.ua/4193/1/138142_%D0%9E%D0%A8%D0%A3%D0%A1%D0%A2_%D0%92.%D0%86.pdf.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.08

ОНЛАЙН-БІЗНЕС ЯК СУЧАСНИЙ НАПРЯМ КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Лозовський Олександр Миколайович

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Саприкін Владислав Володимирович

здобувач вищої освіти факультету економіки, менеджменту та права
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

УКРАЇНА

***Анотація.** В статті розглянуто основні засади ведення комерційної діяльності в кіберпросторі. Визначено місце і роль онлайн-бізнесу в діяльності господарюючого суб'єкта та економіці країни загалом. Проаналізовано розвиток мережі Інтернет в Україні за допомогою індексу мережевої готовності. На основі розгляду проблем, що виникають у сфері електронної комерції окреслено плюси і мінуси розвитку бізнесу в всесвітній мережі.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. В сучасних умовах господарювання, підприємства внутрішньої торгівлі потребують значного оновлення підходів здійснення власної діяльності, і перш за все це стосується ІТ-компонента системи управління. Така необхідність обумовлена потребами сучасного споживача та вимогами конкурентного бізнес-середовища, що диктує нові правила гри у боротьбі за позицію лідера ринку. Звичайно сьогодні ринкові фактори ціни та якості залишаються важливими у формуванні попиту на товар, але не менш важливими виступають лояльність, доступність, зручність та швидкість процесу купівлі, інформативність, довіра, рівень сервісу, післяпродажне обслуговування споживачів і т.і.

Нинішня тенденція розвитку торгівлі в Україні свідчить про суттєве збільшення кількості компаній працюючих на споживчому ринку, інтеграцію активів різних операторів, створення мереж розподільчих центрів. Отже, формування ефективної інфраструктури інформаційних технологій як ключової складової підвищення рівня інновацій та основного чинника подальшого розвитку системи управління торгівлею є актуальною і своєчасною проблемою сьогодення.

Актуальність даного питання полягає у тому, що використання Інтернету у бізнесі набуває стратегічного значення. Сьогодні в умовах пандемії COVID-19 Інтернет може бути не лише додатковим каналом реалізації продукції, але також інструментарієм вирішення окремих маркетингових завдань. Враховуючи систему обмежувальних заходів пов'язаних з карантинном, обмежується свобода пересувань і дій в межах певної зони (території, регіону), таким чином Інтернет стає основним маркетинговим каналом спроможним задовольнити попит будь-якої кількості споживачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розгляд цієї, без всякого сумніву, важливої проблеми започатковано в публікаціях, щодо питань

організації та вибору методів інтернет-торгівлі. Зокрема, в роботі Васильєва Ю.Ю. [1] детально розглядалися основні проблеми та перспективи розвитку інтернет-торгівлі в Україні. Визначення "електронний бізнес" стало популярним після рекламної кампанії IBM про комп'ютеризовані процедури для автоматизації бізнес-процесів 7 жовтня 1997 року [2]. Новітні тренди та перспективи розвитку електронної комерції в міжнародному бізнесі обговорюються в роботі Смолій Л.В. та Костюк В.С. [3].

Передумови формування інформаційно-технологічної інфраструктури торгівельних підприємств висвітлені в роботі Федулової Л.І., у статті розкрито роль інноваційних технологій у системі менеджменту торговельних підприємств [4]. Також, значний внесок у вивчення розвитку галузі Інтернет-торгівлі здійснили такі вчені, як Д. Б. Кучер, С. М. Ілляшенко, Т. Є. Іванова, М. В. Юдін, Р. М. Макарова, Р. М., С. В. Маловичко [5], В. В. Криша, А. Р. Колеснік та ін. Основна увагу вони приділяють дослідженню конкурентних переваг Інтернет-торгівлі та існуючим тенденціям її подальшого розвитку.

Мета статті є розкриття важливості розвитку Інтернет-комерції в Україні, висвітленні переваг та можливих труднощів в її організації з урахуванням сучасного стану розвитку ринкових відносин.

Викладення основного матеріалу. Процес комерціалізації інформаційного поля та перенесення підприємницької діяльності та деяких бізнес-процесів у кіберпростір поступово стає визначальним проявом «нової економіки» та провідним фактором її формування. В результаті з'явився новий перспективний та динамічний економічний сектор, що отримав назву «електронний бізнес» (е-бізнес, англ.: e-Business, нім.: e-Geschäft).

Електронний бізнес, як нове економічне явище, базується на новому способі взаємодії між виробниками, посередниками, споживачами та нових специфічних методах просування товарів на ринку. Водночас він не заперечує традиційних форм взаємодії економічних суб'єктів господарювання та шляхів руху матеріальних благ, а навпаки доповнює їх, хоча подекуди і виступає в ролі альтернативи.

В основі електронного бізнесу покладено формування відповідної інформаційної мережі, саме середовища в якому відбуваються бізнес-процеси. Крім того, його неможливо започаткувати без відповідної інфраструктурної підтримки [1].

Відповідно до визначення IBM е-бізнес — це процес використання мережевих технологій для спрощення, вдосконалення та збільшення продуктивності виробничих процесів, що дозволяє підприємствам досить легко встановлювати зв'язки з партнерами, дистриб'юторами та клієнтами, об'єднувати бази даних та оперативно організувати власну діяльність, тобто це перетворення основних бізнес-процесів, підвищення їх ефективності за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. PWC "PriceWaterhouseCoopers" визначає електронну комерцію як систему, ланцюжок створення вартості, часткових та національних ринків за допомогою концепцій, на основі технологій використання інтернету та пов'язаного з ним процесів [2].

Більшість українських компаній сьогодні вже мають власні веб-сайти, які стали своєрідною вітриною, що представляє компанію та постачальника, і зазвичай виступає ефективною двосторонньою формою спілкування із зацікавленою аудиторією.

По мірі того, як компанії розширюють власну присутність у кіберпросторі, перед ними відкриваються нові можливості заробітку за допомогою

електронного бізнесу. На додаток до представницької функції веб-сайтів, компанії широко використовують різноманітні Інтернет-доповнення з метою підвищення ефективності взаємодії між зацікавленими сторонами. Так, наприклад, широко використовується підключення постачальників і партнерів до баз даних з оперативною інформацією про рівні запасів, управління замовленням в режимі реального часу, обробки платежів, збору статистичних даних іншої маркетингової інформації тощо [3]. Таким чином, можна констатувати той факт, що сьогодні відбуваються глобальні процеси інтеграції між компаніями, формуються єдині бізнес-ланцюги і бізнес-процеси.

З метою підвищення ефективності роботи торгівельних підприємств варто формувати системи торговельних мереж, управління якими здійснювати за допомогою найсучасніших інформаційних технологій. Сьогодні управління комерційними підприємствами передбачає використання автоматизованих систем, які б об'єднували торгівлю, складське господарство та бухгалтерський облік, потік запасів, капітал і функціонували в єдиному інформаційному просторі. Серед найважливіших напрямків цієї роботи варто виділити - оптимізацію оперативного та диспетчерського управління мережевим комплексом; моніторинг технологічних процесів та стану енергосистем; підтримку і контроль за реалізацією торгових потоків; підвищення якості документообігу; оперативне та точне прогнозування динаміки торгівлі тощо [4].

Аналіз розвитку мережі Інтернет в Україні, свідчить про поступове зростання рівня інформаційно-комунікаційних технологій, що і підтверджує індекс мережевої готовності. Всесвітній економічний форум (World Economic Forum) опублікував індекс мережевої готовності 2020 року (Networked Readiness Index 2020), який характеризує рівень розвитку світових інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та їх вплив на національну конкурентоспроможність. У доповіді «Глобальний звіт про розвиток інформаційних технологій 2020: Усунення «нової цифрової нерівності» – ключ до збалансованого зростання» (The Global Information Technology Report 2020: Addressing New Digital Divide Key for Balanced Growth) надано дані зі 134 країн.

Автори дослідження припускають, що між розвитком ІКТ та економічним процвітаням країни-респондента існує тісний зв'язок. Оскільки ІКТ відіграють провідну роль у розвитку інновацій, вони тим самим сприяють підвищенню продуктивності й конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів, диверсифікують економіку, виступають у ролі стимулу економічної діяльності, позитивно впливають на рівень життя людей.

Індекс готовності до мережі вимірює рівень розвитку ІКТ на основі 53 параметрів і складається з трьох основних груп:

- наявності умов розвитку ІКТ;
- готовності громадян, бізнесу та державних установ до використання ІКТ;
- рівня використання ІКТ у суспільному, комерційному й державному секторах.

Так, рейтинг України в Індексі мережевої готовності за 2020 р. посідав 64 місце (4,9) і знаходився між Мексикою – 63 і Білоруссю – 65; у 2015 р. – 71 місце (4) – між Тринідадом і Тобаго (70) і Кувейтом (72); в 2014 р. – 81 місце (3,87) – між Сербією (80) і Еквадором (82). Таким чином, у 2020 р. рейтинг України зріс на 7 позицій порівняно з 2015 р. та на 17 порівняно з 2014 р. (рис. 1). Основною причиною позитивних змін виступило покращення регуляторного середовища. Уряд країни активно працював над створенням сприятливих умов ІТ-технологій [5].

Разом з тим, не варто вважати, що все відбувається ідеально і швидко. За даними іноземних джерел, головною проблемою у сфері електронної комерції, є недостатня безпека даних, які передаються через всесвітню мережу (World Wide Web). Складовими виступає шахрайство та порушення таємниці приватного життя, адже сучасні технології не надають чіткої фіксації того, хто, коли, що і в кого придбав [6].

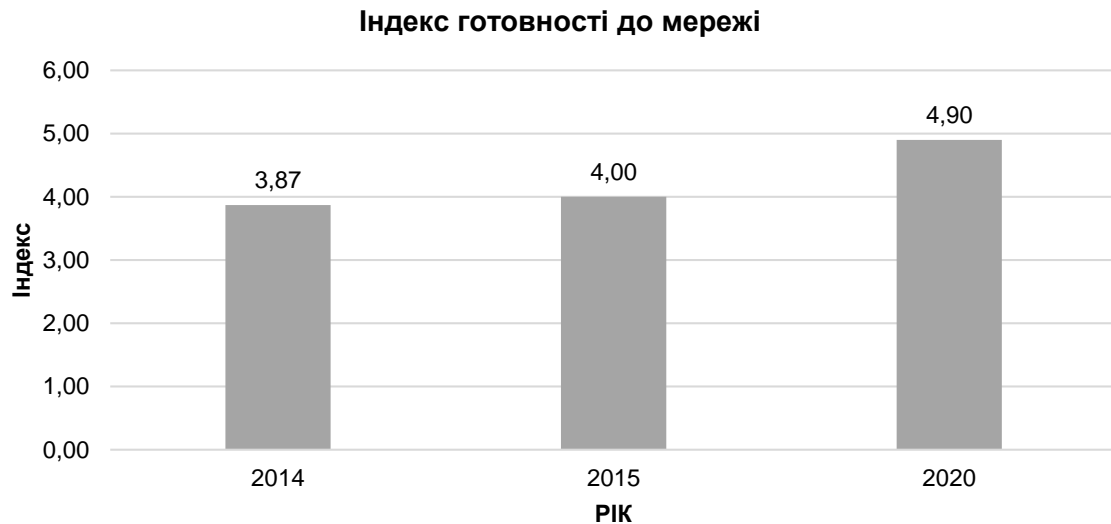

Рис. 1. Динаміка мережевої готовності України за 2014 - 2020 р.р.

Крім того, до проблеми подальшого розвитку електронної комерції варто віднести і невизначеність реального існування контрагента, відсутність знань правил ведення бізнесу в інших країнах, відсутність універсальних стандартів взаємодії та сумісності при роботі у глобальному масштабі в деяких випадках. Багато юридичних та фінансових питань також потребують регламентації, включаючи питання захисту прав інтелектуальної власності та прав споживачів. Також варто навести лад і до вимог оформлення угод, їхньої юрисдикції та належного виконання, захисту інформації, нагляду за криптографією, податків на транзакції та митні збори.

Непередбачувана пандемія COVID-19 та пов'язана з нею загальна система самоізоляції поставили компанії у досить скрутне становище. В критичному стані опинились компанії проекти яких повністю орієнтовані на офлайн. Як доречно висловились одна з найбагатших людей у світі, американський бізнесмен, інвестор, письменник, меценат, засновник Microsoft, співголова Bill & Melinda Gates Foundation, Білл Гейтс влучно прокоментував: «Якщо вашого бізнесу немає в інтернеті – вас немає в бізнесі». Отже, ключовий принцип успішного бізнесу - бути там, де ваші клієнти шукають вас. І тепер це Інтернет.

Виходячи в вищенаведеного, можна визначити (сформулювати) основні причини, чому саме бізнес повинен працювати і розвиватися в Інтернеті:

- по-перше, через масове зростання інформаційного потоку споживач все більше часу проводить в Інтернеті, а ні в торговельно-розважальному центрі (ТРЦ) чи іншій торговельній мережі;
- по-друге, цілодобова доступність Інтернет-послуг надає можливість у будь-який зручний час замовити товар;

- третє, постійна онлайн-присутність психологічно підвищує і зміцнює імідж вашої компанії в очах клієнта, стимулюючи його, тим самим, до купівлі товару;
- четверте, продаж через Інтернет підвищує ефективність застосування маркетингових інструментів впливу на свідомість потенційного клієнта;
- п'яте, у багатьох випадках, продаж через Інтернет підвищує якість обслуговування клієнтів, наприклад, безкоштовна доставка товару до місця призначення клієнта;
- шосте, ліквідуються зайві операції, оптимізуються операційні витрати, зростає прибутковість.

Звідси витікають очевидні плюси розвитку бізнесу в Інтернеті, які можна спостерігати на прикладі роботи Інтернет-магазину:

- власник такого Інтернет-магазину залишається досить вільним в плані пересування і місця проживання, як в середині країни, так і за її межами. Головне, мати ноутбук або планшетний комп'ютер та доступ до Інтернету і ви завжди на роботі;

- для відкриття такого магазину не потрібні значні капіталовкладення, як і на його утримання. Заощаджувати ви також маєте можливість і на обслуговуючому персоналі;

- стосовно фінансових звітів, то і тут є на чому заощадити гроші. Можна знайти бухгалтера-фрілансера, який лише підготує для вас щорічну звітність для подання до фіскальних органів. Існують також і спеціальні інтернет-сервіси;

- з технічної точки зору, сайт інтернет-магазину можна запустити вже через 2-3 дні після того, як ви прийняли рішення про власну справу. Знову ж таки економія;

- і ще одна досить суттєва перевага полягає у виборі напряму торговельної діяльності. Торгувати можна чим завгодно (звичайно в рамках чинного законодавства).

Варто також нагадати і про мінуси які приховує у собі Інтернет-торгівля:

- найпопулярніші ніші інтернет-торгівлі, такі, як магазини одягу, побутової техніки тощо мають дуже високу конкуренцію між продавцями. Відкриття інтернет-магазину в даній матриці – дійсно складний процес і вимагає великих фінансових зусиль та часу;

- Клієнти будуть незадоволені якістю товару, його невідповідністю з картинкою на картці товару, часом доставки, технічними характеристиками і т. д. При купівлі товару в звичайному магазині покупець легко може переконатися, що він купує саме те, що йому підходить. В інтернет-магазині все складніше.

Ведення бізнесу в кіберпросторі та спроби охопити клієнтів через Інтернет стають невід'ємною частиною стратегії українських компаній, а відповідні моделі та методи електронної комерції набором традиційних інструментів бізнес-процесів. В сучасних умовах господарювання конкурентні позиції спроможні зберегти тільки ті підприємства, які постійно використовують новітні технології, знаходяться в еволюційному пошуку нових форм і методів реалізації товарів. За таких умов Інтернет-торгівля виступає найважливішою технологією сучасності та забезпечує високі темпи економічного зростання.

Висновки. Отже, онлайн-бізнес виступає основною рушійною силою постіндустріальної економіки, спрямований на вирішення найважливішої задачі по підвищенню конкурентоспроможності організації на ринку, надає можливість господарюючим суб'єктам досить швидко і, що саме головне, без посередників, знаходити комерційних партнерів без зайвих на то зусиль.

Список використаних джерел:

- [1] Васильєв Ю.Ю. (2017). Електронна комерція, як інструмент просування товарів на ринку побутової техніки. *Міжнародний научний журнал «Інтернаука»*, Т. 2, (1), 23-24.
- [2] What is E-business. (2019). Вилучено з <https://www.ionos.co.uk/digitalguide/online-marketing/online-sales/what-is-e-business/>.
- [3] Смолій Л.В. & Костюк В.С. (2021). Новітні тренди та перспективи розвитку електронної комерції в міжнародному бізнесі. *Економіка та суспільство*, (29), 2-3.
- [4] Федулова Л.І. (2015). Передумови формування інформаційно-технологічної інфраструктури торговельних підприємств. *Київський національний торговельно- економічний університет*, (1), 6-8.
- [5] THE NETWORK READINESS INDEX 2020. (2020). Вилучено з <https://networkreadinessindex.org>.
- [6] Тюлюкіна О.В. (2018). Протидія економічним злочинам, що вчиняються в кіберпросторі. *Тернопільський національний економічний університет*, (1), 11-12.

ABSCHNITT III. FINANZEN UND BANKWESEN; BESTEUERUNG, BUCHHALTUNG UND WIRTSCHAFTSPRÜFUNG

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.09

ENTWICKLUNG VON VIRTUAL ASSET MINING IM NATIONALEN WIRTSCHAFTSSYSTEM DER UKRAINE

ORCID ID: 0000-0001-8270-042X

Valeriia Volkova

graduate student, SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv
*Kremenchuk City Council of the Kremenchuk District of Poltava Region,
Public Union "Virtual Assets 2030" of the project office of the Ministry of Digital
Transformation of Ukraine, Kremenchuk*

WISSENSCHAFTLICHER BETREUER:

ORCID ID: 0000-0002-2632-2986

Tetiana Dmytrenko

*OSCE AML Consultant, Vienna
AUSTRIA*

Ph. D. (Economics), SESE "The Academy of Financial Management", Kyiv

UKRAINE

Die große Popularität der Kryptowährung hat in letzter Zeit ein reges Interesse in der Gesellschaft nach neuen finanziellen Möglichkeiten sowie bei den Regulierungsbehörden des Finanzdienstleistungsmarktes geweckt. Heutzutage verwenden die Menschen in vielen Ländern zunehmend Kryptowährungen oder sehen eine mögliche Entwicklung. Die globale Einführung von Kryptowährungen in der Welt nimmt rasant zu, wie der Global Crypto Adoption Index 2021 - 24 [1] belegt, d.h., die globale Implementierung explodierte seit dem 3. Quartal 2019 um 2.300%, davon allein 881% im letzten Jahr. In diesem Ranking belegte die Ukraine den rechtmäßigen vierten Platz, und die führenden Positionen wurden von Vietnam, Indien und Pakistan besetzt.

Während sich die Gesellschaft auf das Phänomen der Kryptowährungen konzentriert hat, bleibt das Mining („Abschürfen“) der Coins für viele ein verwirrendes Thema. Das Mining im Kryptowährungssystem ist eine der Komponenten der Sicherheit des Systems selbst und hat drei wichtige Eigenschaften: Geschwindigkeit, Transaktionskosten und Zuverlässigkeit. Jüngste Beobachtungen basieren auf der Tatsache, dass Kryptowährungs-„Miner“ nicht einfach eine neue Kryptowährung erstellen oder das Netzwerk schützen. Sie erfüllen auch gezielt Geldtransfer-Funktionen und sollten in manchen Fällen als virtuelle Dienstleister (VASPs) behandelt werden.

Seit dem Aufkommen der ersten Kryptowährung, der von Jahr zu Jahr zunehmenden Popularität, kamen immer mehr Menschen zu diesem Prozess, sowohl legal als auch illegal. Die illegale Nutzung des Mining ist eines der Instrumente, um kriminelle Erträge zu verschleiern - die Abschaffung von Geldern und die Finanzierung des Terrorismus. Sowohl Aufsichtsbehörden als auch Fachleute für Finanzkriminalität müssen die Risiken von Eigentumsrisiken kennen.

Experten für Finanzkriminalität und Marktaufsichtsbehörden in verschiedenen Jurisdiktionen achten zunehmend auf riskante Transaktionen mit Kryptowährungen, einschließlich der neuesten Empfehlungen der FATF (2021) [2] mit Schwerpunkt auf Transaktionen mit Stablecoins, DeFi (dezentralisierte Finanzsysteme), Peers und Lizenzierung der Aktivitäten von VASPs. Das Mining als Aktivität ist keine Aktivität mit hohem Kryptowährungsrisiko, obwohl Organisationen wie das Financial Crimes Network (FinCEN) und die FATF sich darauf konzentrieren sollten, ihr Risiko zu untersuchen und ihre Empfehlungen abzugeben.

Der Begriff "Mining" ist im ukrainischen Recht noch nicht klar definiert. Die Essenz der Produktion von Kryptowährung (Mining) besteht in der Verwendung elektronischer Kapazitäten – Rechenausrüstung – innerhalb des Blockchain-Registers, was zur Erzeugung von Kryptowährung führt.

In Bezug auf die Legitimität von registrierte Mining-Unternehmen lautet die Antwort wie folgt - Kryptowährungs-Mining ist durch die Gesetzgebung der Ukraine nicht verboten und entspricht seiner Natur nach eher dem Konzept der "Produktion" von Gütern als der Bereitstellung von Dienstleistungen durch „Blockchain-Benutzer“.

Verweise:

- [1] Chainalysis. The 2021 Geography of Cryptocurrency Report. October 2021.
 - [2] FATF (2021), Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers, FATF, Paris, www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/Updated-Guidance-RBA-VA-VASP.html
 - [3] Houben, R., & Snyers, A. (2020, April). Crypto-assets – Key developments, regulatory concerns and responses. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648779/IPOL_STU\(2020\)648779_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648779/IPOL_STU(2020)648779_EN.pdf).
 - [4] European Parliament, & EU Council. (2018, May 30). Directive (EU) 2018/843 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU. Retrieved from eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843.
 - [5] Application of Money Services Business regulations to the rental of computer systems for mining virtual currency. https://www.fincen.gov/sites/default/files/administrative_ruling/FIN-2014-R007.pdf
-

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.10

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Лукіша Анна Юріївна

магістрант економічного факультету

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0003-3836-4785

Стеценко Тетяна Володимирівна

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

УКРАЇНА

В умовах поширення впливу глобальної невизначеності у світі серед завдань управлінського характеру на пріоритетне місце виходить забезпечення безпеки економічних акторів в різних напрямках. В контексті бюджетної системи активні теоретичні та практичні дослідження поняття «бюджетна безпека» проводяться для макро- та мікрорівня, однак мезорівень – регіональний – вирізняється відсутністю єдиного підходу до термінології та недостатнім рівнем комплексного опрацювання.

Узагальнюючи вітчизняний доробок з тематики бюджетної безпеки на мезорівні, можна зазначити наступне:

1) в нормативно-правових документах поняття «бюджетна безпека» вживається тільки таких суб'єктів фінансових відносин, як органи державної влади, і охоплює не тільки ланку державного та місцевих бюджетів, а відноситься до всієї сфери державних фінансів;

2) в наукових працях відсутня єдність у формулюванні базового поняття. Зустрічаються наступні варіанти: «безпека місцевих бюджетів» [1-2] та «бюджетна безпека місцевих бюджетів» [3], «бюджетна безпека місцевих органів влади» [4];

3) відсутність розкритої суб'єктно-об'єктної взаємодії заважає науковцям системно розкрити процес забезпечення бюджетної безпеки на мезорівні економічної системи;

4) запропоновано декілька систем оцінки рівня «бюджетної безпеки місцевих бюджетів». В якості індикаторів бюджетної безпеки найчастіше пропонуються показники фінансової стійкості місцевих бюджетів, динамічні та структурні показники доходної та видаткової частин місцевих бюджетів, а також місцевого боргу.

Враховуючи отримані результати рівня опрацювання зазначеної тематики у вітчизняному науковому колі, можна окреслити наступні завдання наукового пошуку: надати визначення поняттю «бюджетна безпека органів місцевого самоврядування» з акцентом на суб'єктивну сторону цього стану; розкрити механізм забезпечення цього стану для органів місцевого самоврядування; до індикаторів бюджетної безпеки органів місцевого самоврядування необхідно додати також показники, що характеризують своєчасність та безперебійність бюджетного процесу.

Список використаних джерел:

- [1] Бойко, С. В., & Дячук, Я. С. (2019). Безпека місцевих бюджетів у контексті бюджетної децентралізації в Україні. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*, (Т. 25), (2), 66-74. <https://doi.org/10.24263/2225-2924-2019-25-2-9>.
- [2] Бугіль, С. Я. (2016). Фінансова стійкість та безпека місцевих бюджетів в умовах обмеженості фінансових ресурсів. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*, (1), 55-60.
- [3] Грицишен, Д. О., Свірко, С. В., & Супрунова, І. В. (2019). Бюджетна безпека як об'єкт аналітичних досліджень в умовах реформування системи управління місцевими бюджетами. *Інвестиції: практика та досвід*, (24), 129-134. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.24.129>.
- [4] Сорока, Р., Кметик, У., & Щепаняк, І. (2014). Тенденції бюджетної безпеки місцевих органів влади. *Науковий вісник НЛТУ України*, (24.3), 254-263.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.11

ВИЗНАЧЕННЯ УМОВ ДОЦІЛЬНОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЗАХОДІВ З ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ЗА РАХУНОК БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

Смельянов Олександр Юрійович

д-р. екон. наук, доцент,
професор кафедри економіки підприємства та інвестицій
Національний університет «Львівська політехніка»

УКРАЇНА

Довготривалий економічний розвиток підприємств може відбуватися лише на засадах формування та використання потенціалу такого розвитку [1], який, свою чергою, базується на інноваційних та виробничо-збутових можливостях фірм [2, 3]. Водночас, утворення виробничо-збутового потенціалу підприємств, серед іншого, визначається рівнем використання їх енергетичних ресурсів [4–6] та можливостями подолання перешкод, що з'являються на шляху до підвищення цього рівня [7–14]. Тому важливо ретельно оцінювати ефективність енергозберігаючих інвестиційних проєктів [15–18] з урахуванням обсягів необхідних інвестицій у їх здійснення [19–21] та джерел фінансування цих проєктів [22–24], одним з яких може виступати банківський кредит [25, 26].

При цьому підприємства повинні чітко уявляти умови доцільності реалізації за рахунок банківського кредиту інвестиційних заходів з економії енергоресурсів, що вимагає попереднього встановлення критерію ефективності кредитування підприємств. Цим критерієм може виступати дисконтована величина їх майбутнього прибутку. Якщо дисконтований потік майбутнього прибутку після реалізації енергозберігаючих проєктів за рахунок кредиту зростає, то таке кредитування слід визнати для підприємства економічно доцільним. Отже, названий критерій доцільності кредитування реалізації енергозберігаючих проєктів можливо подати таким чином:

$$D_2 / D_1 > 1, \quad (1)$$

де: D_1 , D_2 – дисконтований потік майбутнього прибутку підприємства відповідно у разі відмови від взяття кредиту та у випадку взяття кредиту з метою фінансування енергозберігаючих інвестиційних проєктів.

Припустимо, що отримання прибутку та погашення кредиту відбуваються рівномірно (якщо ця умова не виконується, то для розрахунків можна узяти середні протягом відповідних часових проміжків значення показників). Тоді показники з нерівності (1) можна отримати з таких виразів:

$$D_1 = \sum_{t=1}^{C_1} \frac{\Pi_1}{(1+i_1)^t} = \frac{\Pi_1}{i_1} \cdot \left(1 - \frac{1}{(1+i_1)^{C_1}} \right), \quad (2)$$

$$D_2 = \sum_{t=1}^{C_2} \left(\frac{\Pi_2 - \Pi}{(1+i_1)^t} \right) + \sum_{t=C_2+1}^{C_1-C_2-1} \left(\frac{\Pi_2}{(1+i_1)^t} \right), \quad (3)$$

або

$$D_2 = \frac{P_2 - \Pi}{i_1} \cdot \left(1 - \frac{1}{(1+i_1)^{C_2}}\right) + \frac{P_2}{i_1 \cdot (1+i_1)^{C_2}} \cdot \left(1 - \frac{1}{(1+i_1)^{C_1}}\right), \quad (4)$$

де:

C_1 – прогнозний строк дисконтування потоку прибутку підприємства;

Π_1 – прибуток підприємства у разі відмови від взяття ним кредиту;

i_1 – дисконтна ставка у частках одиниці;

C_2 – прогнозний строк погашення узятого підприємством кредиту;

Π_2 – прибуток підприємства у випадку взяття ним кредиту;

Π – частина прибутку підприємства, яка буде спрямована на погашення узятого ним кредиту.

Якщо припустити, що термін функціонування підприємства є необмеженим, то тоді значення C_1 прямує до нескінченності. За цих умов формули (2) та (4) можна представити у такому вигляді:

$$D'_1 = \frac{\Pi_1}{i_1}; \quad (5)$$

$$D'_2 = \frac{P_2 - \Pi}{i_1} \cdot \left(1 - \frac{1}{(1+i_1)^{C_2}}\right) + \frac{P_2}{i_1 \cdot (1+i_1)^{C_2}}. \quad (6)$$

Стосовно терміну повного погашення узятої підприємством позики, то його можна визначити з такого рівняння:

$$\sum_{t=1}^{C_2} \left(\frac{P_2 \cdot (\alpha_1 + \alpha_2)}{(1+i_2)^t} \right) = \frac{P_2 \cdot (\alpha_1 + \alpha_2)}{i_2} \cdot \left(1 - \frac{1}{(1+i_2)^{C_2}}\right) = K, \quad (7)$$

де:

α_1 – частка витрат на погашення узятого підприємством кредиту та на сплату процентів за ним у загальній величині прибутку ($\alpha_1 = \Pi/\Pi_2$);

α_2 – відношення інших, окрім прибутку, джерел погашення кредиту до загальної величини прибутку підприємства;

i_2 – ставка кредитного відсотка у частках одиниці;

K – величина узятого підприємством кредиту.

З рівняння (7) отримуємо:

$$C_2 = \log_{1+i_2} \left(\frac{P_2 \cdot (\alpha_1 + \alpha_2)}{P_2 \cdot (\alpha_1 + \alpha_2) - K \cdot i_2} \right). \quad (8)$$

Таким чином, враховуючи викладене вище, можна встановити такі умови, за яких кредит буде привабливим для підприємства:

$$\begin{cases} \frac{P_2 - \Pi}{i_1} \cdot \left(1 - \frac{1}{(1+i_1)^{C_2}}\right) + \frac{P_2}{i_1 \cdot (1+i_1)^{C_2}} > \frac{\Pi_1}{i_1}, \\ C_2 = \log_{1+i_2} \left(\frac{P_2 \cdot (\alpha_1 + \alpha_2)}{P_2 \cdot (\alpha_1 + \alpha_2) - K \cdot i_2} \right) \leq C_2, \end{cases} \quad (9)$$

де: C_2 – граничний максимально припустимий строк повного погашення узятого підприємством кредиту згідно кредитної угоди.

Застосовуючи подані у вигляді системи нерівностей (9) умови доцільності фінансування підприємствами інвестиційних заходів з енергозбереження за рахунок кредиту, суб'єкти господарювання зможуть більш обґрунтовано підходити до розроблення стратегії фінансування цих заходів.

Список використаних джерел:

- [1] Ємельянов, О. Ю. (2019). *Потенціал економічного розвитку підприємств: інструментарій та моделі оцінювання: [монографія]*. Львів: Національний університет «Львівська політехніка».
- [2] Гришко, В. А. (2010). Показники та методи оцінювання інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств. *Схід. Аналітично-інформаційний журнал*, (7(107)), 18–21.
- [3] Ємельянов, О. Ю., Петрушка, Т. О. & Висоцький, А. Л. (2013). Діагностика ресурсного забезпечення як чинника формування виробничо-збутового потенціалу підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*, (23.4), 128-135.
- [4] Оберська, Н. В. & Михайлишин, М. С. (2017). Економія енергії у нашому будинку – це наш особистий внесок у зміцнення енергетичної безпеки України. *Енергетика і автоматика*, (1), 132–142.
- [5] Концеба, С. М. & Непочатенко, О. О. (2007). Енергозберігаючі технології в Україні: економічний ефект та перспективи впровадження. *Збірник наукових праць УНУС*, (63), 1–5.
- [6] Yemelyanov, O., Symak, A., Petrushka, T., Zahoretska, O., Kusiya, M., Lesyk, R. & Lesyk, L. (2019). Changes in Energy Consumption, Economic Growth and Aspirations for Energy Independence: Sectoral Analysis of Uses of Natural Gas in Ukrainian Economy. *Energies*, (12(24)), 4724.
- [7] Кінаш, І. А. (2015). Бар'єри на шляху впровадження енергоефективності та енергозбереження підприємств. *Сталий розвиток економіки*, (3), 185–189.
- [8] Севастьянов, Р. В. & Калініна, Я. Ю. (2014). Енергоефективність промислових підприємств України та бар'єри з її впровадження. *Економічний вісник ЗДІА*, (7), 144–154.
- [9] Bhandari, D., Singh, R. K. & Garg, S. K. (2019). Prioritization and evaluation of barriers intensity for implementation of cleaner technologies: Framework for sustainable production. *Resources, Conservation and Recycling*, (146), 156–167.
- [10] Cagno, E., Worrell, E., Trianni, A. & Pugliese, G. (2013). A novel approach for barriers to industrial energy efficiency. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, (19), 290–308.
- [11] Chai, K. H. & Yeo, C. (2012). Overcoming energy efficiency barriers through systems approach – A conceptual framework. *Energy Policy*, (46), 460–472.
- [12] Chiaroni, D., Chiesa, V., Franzò, S. et al. (2017). Overcoming internal barriers to industrial energy efficiency through energy audit: a case study of a large manufacturing company in the home appliances industry. *Clean Technologies and Environmental Policy*, (19), 1031–1046.
- [13] Kangas, H. L., Lazarevic, D. & Kivimaa, P. (2018). Technical skills, disinterest and non-functional regulation: Barriers to building energy efficiency in Finland viewed by energy service companies. *Energy Policy*, (114), 63–76.
- [14] Kostka, G., Moslener, U. & Andreas, J. (2013). Barriers to increasing energy efficiency: Evidence from small- and medium-sized enterprises in China. *Journal of Cleaner Production*, (57), 59–68.
- [15] Джеджула, В. В. (2011). Оцінка економічної ефективності інвестицій в енергозберігаючі проекти. *Економічний простір*, (54), 124–130.
- [16] Козик, В. В., Ємельянов, О. Ю. & Політанська, О. Л. (2009). Визначення чутливості інвестиційної ефективності до зміни ефектоутворюючих факторів виробництва інноваційної продукції. *Інвестиції: практика та досвід*, (3), 6–9.
- [17] Петрушка, Т. О. (2013). *Оцінювання економічної ефективності ресурсозберігаючого розвитку промислових підприємств* (дис. ... канд. екон. наук). НУ «Львівська політехніка». Львів, Україна.
- [18] Федорук, М. І. (2018). Багатокритеріальна оцінка ефективності інвестування в енергозбереження методом аналізу ієрархій. *Вісник НУВГП*, (2(82)), 323–334.
- [19] Гришко, В. А., Ємельянов, О. Ю. & Крет, І. З. (2008). Моделювання процесу формування цін на інноваційну продукцію машинобудівних підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Логістика»*, (633), 153-157.
- [20] Бокулева, М. О. (2009). Ціноутворення на продукцію машинобудівних підприємств з урахуванням вимог споживачів. *Держава та регіони*, (2), 13-19.

- [21] Набок, І. І. (2008). Механізм ціноутворення на інноваційну продукцію машинобудівного виробництва з урахуванням її життєвого циклу. *Держава та регіони*, (2), 160-163.
- [22] Lesinskiy, V., Yemelyanov, O., Zarytska, O., Symak, A. & Petrushka, T. (2020). Development of a toolkit for assessing and overcoming barriers to the implementation of energy saving projects. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, (5(3)), 24–38.
- [23] Yemelyanov, O., Symak, A., Lesyk, L., Petrushka, T., Kryvinska, N. & Vovk, O. (2021). Modeling of Parameters of State Participation in Financing of Energy Saving Projects at Enterprises. *Advances in Intelligent Systems and Computing*, (1293), 498–511.
- [24] Петренко, І. П. & Козловська, О. Ю. (2017). Фінансова підтримка проектів у сфері енергозбереження в Україні. *Науковий вісник УНУ*, 14(2), 65–68.
- [25] Lesinskiy, V., Yemelyanov, O., Zarytska, O., Symak, A. & Petrushka, T. (2021), Devising a Toolset for Assessing the Potential of Loan Financing of Projects Aimed at Implementing Energy-Saving Technologies. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, (4 (13)), 15–33.
- [26] Васюренко, О., Ляшенко, В. & Подчесова, В. (2014). Ефективність кредитування фізичних та юридичних осіб банками України: методологія аналізу стохастичних границь. *Вісник НБУ*, (1), 5–11.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.12

ВПЛИВ ВІДКРИТИХ ДАНИХ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗПОДІЛУ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

ORCID ID: 0000-0002-5265-8379

Матвієнко Галина Анатоліївна

канд.екон.наук, доцент, доцент кафедри фінансів та обліку
Таврійський національний університет імені В.І.Вернадського

УКРАЇНА

Інформаційна грамотність та вміння аналізувати великі обсяги відкритих даних є необхідною частиною майбутніх необхідних компетенцій населення країни і в особливості державних службовців. Так як результати якісного та кількісного аналізу даних впливають на управлінські рішення, дозволяють ефективно та прозоро розподіляти державні кошти, унеможливають корупційні дії. В Україні в останні роки швидкими темпами відбувається відкриття даних в державній сфері, запроваджуються проекти по їх моніторингу та аналізу. За розрахунками, планова економічна вигода від відкритих даних до 2025 р. може зрости до більш ніж 1,4 млрд доларів, що складе 0,92% ВВП. За оптимістичним сценарієм щорічне зростання відкритих даних може бути 15,7% (за базовим сценарієм – 8,2%)[1].

Швидкий прорив у розвитку цифрової культури в державному управлінні відбувся завдяки дії проекту TAPAS від USAID / UK (Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах). Основною метою якого є фінансова підтримка населення України та уряду у боротьбі з корупцією в державному управлінні, а також зміцнення довіри українців до уряду за рахунок підвищення прозорості, підзвітності та якості наданих державних послуг. Даний проект імплементує реформи в публічних закупівлях, відкритих даних та електронних послугах. За рахунок використання відкритих даних можна проконтролювати роботу державних установ, покращити державні послуги та впровадити нові цифрові послуги та інструменти взаємодії з населенням. На базі відкритих даних вже було створено багато продуктів в державному управлінні: онлайн-сервіси та аналітичні модулі, чат-боти (особливо часто вони застосовуються в комунальних послугах). Список компаній, які надають відкриті дані кожного року розширюється і на даний час містить більше 70 одиниць, основними з яких є: портал E-Gov, Опендатабот, Prozorro, YouControl, Київ Цифровий [2].

Законодавчим підґрунтям розвитку відкритих даних є прийнятий в 2018 році «План дій з реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних на 2018-2020 рр.» [3]. Для стимулювання залучення приватних ІТ компаній до розробки проектів у сфері державного управління проводиться національний конкурс «Open Data Challenge», разом з представниками центральної та міської влади, експертами, громадськими активістами щорічно відбувається форум «Open Data Forum» [2].

Для зменшення проявів корупції та ефективності розподілу бюджетних коштів необхідний постійний контроль населення та громадських організацій. Для навчання відкритим даним державних службовців та населення було створено ряд безкоштовних онлайн курсів. Також сформовано національну мережу тренерів з відкритих даних: «Підготовка агентів змін в містах» [4]. Важливим кроком також є включення до навчальних програм студентів ВНЗ спеціального курсу «Аналіз відкритих даних у професійній сфері».

Україна вже створила Єдиний державний веб-портал відкритих даних (data.gov.ua) де оприлюднені методичні матеріали щодо формування реєстрів наборів відкритих даних [5]. Ініційовано оприлюднення пріоритетних наборів даних на Європейському порталі відкритих даних. Деякі міста України вже запустили пілотні проекти по відкритим даним. У рамках пілотного проекту міста отримують експертну допомогу кращих фахівців з відкритих даних. Важливою складовою цих проектів є проведення консультацій з представниками місцевих громад, бізнесом та активістами щодо пріоритетності наборів даних, які становлять інтерес для жителів міста. Одними з перших міст які впровадили відкриті дані у 2017 році стали Вінниця та Чернівці, в 2018 р. до цього проекту додалися Житомир, Івано-Франківськ і Кропивницький [6].

Одним із лідерів серед державним установ по відкриттю даних є Державна фіскальна служба (ДФС), яка зобов'язана публікувати 55 наборів даних. На Єдиному державному веб-порталі використання публічних коштів: Spending.gov.ua є доступ до 161 млн бюджетних транзакцій та 55 млн договорів. На openbudget.gov.ua повністю є дані по структурі державного і всіх місцевих бюджетів. Окремі міністерства починають розкривати дані за окремими напрямками роботи, так наприклад Міністерство розробило серію відкритих даних для аналізу фінансування закладів середньої та вищої освіти [7].

Таким чином відкриті дані мають значний вплив на прозорість та ефективність розподілу бюджетних коштів, зменшують корупцію. Тому розкриття даних, особливо в бюджетній сфері, вагоме значення для майбутнього економічного розвитку та підвищення довіри до уряду.

Список використаних джерел:

- [1] Антикорупційний та соціальний вплив відкриття державних даних на провадження бізнесу в Україні (2021) *Аналітичний звіт*. TAPAS. Вилучено з: <https://tapas.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/Impact-OD-Research-Business.pdf>
- [2] Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах (2020). TAPAS. Вилучено з: <https://tapas.org.ua/pro-proekt/>
- [3] Про затвердження плану дій з реалізації принципів Міжнародної хартії відкритих даних. (2018) *Законодавство України*. Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/900-2018-%D1%80#Text>
- [4] Курс з відкритих даних (2020). TAPAS. Вилучено з: <https://tapas.learndata.info/#/>
- [5] Єдиний державний веб-портал відкритих даних (2021). Вилучено з: data.gov.ua
- [6] Дія (2021) *Державний цифровий портал*. Вилучено з: <https://diia.data.gov.ua/info-center>
- [7] Видатки на освіту (2020). *Міністерство фінансів України*. Вилучено з: <https://mof.gov.ua/uk/the-reform-of-education>

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.13

РИЗИКИ ВІД МАЙНІНГУ КРИПТОВАЛЮТ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ КРАЇНИ

ORCID ID: 0000-0001-8270-042X

Волкова В.М.

аспірантка,
науковий співробітник відділення глобальної економіки і міжнародних фінансів
НДФІ ДННУ “Академія фінансового управління”, Київ

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0002-2632-2986

Дмитренко Т.Л.

кандидат економічних наук,
завідувач відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки
НДФІ ДННУ “Академія фінансового управління”, Київ
AML-консультант
ОБСЄ, Відень, Австрія

УКРАЇНА

Велика популярність криптовалют в останні часи привернула жваву зацікавленість суспільства, нових фінансових можливостей, а також регуляторів ринку фінансових послуг. В наш час мешканці багатьох країн дедалі все більше використовують криптовалюту або бачать потенційний розвиток. Глобальне впровадження криптовалют у світі стрімко зростає, про що свідчить глобальний індекс сприйняття криптоактивів (Global Crypto Adoption Index) у 2021 році - 24 [1], тобто глобальне впровадження зросло більш ніж на 2300% з 3 -го кварталу 2019 року та на 881% за останній рік. В цьому списку Україна посіла своє законне четверте місце, а провідні позиції зайняли В'єтнам, Індія та Пакистан.

В той час, як суспільство зосередило свій погляд на темі криптовалют, майнінг цих же коїнів для багатьох залишається незрозумілою темою. Майнінг в системі криптовалют є однією зі складових безпеки самої системи та має 3 важливі характеристики: швидкість, вартість транзакції та надійність. Ще одна виключна особливість майнінгу - убезпечення мережі від різного виду атак, таких як подвійного витрачання, спам-атаки та атаки 51% в разі контролю більшої частини мережі онлайн. Останні спостереження ґрунтуються на тому, що «майнери» криптовалют не просто створюють нову криптовалюту або захищають мережу. Вони також цілеспрямовано виконують функції грошових переказів, і до них треба ставитися, в окремих випадках, як до постачальників віртуальних послуг (VASP).

Фахівці з боротьби з фінансовими злочинами та регулятори ринку різних юрисдикцій все більше приділяють посилену увагу ризиковим операціям з криптовалютами, в тому числі останні рекомендації організації FATF (2021) [2] зосереджені на застосуванні операцій зі стейблкоїнами, DeFi (децентралізованих фінансових систем), одноранговими операціями та ліцензуванні діяльності VASPів. Майнінг, як діяльність, не віднесено до діяльності з високими криптовалютними ризиками, хоча такі організації, як Мережа боротьби з фінансовими злочинами (FinCEN) та FATF, повинні зосередитися на вивченні його ризикованості та надати свої рекомендації.

Видобуток криптовалюти - процес цілого циклу виробництва. Оскільки криптосистема як фінансова система не регулюється центральним органом, її «регулюють» безліч користувачів з усього світу. Їх комп'ютери для майнінгу називаються «нодами» чи «вузлами». Ці вузли зберігають інформацію про ті транзакції, що вже відбулися, та перевіряють їх на відповідність оригінальній транзакції. Усі перевірені транзакції записуються в спеціальний список – блокчейн – доступ до якого має кожен охочий.

Починаючи з появою першої криптовалюти, популярність її видобутку з кожним роком все більше зростала, все більше людей долучалося до цього процесу, як в легальний, так і не в легальний спосіб. Саме використання майнінгу в незаконний спосіб і є одним із інструментів, за допомогою якого приховуються злочинні доходи - відмивання коштів та фінансування тероризму. Як регулятори, так і спеціалісти з боротьби з фінансовими злочинами повинні знати про ризики майнінгу криптовалюти.

Шайрайство при хмарному майнінгу - це послуги з видобутку криптовалют, які пропонуються клієнтам на різних веб-сайтах за комісійну винагороду від імені, в інтересах та за кошти користувачів. По факту відбувається продаж потужностей без надання фактичних послуг майнінгу та через певний час компанія перестає виплачувати комісійні, та загальну суму.

Криптоатаки - несанкціоноване використання комп'ютера/пристрою для майнінгу криптовалюти (як правило, пов'язане з кіберзлочинцями та хакерами), проявляються від крадіжки електроенергії для забезпечення майнінгу до використання шкідливого програмного забезпечення для захоплення процесорної потужності нічого не підозрюючих користувачів комп'ютера.

Зближення зі злочинністю. Зростання популярності майнінгу криптовалюти призвело до збільшення зближення з іншими видами злочинної діяльності. Оскільки оператори майнінгових пулів, як правило, не проводять належну перевірку учасників KYC/AML, зростає ймовірність того, що майнери-учасники можуть завідома заводити активи злочинного походження.

Під час реєстрації в пулі зазначається лише інформація, яка є мінімальною - імейл адреса та ім'я - та й вони не піддаються перевірці. Лише умови обслуговування BTC.com допускають, що деяка особиста інформація може бути зібрана, яка може ідентифікувати фізичну особу, але в якій ситуації вона може бути зібрана, незрозуміло.

Егоїстичний (селфш) майнінг - різновид майнінг-пулів, в яких більша група майнерів створює окремий, закритий від усіх інших майнерів валідний ланцюжок блоків, довший за основний, публікуючи його потім і отримуючи при цьому винагороду, яка не може зрівнятися з витраченими ресурсами, за рахунок здійснення маніпуляцій, спрямованих на те, щоб цей ланцюжок став канонічним.

Скасування всіх транзакцій — у разі здійснення Атаки 51% є ймовірністю видобутку зловмисником більшості блоків і, як наслідок, з'явиться можливість відхилення всіх наступних транзакцій, що може призвести до знищення мережі.

Атака 51% - захоплення ресурсу мережі блокчейн, який дозволить приймати рішення про створення блоків для дискредитації системи та/або отримання неправомірної вигоди шляхом несанкціонованого витрачання (подвійного витрачання), а також генерації ланцюжка блоків із даними, вигідними зловмиснику.

Комісії за майнінг. Злочинна діяльність у вигляді майнінгу криптовалюти не обмежується лише егоїстичним майнінгом. Високі комісії за транзакції, отримані від незаконних доходів, сплачуються майнерами в обмін або на щойно видобуті монети, або на повернення сплачених зборів за майнінг, або все разом. Подібно до егоїстичному майнінгу, ця техніка вимагає змови між постачальником

криптовалюти та майнером, які приватно створюють і підтверджують відносно низькі транзакції криптовалюти з непропорційно високою платою за майнінг, яка іноді становить сотні тисяч доларів. Після того, як блок-кандидат був назначений за допомогою сприятливих транзакцій (наприклад, з власного приватного гаманця майнера або гаманця клієнта), майнер (або пул майнінгу) перевіряє блок і поширює його в мережу для включення в блокчейн, що, ймовірно, буде додано, якщо пул для майнінгу має достатню потужність хешування. Однак така практика виглядає дуже ризикованою, і є набагато простіші способи відмивання активів.

Майнінг як послуга. Більш широкі ризики фінансових злочинів, пов'язані з майнінгом криптовалюти, можуть не обмежуватися поняттям «комісія». Майнінг як послуга (MaaS) також може використовуватися для конвертації доходів, отриманих злочинним шляхом (фіатні або криптовалюти з простежуваною історією незаконної діяльності) у чисті або «незаймані» монети, які, як повідомляється, продаються на відкритому ринку за 10-20% їхню ринкову вартість. У такому випадку послуги віддаленого хостингу або хмарного майнінгу обмінюють оплату на послуги майнінгу (без достатньої перевірки особи контрагентів або походження активів). Натомість майнер надсилає щойно згенеровані або видобуті монети клієнту, який платить.

Санкційні ризики. Ризики майнінгу криптовалюти виходять за межі фінансових злочинів. Ризики санкцій також повинні враховувати ті, хто повинен дотримуватись вимог під час роботи з транзакціями та учасниками, які мають зв'язок з видобутком криптовалюти.

Тим, хто керує ризиками фінансових злочинів, наприклад, фінансовим установам, також може бути корисно приділяти пильнішу увагу операціям з майнінгу криптовалюти та до операторів майнінгового пулу. Виявлення підозрілої активності, пов'язаної з майнінгом, може включати індикатори високого ризику, такі як ідентифікація адрес блокчейну зі значною частиною транзакцій, які передають значні комісійні майнеру (>5% більше, ніж середня комісія за майнінг мережі на момент транзакції) або адреси отримання нещодавно створених криптовалют від майнера або майнінгового пулу, які нещодавно прийняли високу частку зіпсованих активів.

Заборона майнінгу криптовалюти не зупинить весь процес майнінгу та не стабілізує несприятливі умови на фінансовому ринку, але підвищення уваги міжнародних організацій в окремих випадках до ризиковості цієї діяльності значно зменшить обсяг незаконних операцій та їх негативний вплив на економічну систему країни.

Список використаних джерел:

- [1] Chainalysis. The 2021 Geography of Cryptocurrency Report. October 2021.
- [2] FATF (2021), Updated Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers, FATF, Paris, www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/Updated-Guidance-RBA-VA-VASP.html
- [3] Houben, R., & Snyers, A. (2020, April). Crypto-assets – Key developments, regulatory concerns and responses. Retrieved from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648779/IPOL_STU\(2020\)648779_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648779/IPOL_STU(2020)648779_EN.pdf).
- [4] European Parliament, & EU Council. (2018, May 30). Directive (EU) 2018/843 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU. Retrieved from eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843.
- [5] Application of Money Services Business regulations to the rental of computer systems for mining virtual currency. https://www.fincen.gov/sites/default/files/administrative_ruling/FIN-2014-R007.pdf

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.14

ТРИРІВНЕВА ДОКУМЕНТАЦІЯ З ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ

Чумак Анна Валеріївна

здобувач вищої освіти факультету обліку та податкового менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Федорченко Ольга Євгеніївна

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового моніторингу
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

УКРАЇНА

Трансфертна ціна – це вартість, яка визначається під час господарських операцій між пов'язаними особами (компаніями, членами однієї групи), а також при операціях з суб'єктами низькоподаткових юрисдикцій і компаніями неплатниками податку на прибуток (корпоративного податку) у країні їх реєстрації (підприємства організаційно-правової форми з «особливим» податковим статусом).

У свою чергу, трансфертне ціноутворення (ТЦУ) – це діяльність, яка спрямована на встановлення відповідності даної вартості ринкових умов. Останнім часом у зв'язку зі швидким розвитком економічних процесів і збільшенням чисельності міжнародних корпорацій питання про ТЦУ стало більш актуальним. Це стосується як міжнародної сфери в цілому, так і України зокрема.

Трансфертне ціноутворення в Україні регулюється національним законодавством і має свої особливі правила та вимоги. Зокрема, стаття 39 Податкового кодексу України (ПКУ) встановлює визначення таких правил. Таким чином, згідно із законодавством трансфертне ціноутворення – це певна система, за допомогою якої можливо встановити справедливу вартість товарів і послуг або ж вартість інших об'єктів, які визначаються ПКУ як об'єкти контрольованих операцій [1].

Документації з трансфертного ціноутворення – це певний пакет матеріалів, які отримують експерти в результаті аналізу в сфері міжнародного оподаткування. Дані документи характеризують діяльність компанії, яка пов'язана з контрольованими операціями, умови контрольованих операцій, обставини, за яких умови були досягнуті [2].

Трирівнева структура документації з трансфертного ціноутворення містить:

- документацію з ТЦ (локальний файл) (пп. 39.4.6 п. 39.4 ст. 39 ПКУ);
- глобальну документацію з ТЦ (майстер-файл, при доході за рік понад 50 млн. євро та за наявності відповідного запиту ДПС (пп. 39.4.7 п. 39.4 ст. 39 ПКУ);
- звіт у розрізі країн МГК (є об'єктом автоматичного обміну податковою та фінансовою інформацією, подається при доході групи у розмірі понад 750 млн. євро за рік) (пп. 39.4.10 – 39.4.14 ПКУ) [3].

Відповідно до п.53 підрозділу 10 розділу XX Перехідних положень ПКУ норми щодо подання платниками податків застосовуються стосовно:

- повідомлення про участь у МГК – вперше подається у 2021 році за 2020 рік (до 1 жовтня 2021 року);
- глобальної документації з ТЦ (майстер-файл) – вперше застосовується щодо фінансового року, який закінчується у 2021 році;
- звіту у розрізі країн МГУ – вперше застосовується щодо фінансового року, який закінчується у 2021 році, але не раніше ніж у рік, в якому компетентними органами укладено багатосторонню угоду про автоматичний обмін міждержавними звітами [4].

Згідно з українським законодавством, документація з трансфертного ціноутворення повинна бути подана до контролюючих органів на їх запит у встановлений термін, з дати отримання такого запиту. Усі необхідні матеріали можуть бути підготовлені або самостійно підприємством (формується група фахівців у сфері оподаткування, фінансів, юриспруденції, маркетингу, ціноутворення), або професійними експертами, чия діяльність пов'язана з міжнародним оподаткуванням і трансфертним ціноутворенням зокрема [5].

Підготовка необхідного пакету документів – це складання бенч-маркінга, аналіз та виклад договірних умов, дослідження первинної документації, оформлення матеріалів на основі інформації з міжнародних баз [6].

Щоб повноцінно оцінити ризики податкового контролю для відповідної компанії, фахівець із ціноутворення складає програму дій. На її підставі проводяться основні роботи по ТЦУ в будь-якому регіоні України:

- інвентаризація господарської діяльності підприємства – це аудит всього обсягу проведених операцій, щоб виділити, які з них є контрольованими;
- визначення актуальності трансфертного ціноутворення, аналіз операцій з контрагентами;
- зіставлення взаємодії на внутрішньому і зовнішньому ринку, визначення рівня маржинального доходу й оподаткованого прибутку відповідно до норм податкового права України;
- підготовка мультивекторного звіту з рекомендаціями щодо оптимізації методів дослідження даних, розрахунків з метою трансфертного ціноутворення, формування матеріалів документації по ТЦУ, перевірки податкової декларації, дослідження внутрішнього документообігу компанії;
- висновки про наявність контрольованих операціях за вказаний період часу та результати їх впливу на об'єкт оподаткування [3].

Для кожної компанії складається індивідуальний план роботи з урахуванням особливостей відповідного бізнесу.

Закон України №466 встановлює необхідність контролю за трансфертним ціноутворенням і щодо прибутку українських груп компаній, отриманого за кордоном. При цьому використовується трирівнева система аналітичних і звітних даних. Зазначена система має на увазі підготовку глобальної документації з ТЦУ.

В основі глобальної документації з ТЦУ передбачається підготовка майстер-файлу. У свою чергу, це сукупність окремих документів, які оформляються у вільній формі і охоплюють такі дані:

1. Систему організації МГК (міжнародної групи компаній) і держави, де члени можуть вільно виконувати свою діяльність.
2. Дані про діяльність МГК.
3. Інформацію про нематеріальні активи, які безпосередньо брали участь у діяльності МГК.
4. Інформацію про фінансові операції МГК.

5. Актуальний економічний звіт МГК.

6. Дані про існуючі односторонні угоди, які уклалися між членами МГК.

Глобальна документація з ТЦУ (або майстер-файл) – це певний документ або сукупність документів, що складаються у вільній формі та мають відображати наступну інформацію:

1. Система та структура організації міжнародної групи компаній та країни, в якій учасники можуть здійснювати свою безпосередню діяльність.

2. Інформація про роботу міжнародної групи компаній, а саме:

- головні фактори, що створюють економічний результат;
- джерела постачання та встановлення розміру найбільшого доходу;
- договори, що спрямовані на надання або отримання послуг, робіт;
- аналіз функціональної роботи учасників міжнародної групи компаній;
- укладені угоди, що стосуються процесу реструктуризації підприємства, відчуження цінних паперів.

3. Нематеріальні активи, що мали місце в діяльності міжнародної групи компаній.

4. Опис фінансової діяльності міжнародної групи компаній.

5. Консолідований економічний звіт міжнародної групи компаній, який є актуальним за фінансовий річний період.

6. Інформація про чинні односторонні договори, що мали місце в угодах між учасниками міжнародної групи компаній [7].

Долучення вітчизняного бізнесу до міжнародних ринків змусило українську владу розпочати процес створення механізмів запобігання відтоку капіталу та розмивання податкової бази з податку на прибуток. Унесені зміни до податкового законодавства пов'язано з імплементацією кроків Плану дій BEPS, які передбачають регулювання процесів трансфертного ціноутворення, упровадження нової трирівневої звітності з трансфертного ціноутворення, запровадження взаємо узгоджувальних процедур, посилення вимог до постійних представництв та інші заходи. Вперше трирівнева Документація з ТЦУ буде застосовуватися до фінансового року, який закінчується у 2021 році.

Список використаних джерел:

- [1] Податковий кодекс України. № 2755-VI. (2021). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
- [2] Сухолит, І. (2021). Трансфертне ціноутворення в Україні. Вилучено з <https://tco-audit.com.ua/ua/chto-takoe-transfertnoe-senoobrazovanie/#%D0%94%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%B7-%D0%A2%D0%A6%D0%A3>.
- [3] Федорченко, О. Є. (2020). Особливості імплементації плану дій BEPS в Україні. *ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*, 515-518.
- [4] Мішин, М. (2020). Трансфертне ціноутворення за правилами 2020 року: наслідки для платників податків. Вилучено з https://buh.ligazakon.net/aktualno/7625_transfertne-tsnoutvorennya-za-pravilami-2020-roku-naslidki-dlya-platnikv-podatkv.
- [5] Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві (Закон України). № 1117-IX. (2020). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text>.
- [6] Якушко, І. (2021). Трирівнева документація з трансфертного ціноутворення. Вилучено з <https://kyiv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/478788.html>.
- [7] Що включає в себе трирівнева структура звітності з трансфертного ціноутворення. (2021). Вилучено з <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-novosti-zakonodatelstva-1-chto-vklyuchaet-v-sebya-treurovnevaya-struktura-otchetnosti-po-transfertnomu-cenoobrazovaniyu>.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.15

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Ситник Н.С.

д-р.екон.наук, професор кафедри державних та місцевих
Львівський національний університет імені Івана Франка

Гаврецька І.І.

магістр
Львівський національний університет імені Івана Франка

УКРАЇНА

У сучасних умовах турбулентності економіки важливу роль відіграє забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання, яка є складовою фінансової безпеки держави і значною мірою впливає на її стан. В загальному значенні фінансова безпека суб'єкта господарювання являє собою такий стан підприємства чи іншого об'єкта, який здатен зберегти рівень його розвитку в умовах внутрішнього або зовнішнього впливів, які можуть нести собою негативні наслідки.

Більшість науковців, які вивчають питання фінансової безпеки підприємств, мають спільну думку щодо її функціональних цілей та відносять до них:

- 1) забезпечення високої фінансової ефективності роботи;
- 2) підтримка фінансової стійкості та незалежності підприємства;
- 3) забезпечення високої ліквідності активів;
- 4) забезпечення захисту інформаційного поля і комерційної таємниці;
- 5) ефективна організація безпеки капіталу та майна підприємства, а також його комерційних інтересів [1].

Узагальнюючи наведене, можна зробити висновок, що фінансова безпека — це стан найбільш ефективного використання економічних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників, які мають сприяти фінансовому розвитку підприємства. Для забезпечення фінансової безпеки на підприємстві повинен застосовуватися системний підхід до управління, що має охопити діагностування стану підприємства, прогнозування можливих загроз та здійснення низки заходів по забезпеченню стабільності системи фінансової зокрема та економічної безпеки підприємства в цілому [1].

До основних внутрішніх складових фінансової безпеки підприємства, що комплексно між собою взаємопов'язані, варто віднести [2]:

1) організаційну складову, що полягає в ефективній методиці організації формування та успішній реалізації основних етапів побудови чітких взаємозв'язків між всіма наявними внутрішніми складовими фінансової безпеки підприємства;

2) управлінську складову, що відображається в особливостях правильно побудованого менеджменту на підприємстві на основі виконання основних обов'язків його персоналу та їх делегування, а також в умінні прийняття ефективних управлінських рішень;

3) фінансово-економічну складову, що представляє собою сформований, з урахуванням організаційної та управлінської складових, фінансово-економічний план.

Важливим етапом забезпечення фінансової безпеки підприємства є оцінка її стану. Існує система показників для оцінки рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання, що включає в себе показники ліквідності і платоспроможності, фінансової стійкості і стабільності, ділової активності, оцінки майнового стану та показники прибутковості. Дана система показників дає можливість оцінити рівень фінансової безпеки підприємства та зробити висновки стосовно наявних рушійних факторів впливу на стан підприємства та його фінансову безпеку зокрема. [3].

До таких показників варто віднести результати показника рентабельності (збитковості) діяльності підприємств досліджені в динаміці за певний період. Так, на рис. 1 відображено динаміку результатів рентабельності (збитковості) діяльності підприємств в Україні протягом 2012-2020 років.

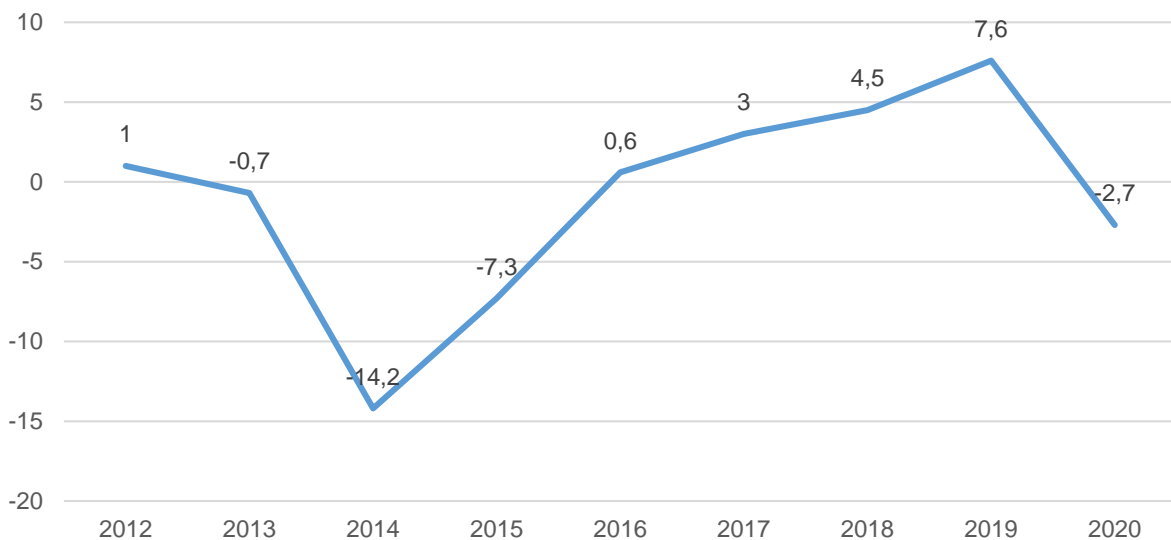

Рис. 1. Динаміка результатів рентабельності (збитковості) діяльності підприємств, 2012-2020 рр., %

Джерело: розроблено автором на основі даних [4]

З наведених даних видно, що результати досліджуваного показника мають позитивну тенденцію росту у період 2016-2019 років.: у 2016 році значення показника становило 0,6 %; 2017 р. – 3,0 %; 2018 р. – 4,5 %; 2019 р. – 7,6 % відповідно; однак у 2020 році прослідковується негативна тенденція і показник рентабельності дорівнює -2,7%, що зумовлено впливом пандемії Коронавірусу. Наявність прибутковості на підприємствах країни є дуже важливим фактором, оскільки створює позитивні умови для підтримки та забезпечення їхньої фінансової безпеки.

У сучасних умовах тісного переплетіння різного роду інтересів між усіма учасниками системи господарювання України її суб'єкти постійно стикаються зі значною кількістю загроз щодо стійкого функціонування їхньої фінансової системи, перебуваючи під впливом різноманітних факторів.

Тому до числа основних завдань системи забезпечення фінансової безпеки підприємства належать:

- прогнозування потенційних загроз;

- виявлення та оцінка реальних загроз;
- організація діяльності щодо попередження потенційних загроз;
- організація діяльності з реагування на загрози, що вже виникли [5].

Отже, підприємства постійно знаходяться під впливом різних загроз і факторів, які безпосередньо впливають на їх фінансово-економічну безпеку та здатні призвести до фінансової кризи. Тому дуже важливим є забезпечення належного рівня фінансової безпеки, оскільки вона дасть змогу забезпечити фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність та фінансову незалежність підприємства у довготерміновому періоді; дозволить ідентифікувати небезпеки і загрози стану підприємства та розробляти заходи для їх вчасного усунення; забезпечить оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства; дасть змогу самостійно розробляти і запроваджувати фінансову стратегію.

Список використаних джерел:

- [1] Лисак В.С., Домбровська Л.В. (2018). Управління фінансовою безпекою підприємства. *Економічні перспективи України в сучасних умовах*. С.90-91. URL: https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Electronni_naukovi_vidannya/Molod_osvita_nauka_duhovnist/Molod_Zb_t_ez_2018_part1.pdf#page=90
- [2] Химич І.Г., Винник Т.М., Константюк Н.І., Тимошик Н.С., Юрик Н.Є. (2021). Фінансова безпека підприємства як антикризовий метод управління. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. №25. С. 153-159. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua>
- [3] Крупка М.І., Яструбецька Л.С. (2018). *Фінансова безпека суб'єктів господарювання: Підручник*. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка. С.313-314.
- [4] *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 06.11.2021).
- [5] Цвайг Х.І., Галайко Н.В. (2016). Загрози фінансовій безпеці підприємства та шляхи їх усунення. *Причорноморські економічні студії. Серія: Економіка та управління підприємствами..* Випуск 11. С.181-185. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>

ABSCHNITT IV. MANAGEMENT, ÖFFENTLICHE VERWALTUNG UND ADMINISTRATION

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.16

DETERMINANTS OF ENERGY SECURITY OF UKRAINE

Kuz Vladyslav Anatoliiovych

postgraduate student

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

SCIENTIFIC SUPERVISER:

Shevchuk Inna Volodymyrivna,

Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor,

Head of the Research Unit,

Professor of the Department of Public Management and Administration

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

UKRAINE

The phenomena of globalization in the modern world highlight the need for the clear state policy to regulate all areas of the economy. The lack of effective mechanisms to ensure national security makes it vulnerable and extremely unprotected to global threats. Strengthening of international cooperation requires enhanced protection of national interests, determining their priority, taking into account the energy crisis in the international market. Energy security involves providing the state with fuel and energy resources and the security of the fuel and energy complex, which will ensure the functioning of the national economy [1]. Among the main factors of providing the energy security we determine the reserves of fuel and energy resources and the state of production capacity of the fuel and energy complex [2]. Limited fuel and energy resources require countries to rationally use and ensure reproductive processes, economic and social stability in society and the state.

In order to take into account the peculiarities and dynamics of the main trends in the sphere of energy security of Ukraine, it is necessary to conduct a SWOT-analysis (Table 1), which will allow a more balanced and strategically correct state policy in a particular area.

Table 1

SWOT-analysis of energy security of Ukraine

Strong points	Weak points
Powerful potential of renewable fuel and energy resources. Significant deposits of uranium ores. Developed gas and oil transportation industries. Powerful potential of unconventional natural gas (shale gas, methane from coal deposits, etc.). Fully unloaded gas and oil refining capacities, electricity generation. Favorable geopolitical position of Ukraine.	Depletion of deposits. High dependence of the state on oil and gas imports. Low level of quality of coal products. Lack of incentives for non-residents to finance exploration and development of deposits. Depreciation of the main production facilities. Lack of necessary volumes of state reserves of fuel and energy resources.

Continuation of the table 1

Abilities	Threats
Increasing the amounts of production of non-traditional types of energy resources. Production of nuclear fuel for Ukrainian nuclear power plants. Diversification of sources of fuel and energy resources. Attracting foreign investment in the energy sector. Replacement of natural gas with biological fuels.	Dependence in the supply of key fuel and energy resources from the Russian Federation. Monopolization of the energy market of Ukraine. Energy subsidies. Rising prices for imported oil and natural gas. Decrease in the volume of foreign investments in terms of modernization of the fuel and energy complex.

The results of the conducted analysis showed the crisis phenomena in the energy sector and require the development of key ways to ensure the stability of the energy sector and improve public policy in order to use effective and efficient administrative levers.

References:

- [1] Fuel and Energy Complex of Ukraine on the Threshold of the Third Millennium; for general edited by A. K. Shydlovskiy, M. P. Kovalko Kyiv .: UEZ, 2001. 398 p.
- [2] Shevchuk I. V. Ensuring the Economic Security of Ukraine: Modern Threats and Problems of State Regulation: monograph. Khmelnytskyi: Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, 2019. 366 p.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.17

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF NEGOTIATION

ORCID ID: 0000-0003-4156-4702

Zrybnieva Iryna

Ph.D., Associate Professor, Department of marketing
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

ORCID ID: 0000-0002-4930-908X

Zrybnieva Kateryna

master-student
Bukovinian State Medical University

UKRAINE

Negotiation in business is a process of communication between two or more parties to a transaction with the aim of reaching an agreement on predetermined important issues of mutual interest to all participants. Michael Porter, an American economist and professor in the Department of Business Administration at Harvard Business School, noted that bargaining power is one of the strongest competitive advantages for both buyer and seller [1].

Business negotiations involve diverging or even conflicting interests between the parties and require the parties to reach a reasonable agreement. It is difficult to reach a reasonable solution, this requires cooperation of the parties, when there is a convergence of interests and mutual benefit is sought on the basis of a mutually acceptable option for resolving a controversial issue.

Possession of negotiation skills based on psychology helps to achieve positive results in the professional activities of individuals, organizations and in personal life. It is important for negotiators to understand the negotiation process, possess the skills of persuasion, goal setting and building trust with partners [2].

In any negotiation, the following three elements are important, which can affect their final result [3]: attitude (to the negotiation process itself, to the problems under consideration, to the persons participating in the conversation), knowledge (the more knowledge, the interlocutor has on the issues under consideration the greater his participation in the negotiation process), interpersonal skills (including verbal communication, listening skills, politeness, problem solving, decision making, assertiveness). There are many psychological techniques used in the negotiation process at different stages. To conduct effective negotiations, the following psychological rules are observed:

- containment of emotions: during negotiations, one should not succumb to emotions, let them dictate their approach to issues, since this not only prevents the formation of a correct judgment, but can also complicate the negotiation process or completely interrupt it; it is necessary to remain calm, to maintain a benevolent, polite, respectful attitude towards the interlocutor, even if he does not; harshness, aggression repel people and make negotiations difficult. Understanding the psychology of communication, the ability to manage emotions and behavior can help assess the needs of another negotiator, set the emotional tone of the discussion, satisfy the interests of the participants, build relationships with partners and come to a mutually acceptable agreement;

- observation: it is important to perceive the behavior, mood, feelings of the interlocutor, therefore it is necessary to observe the opponent's body language, tone of voice, choice of words. In case of discrepancy between verbal and non-verbal

methods, it is worth asking questions about this and clarifying your position regarding explicit and hidden needs;

- creating a sense of scarcity: for effective negotiations, it is necessary not only to inform the other party about the benefits of the purchase, but also to demonstrate the value, uniqueness of the product and its limited availability, which will speed up the transaction;

- without haste: it is necessary to allocate time for negotiations; do not rush, as the other side can take advantage of this. Use pressure to persuade a hasty decision due to limited time;

- the ability to listen to others: this is one of the most important negotiation tactics. Successful negotiators follow the 80/20 Rule: listen 80% of the time and speak 20% of the time;

- the ability to compromise: this approach assumes that both sides abandon some of their initial conditions in order to agree on a less favorable solution;

- rejection of the first offer: often the other party makes the first offer, which, in his opinion, the negotiator will refuse. This is usually done to test how strong the position of the first party is in relation to its goals; someone who does not defend their interests, most likely, will not receive a better offer;

- not an easy concession: you do not need to quickly give in to your requirements and agree to any offer; a concession that is too light may indicate that the person is willing to make even greater concessions. Negotiators usually spend a lot of time brainstorming a wide range of options before choosing the best one.

Effective negotiation tactics must be based on communication skills, psychological influence, and business ethics, since the result of decision-making largely depends on negotiation skills. Knowledge of the psychology of negotiation and skillful use of psychological methods and techniques in the negotiation process is especially important for resolving disagreements, avoiding disputes, conflicts, concluding successful deals, establishing strong partnerships, maximizing mutual benefits.

References:

- [1] Michael E. Porter. (2008). The Five Competitive Forces that Shape Strategy. *Harvard Business Review*, January 2008. Vol. 88, No.1. P.78–93. <https://hbr.org/2008/01/the-five-competitive-forces-that-shape-strategy>
- [2] Zavolichna T., Zrybnieva I. (2021). Synergy of influence of leadership competences and negotiation skills on the project management effectiveness. *Scientific Journal of Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University. Economics*, 2021. Issue 830. P. 89-96. <http://econom.chnu.edu.ua/journal/index.php/ecovis/article/view/153>
- [3] What is Negotiation? (2021). Retrieved from SkillsYouNeed: <https://www.skillsyouneed.com/ips/negotiation.html>.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.18

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ПРОЦЕСИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Маланчук Оксана Григорівна

аспірантка кафедри регіональної політики та публічного адміністрування
*Одеський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Матвєєнко І.В.

кандидат наук з державного управління, начальник відділу з координації
наукової роботи та докторантури
*Одеський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України*

УКРАЇНА

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, вплив глобалізації, цифровізації державних послуг на всіх рівнях вимагає формування та реалізації державної політики нового формату щодо прискорення процесу діджиталізації. Остання характеризується як одна з пріоритетних реформ в Україні і спрямована на ефективну боротьбу та запобігання корупції на всіх рівнях управління. Процес цифровізації передбачає зниження рівня корупції в органах публічної влади, підвищення прозорості і підзвітності, а також рівня поінформованості громадянського суспільства.

Ряд вітчизняних дослідників А. Халай, В. Халай, Р. Гречанюк, К. Дацько (2021) досліджуючи проблематику цифрових антикорупційних інструментів у державах світу, слушно відзначають, що процес цифровізації дозволяє країнам створювати ефективні антикорупційні органи, адаптуватися до вимог цифрового суспільства та досягати цілі сталого розвитку [3]. Дослідники констатують, що прийняття нових технологічних рішень щодо боротьби з корупцією повинні постійно контролюватися з боку громадськості та сприяти встановленню конструктивного діалогу з неурядовими організаціями. Також відзначено, що основними засобами боротьби з корупцією у правових системах світу є: формування ефективної системи е-держави; надання цифрових публічних послуг з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; запровадження е-інструментів боротьби з корупцією (е-декларація, е-торги для державних закупівель, е-звітність тощо); виростання соціальних мереж для виявлення випадків корупції в державному та приватному секторах; відкритість та прозорість органів публічної влади тощо [3].

Цікаву позицію висловлюють дослідники Rasmane Ouedraogo and Amadou N.R. Sy (2020), які досліджуючи вплив Інтернету та цифровізації на протидію корупції відзначають як позитивні так і негативні наслідки. У науковій розробці наголошено, що гальмуючий вплив цифровізації прослідковується в тих країнах, де уряд навмисно вимикає Інтернет, тоді як країни, які успішно просувають інформаційно-комунікаційні технології, мають більш посилений ефект [4].

Gastón P., Mariano L. (2020) наголошують на зростанні кількості ініціатив уряду та громадського нагляду. Мова йде про збільшення кількості віртуальних

платформ, які відображають дані про стан запобігання корупції, що в свою чергу стимулює громадян здійснювати громадський моніторинг за даними процесами [2].

За даними Міністерства розвитку громад та територій України, щодо напрямів цифрової трансформації регіонів та децентралізації, для нашої держави доцільним є запровадження досвіду Данії. Кращими практиками Королівства Данії є діяльність двох агентств, які займаються питаннями цифровізації на державному рівні. Це Данське агентство з цифровізації, основним призначенням якого є формування та реалізація урядової політики у сфері цифровізації в країні та Агентство урядових ІТ-послуг, яке надає ІТ-послуги всім урядовим міністерствам та налічує приблизно 29 тисяч користувачів [1].

Отже, доцільним є вивчення кращих зарубіжних практик та вироблення стратегічних напрямів з метою формування цифрової спроможності громад, що надасть можливість знизити корупційні ризики на всіх рівнях управління. З цієї позиції йдеться про впровадження інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій, підтримка інституційної спроможності ІТ-інфраструктури, створення віртуальних/цифрових платформ, формування системи відкритих даних, запровадження е-інструментів боротьби з корупцією, провадження просвітницької роботи з громадськістю щодо прийняття нових технологічних рішень з питань боротьби з корупцією.

Список використаних джерел:

- [1] Мінрегіон: Україна запозичує досвід цифровізації регіонів у Данії. Міністерство розвитку громад та територій України: офіційний сайт. – Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/minregion-ukrayina-zapozychuye-dosvid-cyfrovizacziyi-regioniv-u-daniyi/>
- [2] Gastón P., Mariano L. Digital Government and Corruption: The Impact of Citizen Oversight and InfObras on the Efficiency of the Execution of Public Works in Peru. November, 2020. - Режим доступу: <https://publications.iadb.org/es/gobierno-digital-y-corrupcion-el-impacto-de-infobras-y-el-control-ciudadano-en-la-eficiencia-de-la> DOI: <http://dx.doi.org/10.18235/0002875>
- [3] Halai A., Halai V., Hrechaniuk R., Datsko K. Digital Anti-Corruption Tools and Their Implementation in Various Legal Systems Around The World. *SHS Web of Conferences*. 2021. - Режим доступу: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2021/11/shsconf_iscsai2021_03005.pdf DOI: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110003005>
- [4] Ouedraogo R., Amadou N.R. Sy. Can Digitalization Help Deter Corruption in Africa? *IMF Working Papers*. May 2020. 40 p. - Режим доступу: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwix-4eB9KH0AhVNsKQKHU7ICKcQFnoECA8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.imf.org%2F~%2Fmedia%2FFiles%2FPublications%2FWP%2F2020%2FEnglish%2Fwpiea2020068-print-pdf.ashx&usg=AOvVaw2cnH9CEAJ06HJqnpEKLITQ>

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.19

ЕВОЛЮЦІЯ ПРОЦЕДУРИ ЗДІЙСНЕННЯ ДИСЦИПЛІНАРНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ТА ПРИТЯГНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Трипольський Дмитро Олегович
здобувач вищої освіти кафедри Публічного управління та адміністрування
Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Прудис Леся Василівна
доктор наук з державного управління, професор
Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України

УКРАЇНА

Наприкінці 2015 року Верховна Рада України ухвалили Закон України «Про державну службу» [1] (далі – Закон № 889), який набрав чинності 01 травня 2016 року. Це дало поштовх для нової ери державної служби в Україні, наблизивши її до аналогів Європейських країн. Поряд із тим державна служба стикнулася із новими викликами, пов'язаними із впровадженням процедур, яких Закон України від 16 грудня 1993 року № 3723-ХІІ 1993 року «Про державну службу» (далі – Закон № 3723) [2] не передбачав, зокрема порядком притягнення державних службовців до дисциплінарної відповідальності. Точніше буде сказати, що процедура притягнення державних службовців до дисциплінарної відповідальності існувала і раніше, але Закон визначив принципово нові складові, які до цього часу не існували. Крім того, за час існування Закону № 889, вже ця оновлена процедура зазнала суттєвих змін.

Метою цієї статті є порівняльний аналіз еволюції здійснення дисциплінарних проваджень стосовно державних службовців в Україні та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності. Автором проаналізовано виклики, які постають перед державними органами та дисциплінарними комісіями під час здійснення дисциплінарних проваджень, та юридичними аспектами, пов'язаними із здійсненням дисциплінарних проваджень та притягненням державних службовців до дисциплінарної відповідальності.

Виклад основного матеріалу.

До 01.05.2016 року інститут дисциплінарної відповідальності державних службовців регулювався Кодексом законів про працю України [3] (далі – КЗпП), а також Законом № 3723. При цьому саме КЗпП був ключовим нормативно-правовим актом, який регулював цю процедуру. Закон № 3723 лише визначав додаткові види дисциплінарних стягнень, які могли бути до нього застосовані. Таким чином, можна стверджувати, що дисциплінарна відповідальність державних службовців, є архаїзмом, який нам залишився у спадок за часів Радянського Союзу.

Чим же викликана потреба кардинальної зміни підходів до дисциплінарної відповідальності державних службовців?

На думку автора, це викликано принциповою різницею між посадовими обов'язками, значно ширшим колом обов'язків, обмеженнями, вищим рівнем

відповідальності та особливим статусом державних службовців, по відношенню до пересічного найманого працівника. Так, вступ на державну службу починається з прийняття Присяги державного службовця, порушення якої, до слова, Законом визначено, як дисциплінарний проступок.

Державний службовець несе на собі тягар обмежень та обов'язків, які на нього покладаються не тільки Законом № 889, але й Законом України «Про запобігання корупції» [4], іншими нормативно-правовими актами, які до пересічного працівника не застосовуються.

Тож, виходячи із наведеного, очевидно, що відповідальність за порушення законодавчих приписів державним службовцем також має регулюватися окремою процедурою.

У чому ж принципова відмінність між «старою» та «новою» процедурою?

Стаття 147 КЗпП визначає, що за порушення трудової дисципліни до працівника може бути застосовано тільки один з таких заходів стягнення: догана або звільнення. Законодавством, статутами і положеннями про дисципліну можуть бути передбачені для окремих категорій працівників й інші дисциплінарні стягнення.

Також КЗпП передбачає, що у деяких галузях народного господарства для окремих категорій працівників діють статuti і положення про дисципліну.

Особливості дисциплінарної відповідальності державних службовців у Законі № 3723 були визначені у статті 14.

Так, відповідно до зазначеної статті, дисциплінарні стягнення застосовуються до державного службовця за невиконання чи неналежне виконання службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, порушення обмежень, пов'язаних з проходженням державної служби, а також за вчинок, який порочить його як державного службовця або дискредитує державний орган, в якому він працює.

До службовців, крім дисциплінарних стягнень, передбачених чинним законодавством про працю України, можуть застосовуватися такі заходи дисциплінарного впливу: попередження про неповну службу відповідність; затримка до одного року у присвоєнні чергового рангу або у призначенні на вищу посаду.

При цьому, жодних дисциплінарних положень або статутів, законодавством про державну службу визначено не було, хоча така можливість й була передбачена КЗпП. Чому цього не було зроблено, залишається питанням без відповіді. Хоча, наприклад, для працівників органів внутрішніх справ було затверджено відповідний статут [5].

Також слід згадати про постанову Кабінету Міністрів України від 13 червня 2000 р. № 950 «Про затвердження Порядку проведення службового розслідування стосовно державних службовців» [6] (далі – Постанова № 950), відповідно до якої, після набрання чинності Законом № 889 та внесення до неї відповідних змін, стосовно державного службовця могло бути проведено службове розслідування, зокрема, у разі невиконання або неналежного виконання ними службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, що призвело до людських жертв або заподіяло значну матеріальну чи моральну шкоду громадянину, державі, підприємству, установі, організації чи об'єднанню громадян, а також у разі недодержання ними законодавства про державну службу, про боротьбу з корупцією, порушення етики поведінки.

Проведення такого службового розслідування передбачалося статтею 22 Закону № 3723. Дещо дивним видається логіка законодавця, який вирішив

передбачити службове розслідування в статті, яка визначає відсторонення державного службовця від виконання повноважень за посадою. В такій конструкції порушується логічна послідовність. Спочатку має бути розпочато службове розслідування, а вже на час його проведення державний службовець може бути відсторонений від виконання повноважень за посадою. В запропонованій редакції цей логічний зв'язок порушений.

На підтвердження такої думки можна навести Закон № 889, у редакції, чинній на час його прийняття. Так, статтею 71 якого було визначено процедуру проведення службового розслідування стосовно державного службовця. Статтею 72 вже було передбачено відсторонення державного службовця від виконання посадових обов'язків. При цьому відсторонення державного службовця від виконання посадових обов'язків передбачалося на час здійснення дисциплінарного провадження, а не службового розслідування, яке у свою чергу було частиною дисциплінарного провадження, а не самостійною процедурою. Хоча у перші роки дії Закону № 889 траплялися випадки проведення службового розслідування без порушення дисциплінарного провадження.

Попри значну деталізацію до питання службової дисципліни та, зокрема, процедури здійснення дисциплінарних проваджень стосовно державних службовців (розділ Дисциплінарна та матеріальна відповідальність державних службовців є найбільшим у Законі № 889), ця процедура виявилася недосконалою. З моменту прийняття відповідні положення Закону № 889 містили колізії, прогалини, а також дублювання. З огляду на зазначене, процедура здійснення дисциплінарних проваджень та притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців потребує як уточнення, так й спрощення у зв'язку із нормативно-правовим переобтяженням.

Список використаних джерел:

- [1] Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII «Про державну службу»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19/print1443083336173036#Text>;
- [2] Закон України від 16 грудня 1993 року № 3723-XII «Про державну службу»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12/ed20120612/sps#Text>;
- [3] Кодекс законів про працю України, затверджений Законом № 322-VIII від 10.12.71: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>;
- [4] Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII «Про запобігання корупції»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>;
- [5] Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ Української РСР, затверджений Указом Президії Верховної Ради Української РСР 29 липня 1991 року № 1368-XII: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1368-12#Text>.
- [6] Втратив чинність на підставі Закону України від 22 лютого 2006 року № 3460-IV «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15#Text>;
- [7] Постанова Кабінету Міністрів України від 13.06.2000 р. № 950 «Про затвердження Порядку проведення службового розслідування стосовно державних службовців»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2000-%D0%BF#Text>;

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.20

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ АВТОМОБІЛЬНИМИ ДОРОГАМИ ЗАГАЛЬНОГО КОРИСТУВАННЯ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Ткач Сергій Вікторович
здобувач післядипломної освіти
факультету публічного управління та адміністрування
Одеський регіональний інститут державного управління
Національна академія державного управління при Президентові України

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Бачинська Катерина Володимирівна
кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри державознавства і права
Одеський регіональний інститут державного управління
Національна академія державного управління при Президентові України

УКРАЇНА

Постановка проблеми. З 01 січня 2018 року в рамках імплементації законодавства про децентралізацію дороги місцевого значення (загальна протяжність близько 117 тисяч кілометрів) передані до сфери управління обласних державних адміністрацій.

Автомобільні дороги необхідно не тільки будувати, реконструювати та ремонтувати, а й щоденно обслуговувати, обстежувати, обліковувати, впроваджувати сучасні системи інформаційного забезпечення дорожнього господарства [1].

Сьогодні регіональне управління автомобільними дорогами загального користування місцевого значення здійснюється без дотримання певної типової структури й різними органами. Так, проаналізуємо форми органів управління автомобільними дорогами загального користування місцевого значення в областях:

- самостійні державні установи або державні підприємства у формі агентств чи служб було створено в Вінницькій, Волинській, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Кіровоградській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Сумській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій та Черкаській областях;

- департаменти або управління обласних державних адміністрацій в Дніпропетровській, Донецькій, Житомирській, Київській, Луганській, Львівській, Рівненській, Чернігівській та Чернівецькій областях;

- комунальне підприємство в Тернопільській області.

Тобто, таке серйозне питання як система управління автомобільними дорогами загального користування місцевого значення у областях України вирішилось по різному.

Вважаємо, що кілька чоловік у створених департаментах або управліннях обласних державних адміністраціях фізично не зможуть впоратися із такими викликами.

Так, на прикладі Одеської області проаналізуємо структуру органу державного управління автомобільними дорогами загального користування місцевого значення.

Розпорядженням Одеської обласної державної адміністрації від 12 березня 2018 року № 200/А-2018 утворено державне підприємство «Служба місцевих автомобільних доріг» та затверджено його статут [2]. Відповідно до Статуту основною метою діяльності є забезпечення утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, дотримання їх експлуатаційного стану, розвитку мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення, сталого функціонування, створення умов для безперервного та безпечного руху транспорту на них.

На замовлення Управління транспортно-комунікаційної інфраструктури Одеської обласної державної адміністрації для ДП «Служба місцевих автомобільних доріг» Державне підприємство «Державний дорожній науково-дослідний інститут імені М.П. Шульгіна» розробило Методику розрахунку коштів на утримання служби замовника з нового будівництва, реконструкції, ремонтів та експлуатаційного утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення в Одеській області (М 42641417-001:2019).

Відповідно до вказаної Методики розрахунок кількості працівників служби замовника проводився згідно з даними про наявну протяжність автомобільних доріг місцевого значення, які знаходяться на балансі служби замовника. Так, штатна кількість працівників складає 59 одиниць, частина з яких, зокрема, входить до семи структурних підрозділів.

Слід зазначити, що мінімальна кількість інженерів відділу технічного контролю та якості робіт становить чотири особи. Загальна кількість інженерів цього відділу розраховується шляхом збільшення мінімальної кількості осіб на додаткову чисельність, що залежить від умовної протяжності – на кожні 600 умовних кілометрів доріг місцевого значення (в Одеській області становить 5526,1 км) мінімальна кількість збільшується на одного інженера та складає 12 одиниць.

Для порівняння кількість працівників відділу технічного контролю автомобільних доріг Управління капітального будівництва Чернігівської обласної державної адміністрації складає 7 одиниць. Протяжність мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення в області становить 4760,2 км [3].

Таким чином, протяжність доріг загального користування місцевого значення в Чернігівській області на 14 % менше ніж в Одеській області, а кількість працівників аналогічного відділу, що здійснює технічний нагляд, на 42 % менше.

Висновки. Вищезазначене вказує на відсутність єдиної системи формування органів державного управління автомобільними дорогами загального користування місцевого значення в Україні.

З огляду на викладене, вважаємо, що дану ситуацію мало би вирішити Міністерство інфраструктури України. Оскільки, відповідно Положення про Міністерство інфраструктури України одними із основних завдань Мінінфраструктури є забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері дорожнього господарства, а також здійснення управління автомобільними дорогами загального користування [4]. Звертаємо увагу: всіма дорогами загального користування, до яких відносяться, зокрема, і дороги місцевого значення.

Список використаних джерел:

- [1] Дорожня галузь України. Погляд із середини. Національна Асоціація дорожників України. URL: <https://nadu.com.ua/ru/dorozhnya-galuz-ukra%D1%97ni-poglyad-iz-seredini/>.
 - [2] Розпорядження Одеської обласної державної адміністрації від 12 березня 2018 року № 200/А-2018 «Про утворення державного підприємства «Служба місцевих автомобільних доріг». URL: <https://oda.odessa.gov.ua/old-files/2018-03-12/96008404.pdf>.
 - [3] Розпочався ремонт доріг загального користування місцевого значення: Управління капітального будівництва Чернігівської обласної державної адміністрації. URL: <https://ukb.cg.gov.ua/index.php?id=297052&tp=0>.
 - [4] Про затвердження Положення про Міністерство інфраструктури України: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 30.06.2015 № 460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-%D0%BF#Text>.
-

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.21

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

ORCID ID: 0000-0002-7899-0935

Чисневич Тетяна Миколаївна

аспірантка кафедри економічної теорії та публічних фінансів
*Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління»
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0001-7249-9734

Гончаренко Марина Василівна

канд. держ. упр., доцент,
доцент кафедри економічної теорії та публічних фінансів
*Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління»
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*

УКРАЇНА

Економічні відносини у сфері загальної середньої освіти в Україні регламентовані Бюджетним кодексом України, Законом України "Про освіту", Законом України «Про повну загальну середню освіту» та іншими нормативно-правовими актами.

Фінансування здобуття повної загальної середньої освіти здійснюється за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел, серед яких благодійна допомога, гранти, доходи від надання платних освітніх та інших послуг [[1]].

Фінансування здобуття повної загальної середньої освіти за рахунок коштів державного бюджету в комунальних закладах освіти здійснюється шляхом надання освітньої субвенції та інших трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам. Освітня субвенція спрямовується на оплату праці педагогічних працівників (з урахуванням єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування). Видатки на оплату праці розраховуються закладами середньої освіти відповідно до штатних розписів, які розробляються на основі типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти, затверджених центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, та затверджуються керівником закладу загальної середньої освіти за погодженням із засновником або уповноваженим ним органом.

Кошти інших трансфертів з державного бюджету можуть спрямовуватися на підвищення кваліфікації педагогічних працівників, придбання шкільних автобусів, засобів індивідуального захисту, забезпечення учнів та педагогічних працівників підручниками (посібниками), навчальним обладнанням, засобами навчання та на інші цілі, визначені законодавством. Крім того, з державного бюджету місцевим бюджетам надається додаткова дотація на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я [[2]].

Фінансування з державного бюджету здобуття повної загальної середньої освіти здійснюється на підставі фінансового нормативу бюджетної забезпеченості на одного учня (з урахуванням відповідних коригуючих коефіцієнтів). Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості — гарантований

державою в межах наявних бюджетних коштів рівень фінансового забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами місцевого самоврядування, що використовується для визначення обсягу міжбюджетних трансфертів. Він визначається шляхом ділення загального обсягу фінансових ресурсів, що спрямовуються на реалізацію бюджетних програм, на кількість мешканців чи споживачів соціальних послуг [[1]].

Загальний обсяг фінансових ресурсів, які спрямовуються на виконання бюджетних програм місцевими бюджетами, розподіляється між видами видатків відповідно до пріоритетів бюджетної політики держави. При розрахунку фінансового нормативу бюджетної забезпеченості може передбачатися певний обсяг нерозподілених видатків, тобто видатків на ті повноваження, встановлення нормативів за якими є недоцільним. Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості для місцевих бюджетів коригуються коефіцієнтами, що враховують відмінності у вартості надання соціальних послуг залежно від кількості населення і споживачів соціальних послуг, а також соціально-економічних, демографічних, кліматичних, екологічних та інших особливостей адміністративно-територіальних одиниць. Такі коефіцієнти затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Фінансування забезпечення (виготовлення, поширення, зберігання та доставки до закладів освіти) підручниками (посібниками), у тому числі електронними, здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

Фінансова автономія закладів загальної середньої освіти в частині використання бюджетних коштів передбачає самостійне здійснення витрат, зокрема на:

- формування структури закладу загальної середньої освіти та його штатного розпису;
- оплату праці працівників, встановлення доплат, надбавок, винагороди, виплату матеріальної допомоги та допомоги на оздоровлення, преміювання, інших видів стимулювання та відзначення працівників;
- оплату поточних ремонтних робіт приміщень і споруд закладів загальної середньої освіти;
- оплату підвищення кваліфікації педагогічних та інших працівників;
- укладення відповідно до законодавства цивільно-правових угод (господарських договорів) для забезпечення діяльності закладу освіти [[1]].

Джерелами фінансування закладів загальної середньої освіти також можуть бути:

- доходи від надання платних освітніх та інших послуг;
- благодійна допомога відповідно до законодавства про благодійну діяльність та благодійні організації;
- гранти;
- інші джерела фінансування, не заборонені законодавством.

Одержання закладом загальної середньої освіти власних надходжень не є підставою для зменшення обсягу його бюджетного фінансування.

Отримані закладом загальної середньої освіти кошти повинні бути використані відповідно до його установчих документів та не можуть бути вилучені в дохід державного або місцевих бюджетів, крім випадків, передбачених законом.

Державні, комунальні заклади загальної середньої освіти можуть надавати платні освітні та інші послуги, перелік яких затверджує Кабінет Міністрів України. Керівник такого закладу визначає перелік платних освітніх та інших послуг із

зазначенням часу, місця, способу та порядку надання кожної з послуг, їх вартості та особи, відповідальної за їх надання. Разом з цим, заклади загальної середньої освіти не можуть надавати платні освітні послуги для досягнення їх учнями результатів навчання (компетентностей), визначених державними стандартами [[1]].

Окреме місце в механізмі фінансового забезпечення освіти займає державно-приватне партнерство. Правовими засадами державно-приватного партнерства у сфері освіти і науки є Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Закони України «Про державно-приватне партнерство», «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», інші закони України, а також міжнародні договори, укладені в установленому законом порядку.

Наразі державно-приватне партнерство у сфері загальної середньої освіти не набуло широкого практичного застосування, на відміну від інших сфер, таких як фахова передвища та професійна освіта, в яких працедавці та громадські організації з успіхом реалізують свої проекти. Міністерством освіти та науки України укладені меморандуми з підприємствами та організаціями, серед яких ТОВ «КНАУФ ГПС Київ», ПАТ «Українська залізниця», ТОВ «Фомальгаут-Полімін», громадська спілка «Національне партнерство в легкій промисловості», громадська організація «Інститут професійних кваліфікацій», Федерація роботодавців України, у напрямку системного, конструктивного та взаємовигідного співробітництва для забезпечення високої якості професійної підготовки кадрів, залучення додаткових ресурсів для розвитку професійної освіти та її орієнтації на сучасні технічні й технологічні умови [[3]]. Нажаль, працедавці поки що не вбачають своїх інтересів в інвестуванні у шкільне навчання. Однак із запровадженням третього рівня повної загальної середньої освіти – профільної середньої освіти – ситуація може змінитися.

Висновки. Економічні відносини у сфері загальної середньої освіти в Україні мають належне нормативно-правове та інституційне забезпечення, що дозволяє реалізувати основні цілі та завдання державної політики у сфері забезпечення права громадян на освіту. Разом з тим, наразі не всі важелі та можливості державного фінансового механізму використовуються повною мірою, отже, подальше дослідження цього механізму є перспективним напрямом наукових досліджень.

Список використаних джерел:

- [1] *Про повну загальну середню освіту* (Закон України). № 463-IX (2020). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#top>
- [2] *Бюджетний кодекс України*. № 2456-VI (2010). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
- [3] *Державно-приватне партнерство*. Офіційний вебпортал Міністерства освіти і науки України. (2021). Вилучено з: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/derzhavno-privatne-partnerstvo>

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.22

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА ЗАСОБАМИ КОМПЛЕКСНО-ЦІЛЬОВОЇ ПРОГРАМИ

ORCID ID: 0000-0003-1601-2543

Тищенко Тетяна Іванівна

канд. філол. наук, професор, професор кафедри української літератури
та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

ORCID ID: 0000-0002-4671-0724

Гречаник Олена Євгенівна

канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри наукових основ управління

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

УКРАЇНА

Актуальність дослідження проблеми управління розвитком педагогічної культури класного керівника визначена сучасними умовами розвитку педагогічної науки, пошуком найбільш ефективного механізму функціонування інституту класних керівників, розвитком сучасного суспільства, що переживає період змін в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життєдіяльності. У процесі інтеграції в Європейський освітній простір Україна перебуває на шляху вдосконалення та підвищення якості власної системи освіти.

На цьому етапі розвитку вітчизняної системи освіти висувають нові вимоги до діяльності класного керівника. Насамперед, це відбувається через призму потреби у вихованні соціально-зрілої творчої особистості. Такий підхід, у свою чергу, висуває до класного керівника нові вимоги, як-от: розроблення індивідуальних стратегій навчання і виховання, інтелектуальний розвиток кожного учня, навчально-педагогічна діагностика, індивідуальне консультування, педагогічна підтримка. Базисними якостями особистості керівника класного колективу стають емпатія, організаторська інтуїція, здатність керувати собою, вміння творчо осмислювати інновації, ініціативність, винахідливість.

Проблему підготовки вчителів до класного керівництва в педагогічних інститутах розглядали В. Безпалько, Т. Виноградова, З. Глікман, В. Журавльов та інші. Наукові дослідження О. Антіпової, С. Коевої, М. Красовицького, С. Полгородника, С. Фіранера присвячені питанням підготовки вчителів до класного керівництва в системі підвищення кваліфікації. У роботах Ю. Алферова, Т. Браже, С. Бреус, В. Воронова, О. Гречаник, В. Григораша, О. Дубасенюк, В. Кричевського, М. Лук'янової, А. Маркової, Є. Смірної, В. Сластьоніна, Л. Спіріна, Г. Сухобської та інших розкрито основні вимоги до знань і вмінь класного керівника, розглянуто проблеми професійної та психолого-педагогічної компетентності класних керівників. У дослідженнях І. Беха, О. Газмана, І. Глікмана, В. Киричука, Г. Селевка та інших розкриті зміст діяльності класного керівника зі школярами в сучасних умовах. Питанням розвитку педагогічної культури займалися такі вчені, як В. Єгоров, О. Козаченко, Л. Сандюк, П. Сікорський, Є. Скибиць, В. Храпченков, Н. Щубелкін та інші. У вищезазначених дослідженнях обґрунтовано основні підходи до організації, змісту та структури виховної роботи зі школярами, визначено основні напрями діяльності класного керівника, сформульовано вимоги до його знань і вмінь.

Проте теоретичне узагальнення джерельної бази та власний практичний досвід уможливили виявлення низки суперечностей:

- між зростаючими вимогами до реформування системи шкільного виховання й неадекватним рівнем підготовки класних керівників і адміністративної ланки;

- між необхідністю вдосконалення педагогічної культури класного керівника й відсутністю розробленої системи засобів і методів її вдосконалення.

Отже, актуальність теми й необхідність розв'язання виявлених суперечностей обумовили вибір теми дослідження.

Мета дослідження: узагальнивши наукові джерела, визначити особливості управління розвитком педагогічної культури класного керівника й на діагностичній основі розробити комплексно-цільову програму з удосконалення цього аспекту управлінської діяльності в закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Відповідно до мети дослідження нами сформульовано такі завдання:

- визначити сутність і засоби розвитку педагогічної культури класного керівника;

- обґрунтувати зміст діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу з розвитку педагогічної культури класних керівників;

- на діагностичній основі розробити структуру і зміст комплексно-цільової програми щодо вдосконалення управління розвитком педагогічної культури класного керівника, здійснити її експертну оцінку та фінансово-економічне обґрунтування, надати методичні рекомендації щодо впровадження.

Об'єкт дослідження – розвиток педагогічної культури класного керівника.

Предмет дослідження – управління розвитком педагогічної культури класного керівника.

Для досягнення мети й визначених завдань було використано як теоретичні (аналіз психолого-педагогічної літератури, наукових праць із управління закладами освіти, порівняльний аналіз, синтез, узагальнення), так й емпіричні (спостереження, бесіда, вивчення практичного досвіду роботи адміністративної ланки та класних керівників, метод експертних оцінок, анкетування класних керівників, здобувачів освіти, батьків, керівників ЗЗСО) методи дослідження.

Практична значущість одержаних результатів полягає в розроблянні комплексно-цільової програми, спрямованої на підвищення рівня управління розвитком педагогічної культури класного керівника, яка може стати в пригоді керівникам інших ЗЗСО для побудови аналогічних програм із урахуванням результатів діагностичних досліджень у керованих ними закладах освіти.

Відзначимо, що нами на підставі аналізу наукової літератури було уточнено суть, засоби розвитку педагогічної культури класного керівника та зміст діяльності керівника ЗЗСО в цьому напрямі. Зокрема, було встановлено, що поняття культури є багатогранним. Культура є специфічно людським способом буття, який детермінує весь спектр практичної та духовної активності людини, її можливої взаємодії з навколишнім світом і собою. Духовність і духовна культура є підґрунтям культури професійної, котра віддзеркалюється в царині професійної діяльності кожної працездатної особистості.

Педагогічна культура являє собою інтегративну характеристику педагогічного процесу в єдності його об'єкта, суб'єкта, змісту, механізму, системи та цілей. Педагогічну культуру можна розглядати як професійну культуру, суб'єктом якої виступають педагоги. Однак аналіз суті педагогічної культури цим не вичерпується. Педагогічна культура ширше від культури професійного виду діяльності.

Серед сучасних підходів до формування педагогічної культури слід зазначити акмеологічний, компетентнісний, особистісно зорієнтований і діалогічний [1]. Зауважимо, що в реальному освітньому процесі всі підходи тісно взаємопов'язані між собою, й одночасне їх застосування сприяє досягненню позитивного результату.

Основою становлення педагогічної культури класного керівника є здобуті ним знання в процесі професійної підготовки, адже формування високого рівня педагогічної культури виступає необхідним компонентом професійного становлення педагога [2].

До найефективніших засобів розвитку педагогічної культури класного керівника нами віднесено: наукові семінари, семінари-практикуми, навчальні тренінги, моделювання шляхів і напрямів виховної роботи, захист авторських проєктів і педагогічних ідей, самостійну роботу педагогів із різними джерелами інформації, підвищення кваліфікації (опанування відповідної програми та стажування).

Діяльність керівника ЗЗСО з розвитку педагогічної культури класних керівників є фактичною реалізацією власне управлінських функцій – аналізування, проєктування та планування, мотивування, організування, контролювання й коригування. Ієрархія функцій управління розвитком педагогічної культури класних керівників із боку керівника ЗЗСО передбачає поєднання таких функцій: стратегічних функцій власне педагогічної діяльності; функції педагогічного управління; функції управлінської компетентності педагога.

Для визначення стану проблеми сформованості педагогічної культури класного керівника нами було здійснено проблемно-орієнтовний аналіз у ЗЗСО м. Харкова (№ 113, 142) відповідно до складеної програми дослідження, яка містила сім мікродосліджень (таблиця 1).

Таблиця 1

Аналіз стану управління розвитком педагогічної культури класного керівника

<i>Предмет аналізу</i>	<i>Методика</i>	<i>Висновки</i>
Якість управлінської діяльності з розвитку педагогічної культури класного керівника	Кваліметрична модель оцінки якості управління (авторська розробка)	Коефіцієнт якості управління розвитком педагогічної культури класного керівника дорівнює 0,73, що відповідає достатньому рівню. Проте оскільки базові ЗЗСО мають високий якісний склад педагогічних працівників, вважаємо, що управлінська діяльність потребує вдосконалення, особливо такі складники, як психологічне забезпечення та результативність управління розвитком педагогічної культури класного керівника
Професійно-особистісні якості класних керівників	Адаптація методики В. Семиченка	Рівні оцінювання: 7% – нижчий за середній; 31% – середній; 40,5% – вищий за середній; 4,8% – високий; 16,7% – дуже високий

Продовження табл. 1

Предмет аналізу	Методика	Висновки
Стан професійної підготовки класних керівників	Авторська розробка	Високий рівень – 12 %; достатній – 81 %, недостатній – 7 %
Практичні вміння класних керівників	Авторська розробка	Найважливіші вміння – дидактичні, методичні, комунікативні; найменш важливі – прикладні, прогностичні, рефлексивні
Стан організації методичної роботи з класними керівниками	Адаптація методики В. Григораша [3]	Коефіцієнт якості дорівнює 0,68, що відповідає допустимому рівню
Самопочуття учнів у школі	Адаптація методики Є. Степанова	44% учнів – оптимальний рівень комфортності; 54% – допустимий рівень; 2% – критичний
Взаємодія здобувачів освіти та класних керівників у навчально-пізнавальній діяльності	Авторська розробка	Треба щоразу наголошувати на меті діяльності кожного зі здобувачів освіти, залучати їх до формулювання мети виховних заходів, щоб вона була чіткою та зрозумілою кожному із них. Звертати більше уваги на те, що потрібно вихованцю на певному етапі виховної діяльності (вид діяльності – спортивна, естетична, трудова тощо, роль у заході – виконавець чи організатор тощо)

Як засвідчують проведені дослідження, в управлінській діяльності було виявлено певні здобутки: систематичність роботи з класними керівниками щодо розвитку їх педагогічної культури, використання сучасних підходів в управлінні цим напрямом діяльності, організація роботи на діагностичній основі, поєднання різних видів контролю – адміністративного, взаємоконтролю, самоконтролю, змістовність запланованих заходів і їх відповідність проблемі дослідження, дотримання принципів комунікативного менеджменту в процесі ділового спілкування педагогічних працівників.

Разом із тим нам довелося констатувати й низку недоліків і прогалин в управлінні розвитком педагогічної культури класного керівника, а саме: неузгодженість дій і тематики роботи окремих структурних підрозділів (методичних об'єднань, творчих груп класних керівників тощо), епізодичне коригування роботи з розвитку педагогічної культури на основі діагностики отриманих результатів, необґрунтованість вибору форм роботи, несистематичний аналіз результатів інформальної освіти класних керівників, нерозробленість системи стимулювання працівників до розвитку педагогічної культури.

Необхідно зауважити, що окреслені проблеми були покладені в основу розроблення комплексно-цільової програми з удосконалення управлінської діяльності з розвитку педагогічної культури класного керівника.

Комплексно-цільові програми як система органічно пов'язаних між собою напрямів діяльності ЗЗСО розширюють можливості практичного застосування теорії систем в управлінні освітнім процесом і дозволяють визначити якість і результати управління, з'ясувати причини його негативних та позитивних наслідків [3]. Розроблення таких програм, спрямованих на досягнення генеральної мети як головного кінцевого результату діяльності, також дає змогу створити модель управління, яка орієнтує і спрямовує роботу педагогічних колективів на певний період. Від обґрунтованості та збалансованості всіх компонентів програм, урахування факторів, що забезпечують її виконання, залежить реальність і якість її реалізації.

Отже, мета комплексно-цільової програми для вдосконалення управління розвитком педагогічної культури класних керівників полягала у визначенні технології управлінської діяльності з розвитку педагогічної культури класних керівників у закладі освіти. Завдання програми передбачали:

- підвищення рівня управлінської культури класного керівника;
- підвищення рівня професійної культури класного керівника;
- оптимізацію матеріально-технічних, морально-психологічних, фінансових умов для вдосконалення управління розвитком педагогічної культури класного керівника;

- забезпечення розвитку усіх підсистем ЗЗСО.

Технологію реалізації програми можна представити в такий спосіб:

- діагностика стану управління та діяльності класних керівників;
- удосконалення науково-методичної роботи з класними керівниками в школі;

- оптимізація мікроклімату в закладі освіти;

- залучення батьків, спонсорів до розв'язання проблем ЗЗСО.

Бажаний результат: удосконалення діяльності керівників ЗЗСО з розвитку педагогічної культури класних керівників; підвищення рівня професійно-особистісних якостей, рівня практичної діяльності класних керівників на засадах акмеологічного, компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діалогічного підходів; підвищення якості науково-методичної роботи з класними керівниками в закладі освіти.

Термін реалізації програми: 1 рік.

Комплексно-цільова програма складається з шести етапів: інформаційно-аналітичний, мотиваційно-цільовий, планово-прогностичний, організаційно-виконавчий, регулятивно-корекційний, підсумковий. Кожен етап програми забезпечений необхідними (законодавчими, нормативними, інструктивними, аналітичними, порівняльними, узагальнювальними тощо) матеріалами для роботи.

Після розроблення зазначеної програми було сформовано експертну групу, склад якої визначили за допомогою методу Делфі. Кількість експертів дорівнювала 12 особам. Було запропоновано алгоритм роботи експертної групи та критерії оцінювання програми: актуальність проблеми управління розвитком педагогічної культури класного керівника для ЗЗСО; системність – взаємодія всіх основних компонентів програми – мети, завдань, змісту діяльності, можливість здійснювати моніторинг програми; реалістичність – відповідність наявним і прогнозованим ресурсам ЗЗСО; повнота – урахування комплексу проблем і завдань, що стоять перед школою, охоплення всіх учасників освітнього процесу; психологічний супровід – співробітництво та гласність у діях, забезпеченість психодіагностичними вимірюваннями, сприятливий

мікроклімат; продуктивність – вплив на систему знань, умінь, навичок керівників школи, педагогів, здобувачів освіти та їх батьків; інноваційність – ступінь новизни в діяльності керівників, педагогів, здобувачів освіти; оптимальність – урахування матеріально-технічних, фінансових ресурсів школи, достатній час для реалізації програми, урахування умов закладу та проблем їх динаміки й тенденцій розвитку; рефлексивність – можливість самоаналізу діяльності учасників освітнього процесу; особистісна результативність – динаміка управлінської культури керівника, динаміка педагогічної культури класних керівників, розвиток здобувачів освіти.

Прогнозована якість комплексно-цільової програми складає 0,883, що відповідає достатньому рівню. Таким чином, комплексно-цільова програма з удосконалення управління розвитком педагогічної культури класних керівників була запропонована експертною групою до впровадження в практику роботи базових ЗЗСО впродовж 2021–2022 н. р.

Варто звернути увагу на те, що нами було надано методичні рекомендації з упровадження комплексно-цільової програми, зокрема такі: чітка постановка цілей і завдань; своєчасне збирання й оброблення інформації про практичне виконання запланованих заходів; моніторинг розвитку педагогічної культури класних керівників; створення банку ідей, банку пропозицій, спрямованих на творче перебудовування роботи; розповсюдження передового педагогічного досвіду з проблеми дослідження; корегування планів діяльності структурних підрозділів і структурних одиниць, доведення їх до виконавців; контроль виконання запланованих заходів тощо.

Отже, отримані в ході дослідження результати дають підставу вважати, що розроблена комплексно-цільова програма ймовірно підвищить рівень управління розвитком педагогічної культури класного керівника. До перспективних напрямів подальших наукових пошуків відносимо визначення результативності запропонованої програми.

Список використаних джерел:

- [1] Гречаник, О. Є. (2013). *Управління виховною роботою в школі*. Харків: Основа.
- [2] Хлебнікова, Т. М. (2020). Самоосвіта як засіб розвитку професійної компетентності педагога. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*, (8 (15)). [https://doi.org/10.33296/2707-0255-8\(15\)-17](https://doi.org/10.33296/2707-0255-8(15)-17)
- [3] Григораш, В. В. (2011). *Організація діяльності керівника школи*. Харків: Основа.

ABSCHNITT V. SOZIALE ARBEIT UND SOZIALSCHUTZ

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.23

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ В УКРАЇНІ

ORCID ID: 0000-0001-9582-793X

Аракелова Інна Олександрівна

канд. екон. наук., доцент,
доцент кафедри маркетингу, докторант
Донецький державний університет управління (м. Маріуполь)

УКРАЇНА

Із початком збройного конфлікту на сході України (Донбас, частина адміністративних територій Донецької та Луганських областей) виникли об'єктивні процеси міграції людей, котрі були змушені залишити місця свого постійного проживання і переселитись до інших регіонів України або закордон. Відповідно до визначення, що закріплене у «Керівних принципах з питань про переміщених осіб всередині країни» Організації Об'єднаних Націй, ці люди отримали статус внутрішньо переміщених осіб (надалі ВПО): «Внутрішньо переміщені особи – це окремі особи, чи групи осіб, які були змушені залишити свої помешкання, або місця постійного проживання в результаті, або щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, проявів насильства, порушень прав людини, стихійних або спричинених діяльністю людини лих, чи техногенних катастроф, і які не перетнули міжнародно-визнаних державних кордонів» [1].

Важливість дослідження цих процесів зумовила сплеск відповідних наукових робіт. Проте, переважна їх більшість сфокусована на вивченні вікової та соціальної структури ВПО, проблем регіональних ринків праці та нерухомості. Тобто коротко термінових ефектів від внутрішньої міграції. Однак, з початку масового внутрішнього переміщення минуло сім років, відбулось накопичення статистичної інформації та з'явилась можливість оцінити перспективні або середньострокові ефекти від цих процесів. Зокрема, зростання працездатного населення в окремих регіонах очікувано повинно відобразитись на розмірі валового регіонального продукту (надалі ВРП), вплив соціальної та психологічної адаптації ВПО на інтеграцію на новому місці розташування, формування перспективних планів розвитку приватного підприємництва, ринку житлобудування, соціальної інфраструктури тощо.

Зважаючи на завершення пікових процесів внутрішньої міграції, з'явилися об'єктивні передумови для постаналізу та оцінки середньотривалих ефектів цих процесів. Тому є можливість аналізу саме соціально-психологічної адаптації переселенців за весь період з початку збройного конфлікту для подальшої розробки державних програм, надання досвіду міжнародній спільноті для можливого використання у аналогічних ситуаціях. Відомо, що внутрішні міграції через військові дії це досить поширена світова проблема, яка за останні 100 років відбувалася у Азербайджані, Вірменії, Грузії, Молдові, Сербії тощо,

водночас відсутність історичних світових аналогів вирішення проблем вимушеної міграції підтверджує актуальність акумулювання даної інформації.

Збір інформації щодо психо-емоційного стану, соціальної адаптації, проблем становлення на новому місці розташування, підвищення обізнаності української та світової громадськості про конфлікт з перших вуст, сприяння психологічному благополуччю жителів країни – це ті завдання, які на жаль в умовах збройного конфлікту дуже важко врегулювати, але саме ігнорування цих питань може дестабілізувати соціальне середовище в країні. Адже соціально-культурна адаптація – це соціальний процес взаємодії внутрішньо переміщеного населення та соціального середовища, який проходить через розуміння, толерантність, пристосування до нових норм, правил та зразків поведінки приймаючої сторони, а також самоідентифікацію у новому місці проживання та новій громаді [2].

Соціально-психологічна адаптація переселенців буде характеризуватися сукупністю показників, до яких обов'язково необхідно віднести і суб'єктивні оцінки: соціальне самопочуття, інтеграція у взаємодії з місцевим населенням, активність, прийняття політичної ситуації, релігійність, близькість цінностей переселенців та місцевого населення, посттравматичний стресовий розлад, військові травми тощо.

У зв'язку з цим аналіз процесу соціально-психологічної адаптації вимушених переселенців представляє безперечний науковий та практичний інтерес. Для вивчення основних соціально-культурних та психологічних проблем ВПО, даних щодо пережитих трагедій збройного конфлікту вимагають проведення глибоких досліджень, опитувань, аналізу конкретних ситуацій, дослідження за допомогою сучасних методик соціально-психологічної адаптації (прикладом може бути методика діагностики соціально-психологічної адаптації К.Роджерса і Р.Даймонда [3] та п'ятифакторний опитувальник особистості Costa та McCrae [4]), обробки та аналізу даних за допомогою математико-статистичних методів.

Насьогодні цю проблему для науковців можливо вирішити за допомогою вже зібраної бази свідчень цивільного населення про війну під час активного збройного конфлікту на Сході України, що сформовано в рамках Музею «Голоси Мирних» Фонду Ріната Ахметова. Всі матеріали, що надаються науковцям у відкритому доступі систематизовано та структуровано: база історій про безпосередній досвід життя в умовах збройного конфлікту, переселення та травми війни. Архів складається зі свідчень мирних громадян у форматі аудіо- та відеоінтерв'ю, письмових есе, матеріальних артефактів-згадок, художніх аплікацій та поробок, дитячих малюнків, що є вираженням суб'єктивним досвідом проживання збройного протистояння [5]. За допомогою цих матеріалів можливо виявити основні фактори та умови, що сприяють або, навпаки, перешкоджають успішності соціально-психологічної адаптації вимушених переселенців, проаналізувати напрями та розробити покрокові програми психологічної підтримки у приймаючих громадах, а також формування основних показників успішної соціально-психологічної адаптації на індивідуально-особистісному рівні.

Виходячи з визначення наявних проблем соціально-психологічної адаптації ВПО, можливості використання соціально-культурологічної і антропологічної наукової бази інтерв'ю внутрішньо переміщених осіб мають під собою практичне підґрунтя:

- надати загальну і цілісну картину процесу адаптації вимушених переселенців в Україні, розкрити психологічні механізми адаптації

переселенців, що дозволить досягти більш глибокого розуміння суті поведінкових процесів та знайти їм адекватне пояснення;

- розробити комплексний інструментарій для подальших досліджень питання соціально-психологічної адаптації переселенців як на рівні місцевих громад, так і на загально-державному рівні;

- приділити увагу індивідуально-особистісним чинникам адаптації у новому соціальному середовищі;

- розробити комплексний механізм надання соціально-психологічної підтримки внутрішньо переміщеним особам, з дотримання принципів соціальної справедливості, взаємоповаги та взаєморозуміння у громадянському суспільстві.

Розглядаючи актуальність дослідження соціально-психологічної адаптації ВПО та визначаючи основні проблеми, як у процесі дослідження, так і самій адаптації, треба визначити і позитивні зміни, що мають місце у сучасному громадянському суспільстві, а саме: гуманітарний розвиток України, запровадження неофіційного концепту етичного і толерантного співіснування громадян та формування якісно нового людського потенціалу, соціальною, культурною та національною інтеграцією українського суспільства.

Список використаних джерел:

- [1] *Руководящие принципы по вопросу о перемещении лиц внутри страны* (1998). Экономический и социальный Совет ООН (ЭКОСОС). Вилучено з <http://www.refworld.org.ru/docid/50b345932.html>
- [2] Оборська С.В. *Адаптація культурна*. Велика українська енциклопедія. Вилучено із https://vue.gov.ua/Адаптація_культурна
- [3] Лемак М.В. & Петрище В.Ю. (2012) *Психологу для роботи. Діагностичні методики*. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші.
- [4] Costa P.T. & McCrae R.R. (1992) *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) Psychological Assessment Resources*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/285860801_The_Five-Factor_Model_and_the_NEO_Inventories
- [5] Музей «Голоси мирних» Фонду Ріната Ахметова (2021). Вилучено із: <https://civilvoicesmuseum.org/>

ABSCHNITT VI. RECHT UND VÖLKERRECHT

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.24

CONSTITUTIONAL PROCEDURE: COMPARATIVE ANALYSIS AND EUROPEAN EXPERIENCE FOR UKRAINE

Arina Lupu

4th year Law faculty student

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

UKRAINE

Recently, the process of revising Ukraine's Constitution to construct the legal, political, and institutional framework for a new democracy appears to have gone the normal "historical course" that leads to the president's consolidation of power. Ukraine's Constitution is being amended without a broad and thorough public discourse, and there are, regrettably, just a few participants. But this isn't only a process that is undermining Ukraine's democratic constitutional change. The biggest threats are concealed by the lack of solutions to strategic problems.

As a result, it may be claimed that the legal order is an essential component of power in a legal and democratic society. This means that the acts of public authorities, local governments, and their personnel must be carried out on the basis of the powers defined by regulations, within them, and in compliance with the legal procedure. The rule of law and civil society must provide the individual's maximal freedom and unfettered growth. To achieve this, the current legal order in the state and society must be founded on the concepts outlined in both the Basic Law and the country's laws, namely the principles of democracy, social justice, constitutionality, legality, and so on.

The contemporary state's constitution, which is based on the rule of law, serves as the primary and most effective tool for controlling social interactions. It must bring the state's legal system together, bringing stability and order to it. The presence of the characteristics of a democratic, legal, and social state, protecting certain human and civil rights and freedoms, and the functioning of public authorities, is the most important component of the Constitution's efficacy. The Constitutional Court of Ukraine's function and relevance in the application of constitutional and legal standards are dictated by its responsibilities and powers.

The Court rules on the Constitution of Ukraine's conformity with Ukrainian legislation and other acts, and carries out the official interpretation of the Constitution of Ukraine, according to Article 147 of the Ukrainian Constitution. Only an independent Constitutional Court can safeguard the Constitution's supremacy and make its provisions easier to apply.

There is a constitutional process as a mechanism for its subjects to originate, interpret, and execute constitutional and other legal standards in order for the Constitutional Court to effectively carry out its responsibilities and powers provided by Article 147 of the Constitution of Ukraine. The constitutional procedure, as defined by academic scholars in constitutional law, is a set of procedural rules that determine

the specific procedure for the implementation (implementation) of statutory actions, as well as decision-making by relevant actors to ensure constitutional parties' rights and responsibilities. Despite the significance of the constitutional procedure as a step of the process, there is no effective legislative regulation of it in Ukrainian legislation. [1]

Louis Favoreu's study, which examines the evolution of the constitutional procedure, is unquestionably the most significant event in public law in the twentieth century in Europe, if not the globe, and concludes that today's system is not a constitutional law without this institution. This explains why the Constitutional Court is mentioned in every new constitution in Europe.

The Federal Constitutional Court's (FCC) experience in Germany can be particularly instructive and valuable for Ukraine. In addition to the German Constitution, the Federal Constitutional Court Law serves as the legal foundation for its operations. The FCC, as a constitutional authority, has a unique organizational position in comparison to other Federal courts, according to German law. In addition to procedural autonomy, the FCC is not subservient to a specific ministry, is not subject to official oversight, and can work directly with other constitutional authorities, unlike other federal courts. [2]

Lithuania's constitutional justice is an important model for Ukraine. Normative legislative acts such as the Constitution of the Republic of Lithuania, the Law on the Constitutional Court, and the Rules of Procedure of the Constitutional Court control several areas of the Constitutional Court's operation. The notion of judicial and judicial independence is enshrined in Lithuania's Constitution. Judges and courts must be autonomous in the administration of justice, according to the constitution, and judges are solely subject to the law while examining cases.

It is apparent that constitutional justice, as one of the essential features of the principles of the rule of law and democracy, cannot exist in isolation and separation from other segments of the national constitutional legal system. The constitutional judiciary materializes constitutional justice, and the constitutional appeal filed by ordinary persons is its constitutive element, because "only by using it they can preserve their rights and freedoms in the constitutional judiciary", according to one interpretation.

Professor A. Selivanov argues that seeing the Constitutional Court simply as a monitoring body is undesirable since it narrows the concept of its legal essence as a power institution. The academic observes that the competence distinguishes the Constitutional Court as a special body for the protection of the Constitution, which determines constitutionality, confirms or denies the existence of regulations adopted by the authorities and entered the zone of constitutional dispute through judicial proceedings. At the same time, there is no reason to credit constitutional justice to supervisory operations since it cannot be given a systematic, planned, and proactive nature when it comes to constitutional order and the eradication of constitutional infractions in rule-making. [3]

In conclusion, the main purpose of the constitutional procedure, according to the above, is for the state to respect individual rights and freedoms, but the study of the constitutionality of laws, international treaties, and other regulations was and continues to be the primary function of a specialized body of constitutional jurisdiction of a country. The constitutional procedure can be defined as a set of procedural norms that govern the procedure for carrying out legal actions, the adoption of decisions by relevant subjects, and the implementation of participants' rights and

freedoms in constitutional relations at the appropriate stages of the process. The study of foreign nations' experiences is a necessity for overcoming legal issues and updating the implementation of the constitutional procedure in Ukraine.

References:

- [1] Constitution of Ukraine [Electronic resource] // Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR). - 1996. - № 30. - p. 141. - Access mode: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
- [2] Paslavska N. (2014). Orhanizatsiia diialnosti Federalnoho Konstytutsiinoho Sudu Federatyvnoi Respubliky Nimechchyna. *Visnyk Lvivskoho universytetu*, (59), 108–113. [in Ukrainian]
- [3] Selivanov A. O. (2012). Konstytutsiini problemy v suchasni teorii prava. Doktryna stabilnosti ta okhorony Konstytutsii Ukrainy v konteksti modernizatsii ta efektyvnoho konstytutsiinoho pravosuiddia. Kyiv: Lohos. [in Ukrainian]

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.25

SCHWERPUNKTE DER NORM IM VERWALTUNGSVERFAHREN ÖSTERREICH

Maxurov Alexei Anatoljewitsch

Kandidat der Rechtswissenschaften, Professor
Jaroslavl State University. P. G. Demidova

RUSSLAND

Dozent an der School of Law
der Pariser Universität Sorbonne

FRANKREICH

In den letzten zehn Jahren gab es ein erhöhtes Interesse sowohl von Wissenschaftlern als auch von praktischen Mitarbeitern an der Kategorie «Koordination».

Solche Aufmerksamkeit ist kein Zufall. Das Phänomen der Koordination ermöglicht es Ihnen, scheinbar unlösbare Probleme zu lösen, wesentliche Widersprüche objektiv zwischen Menschen im Laufe ihrer täglichen Aktivitäten zu entfernen.

Aus dem Konzept der Koordination selbst geht seine Ausrichtung auf ein bestimmtes Ergebnis hervor, und das Ergebnis kann nur eine Verbesserung der Wirksamkeit der koordinierten Handlungen und Bemühungen sein. Übrigens erlaubt das moderne Niveau der sozial-psychologischen Entwicklung der Problematik der gemeinsamen Tätigkeit als ihre Unterscheidungsmerkmale auch die Koordination von gemeinsamen und privaten Handlungen zu nennen.

Es ist interessant zu prüfen, wie effektiv die interministerielle Koordinierung in der nationalen Gesetzgebung in dem von uns untersuchten Fall ist. Zum Beispiel gibt es im österreichischen Recht viele Koordinierungsnormen über die Tätigkeit der österreichischen Behörden innerhalb der Europäischen Union.

Koordinierungsnormen helfen, die Effizienz der staatlichen Behörden und im Rahmen des administrativen Prozesses zu erhöhen.

Wenn beispielsweise in Absatz 2a des § 39 General Administrative Procedure Act 1991 – AVG [1] mehr als eine Genehmigung, Genehmigung oder Verordnung für ein bestimmtes Projekt erforderlich ist, kombiniert die Behörde diese zur gemeinsamen Anhörung und Entscheidung und koordiniert sie mit den von anderen Behörden durchgeführten Verfahren. Der separate Verlauf des Verfahrens ist zulässig, wenn es im Interesse der Effizienz, Geschwindigkeit, minimale Komplikationen und Wirtschaftlichkeit.

Ombudsman Board Act 1982 - VolksanwG [2], benannte Kommissionen oder einzelne Mitglieder führen Besuche von Einrichtungen der Überprüfung und Überprüfung im Interesse des Ombudsmann-Rates durch. Die Leiter der Kommissionen koordinieren ihre Aktivitäten untereinander.

Zusammenfassend lässt sich sagen, dass die koordinierende Rechtstechnologie in Österreich ausreichend entwickelt und effektiv ist. Richtig definiert Ziele und Ziele der Koordination, vorgesehen Formen und Methoden der Koordination, die Reihenfolge ihrer Umsetzung.

Als Nachteile werden jedoch die schwache wissenschaftliche Doktrin der Koordinierung in Österreich sowie das häufige Fehlen von Verfahrensnormen, die den Koordinierungsprozess regeln, genannt.

Liste der verwendeten quellen:

- [1] General Administrative Procedure Act 1991 – AVG //
- <http://www.ris.bka.gv.at/Ergebnis.wxe?Abfrage=Erv&Titel=&Quelle=&ImRisSeit=Undefined&ResultPageSize=100&Suchworte=coordinate&Position=1>
- [2] Ombudsman Board Act 1982 – VolksanwG //
- <http://www.ris.bka.gv.at/Ergebnis.wxe?Abfrage=Erv&Titel=&Quelle=&ImRisSeit=Undefined&ResultPageSize=100&Suchworte=coordinate&Position=1>
-

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.26

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ КОСМІЧНОГО СМІТТЯ

Богачьов Микита Євгенович

студент 4 курсу 9 групи

Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ORCID ID: 0000-0002-2477-6861

Копиця Євгенія Миколаївна

канд. юрид. наук, доцент, асистент кафедри екологічного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНА

4 жовтня 1957 року можна вважати днем, коли почалася космічна історія Землі. Саме у цей день був запущений перший штучний супутник Землі – Супутник-1 (СРСР). Поряд із значним технічним проривом постала і нова проблема - засмічення навколоземного космічного простору.

Понад 27 000 частин орбітального сміття або «космічного сміття» відстежуються датчиками глобальної мережі космічного спостереження (SSN) Міністерства оборони США. У навколоземному космічному середовищі існує набагато більше сміття — занадто мале для відстеження, але достатньо велике, щоб загрожувати польотам людини в космос і роботизованим місіям. Оскільки і уламки, і космічний корабель рухаються з надзвичайно високою швидкістю (приблизно 15 700 миль/год на низькій навколоземній орбіті), зіткнення навіть крихітного шматочка орбітального сміття з космічним кораблем може створити великі проблеми [1].

Масштабне забруднення космосу стало предметом наукових дискусій ще в 1980-х, коли концентрація космічного сміття на орбіті Землі досягла такої щільності, що розміщення нових супутників стало потребувати точних розрахунків балістиків. А у доповіді Генерального секретаря ООН «Вплив космічної діяльності на навколишнє середовище» від 10 грудня 1993 було вперше відзначено її міжнародний, глобальний характер: «Немає засмічення національного навколоземного космічного простору; є засмічення космічного простору Землі, яке однаково негативно впливає на всі країни» [2].

Із кожним роком проблема забруднення космічного простору набуває все більш нагального характеру, оскільки кількість сміття із кожним роком зростає. Зокрема, станом на 2021 рік у космічному просторі перебуває від 10.000.000 до 100.000.000 малих (розміром до 1 см) та біля 500.000 середніх об'єктів космічного (діаметр поперечного перерізу яких складає від 1 до 10 сантиметрів) [3].

В свою чергу, найбільшими країнами-забруднювачами космічного простору, відповідно до статистики, є Російська Федерація, Сполучені Штати Америки, Індія, Китай, Японія, Франція [4]. Так, у 2007 році Китай, під час випробування технології перехвату штучного супутника Землі, здійснив постріл з противосупутникової ракети в апарат «FY-1с», що призвело до появи близько 2.500 частин космічного сміття різного розміру, а в результаті зіткнення з уламками «FY-1с», було втрачено зв'язок із деякими супутниками.

10 лютого 2009 року над територією Російської Федерації, на висоті близько 800 кілометрів відбулося зіткнення двох супутників, американського телекомунікаційного апарату «Ірідіум 33» та російського «Космос 2251». Причиною вважають вихід із ладу російського «Космосу» та відсутність засобів управління «Ірідіуму», які б могли допомогти уникнути дану аварію. Наслідком цієї аварії стало збільшення кількості орбітального сміття приблизно на 70 відсотків (з'явилося приблизно 3 тисяч обломків), що, у свою чергу, підвищило ймовірність зіткнення інших космічних апаратів, які працюють на нижній навколораземній орбіті.

На сьогодні, основним міжнародно-правовим документом у сфері правової регламентації використання космічного простору, яким визначається правовий режим космічного простору, а також права та обов'язки держав у будь-якій діяльності, що пов'язана з його дослідженням та використанням є – Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла від 10 жовтня 1967 року. Однак, у Договорі немає ні правового визначення космічного сміття ні чітко прописаних положень та обов'язків сторін Договору щодо попередження його утворення, усунення негативних наслідків, зокрема за рахунок ліквідації такого сміття, та юридичної відповідальності суб'єктів внаслідок діяльності яких таке сміття було утворено тощо.

В свою чергу, доцільно припустити, що так як у Договорі встановлено загальні засади діяльності держав у космосі та визначено загальні обов'язки держав-учасниць під час здійснення діяльності у космічному просторі, вони розповсюджуються на всі сфери такої діяльності, включаючи утворення космічне забруднення. Так, у статті 9 Договору зазначено, що «держави-учасниці Договору повинні керуватися принципом співробітництва і взаємної допомоги і повинні проводити всю свою діяльність ... з належним урахуванням відповідних інтересів усіх інших держав-учасниць Договору» [5]. Дана стаття також зазначає, що під час здійснення дослідницької діяльності на Місяці, інших небесних тілах держави-члени повинні вчиняти так, що уникнути забруднення, а також несприятливих змін земного середовища» [5]. Таке формулювання є достатньо розмитим та оціночним, оскільки незрозуміло, коли саме забруднення є «шкідливим забрудненням». Стаття 9 також регламентує процес міжнародних консультацій у разі, якщо держава-учасниця вбачає в діяльності, яка запланована іншою державою-учасницею або її громадянином, ознаки небезпеки.

Також, статтею 8 встановлена відповідальність держав-учасниць Договору, яка здійснює або організує запуск об'єкта в космічний простір, за шкоду, «завдану такими об'єктами або їх складовими частинами на Землі, у повітряному або в космічному просторі, включаючи Місяць та інші небесні тіла, іншій державі-учасниці Договору, її фізичній або юридичній особі».

Отже, виходячи із вище наведеного, можна дійти висновку, що питання очищення космічного простору від сміття знаходиться на мертвій точці. Вирішення даної проблеми можливе виключно у разі створення спеціалізованого міжнародного договору щодо космічного сміття, у якому будуть прописані обов'язки держав-учасниць договору щодо очищення космічного простору, засоби, якими можна або не можна здійснювати таку діяльність. Також необхідним буде більш детальне врегулювання питання притягнення до відповідальності держав-учасниць договору за невиконання своїх зобов'язань щодо прибирання космічного сміття. Досягнення успіху можливе виключно у разі

консолідованої роботи більшості країн, їх національних органів влади (бо не слід забувати про національне законодавство, яке може ставити вимоги до виробників космічної продукції), наукових установ (вчені можуть проводити консультаційну роботу з метою допомоги у розробці проекту міжнародного договору тощо).

Список використаних джерел:

- [1] Space Debris and Human Spacecraft. (2021). Вилучено з: https://www.nasa.gov/mission_pages/station/news/orbital_debris.html
- [2] General Assembly Distr. GENERAL A/RES/48/44 10 December 1993. (1993). Вилучено з: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/9F0C606F6C7163B185256AE700651E56>
- [3] Свалка на орбите: почему космический мусор становится все опаснее. (2021). Вилучено з: <https://www.forbes.ru/obshchestvo/429043-svalka-na-orbite-pochemu-kosmicheskiy-musor-stanovitsya-vse-opasnee>
- [4] Названы страны-рекордсмены по загрязнению земной орбиты. (2017). Вилучено з: <https://golos.ua/news/nazvany-strany-rekordsmeny-po-zagryazneniyu-zemnoj-orbity>
- [5] Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла. (1967). Вилучено з: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_480#Text

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.27

ЕЛЕКТРОННИЙ ПАРЛАМЕНТ, ЕЛЕКТРОННИЙ УРЯД, ЕЛЕКТРОННИЙ СУД ТА ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ ЯК СКЛАДОВІ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕРЖАВИ

ORCID ID: 0000-0002-0949-6124

Міхровська Марина Станіславівна

канд.юрид.наук, докторант

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

УКРАЇНА

На сьогодні так звана «цифрова» термінологія є надзвичайно популярною як в Україні, так і в міжнародному просторі. Відтак, надзвичайно важливим є розмежування суміжних термінів в цій сфері задля коректного їх використання. Зокрема, важливим є розмежування наступних понять: «електронна держава», «електронна демократія», «електронний уряд», «електронний парламент».

Так, *електронна демократія* – це форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах, що дає змогу: посилити участь, ініціативність та залучення громадян на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні до публічного життя; поліпшити прозорість процесу прийняття рішень, а також підзвітність демократичних інститутів; поліпшити зворотну реакцію суб'єктів владних повноважень на звернення громадян; сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень[1];

Поняття електронна демократія широко застосовується в англо-американській моделі електронного урядування. В українському ж законодавстві цей термін є відносною новелою, і, разом з терміном «електронний уряд» вперше був використаний в Концепції розвитку електронного урядування в Україні.

Електронний парламент, в свою чергу, ставить технології, знання та стандарти в основу своїх бізнес-процесів і втілює цінності співпраці, інклюзивності, участі та відкритості для людей[2]. На відміну від попередніх двох термінів, визначення поняття «електронний парламент» наразі відсутнє в законодавстві нашої держави і вживається лише на теоретичному рівні і на рівні проектів нормативно-правових актів.

Разом з тим, Регламент Верховної Ради України зазначає, що електронна форма документообігу є основною, а усі документи, передбачені Регламентом, створюються в електронній формі[3], що, за своєю суттю, і є уособленням електронного парламенту.

До сучасних світових тенденцій розвитку електронного парламенту належать: його раціональне управління, надійна, але гнучка інфраструктура, система для управління всіма парламентськими документами, бібліотека і дослідні послуги, які підтримуються ІКТ, веб-сайт, що пропонує у значному обсязі своєчасну і повну інформацію з декількома каналами для доступу до нього, різні методи для взаємодії з громадянами за допомогою традиційних засобів зв'язку, а також нові, більш інтерактивні медіа[4].

Наступним терміном є *електронний уряд* – єдина інфраструктура міжвідомчої автоматизованої інформаційної взаємодії органів державної влади

та органів місцевого самоврядування між собою, з громадянами і суб'єктами господарювання. На відміну від попереднього терміну, поняття «електронний уряд» широко застосовується в законодавстві України та є головною складовою електронного урядування[5].

Електронний суд в Україні функціонує під назвою Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система (ст.18 КАС[6], ст.6 ГПК[7], ст.14 ЦПК[8]). Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система відповідно до закону забезпечує обмін документами (надсилання та отримання документів) в електронній формі між судами, між судом та учасниками судового процесу, а також фіксування судового процесу і участь учасників судового процесу у судовому засіданні в режимі відеоконференції[6]. Принципово важливим є те, що в межах ЄСІТС суд приймає електронні докази в справах. Так, електронні докази визначаються як є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі.

Електронна держава – симбіоз наведених вище понять, таких, як «електронна демократія», «електронний парламент», «електронний уряд», «електронний суд». Це спосіб здійснення функцій держави за допомогою інформаційно-телекомунікаційних технологій, який передбачає, перш за все, перехід від паперового документообігу до електронного на усіх рівнях влади, так само як і двосторонній зв'язок з громадянами за допомогою Інтернет-мережі, основною метою якого є, безперечно, забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Таким чином, на сьогодні «електронна складова» стала невід'ємною частиною функціонування всіх трьох гілок влади, відтак, незважаючи на окремі проблеми, що передбачувано виникають на шляху до електронної держави, можна констатувати, що Україна планомірно покращує та спрощує взаємодію між суб'єктами публічної адміністрації та громадянами, що і є однією з головних характеристик правової держави в сучасному світі.

Список використаних джерел:

- [1] Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації (розпорядження Кабінету Міністрів України) (2017) № 797-р Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-p#n13>
- [2] World e-Parliament report 2020 Вилучено з <https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2021-07/world-e-parliament-report-2020>
- [3] Про Регламент Верховної Ради України. Закон України (2010) Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1861-17#Text>
- [4] Чукут С.А. Впровадження електронного парламенту в Україні в контексті сучасних світових тенденцій. Вилучено з <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Vprovadzheniya-elektronnogo-parlamentu.pdf>
- [5] Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: (Розпорядження Кабінету Міністрів України) (2017). № 649-р Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p#Text>
- [6] Кодекс адміністративного судочинства. Закон України. (2005) Вилучено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15?find=1&text=електрон+суд#w2_206
- [7] Господарський процесуальний кодекс України. Закон України. (1991) Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
- [8] Цивільний процесуальний кодекс України. Закон України. (2004) Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.28

ЗАБОРОНА ЦИРКІВ З ТВАРИНАМИ В УКРАЇНІ: ПЕРЕДУМОВИ, ПЕРСПЕКТИВА, МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Богачьов Микита Євгенович

студент 4 курсу 9 групи Інституту підготовки кадрів
для органів юстиції України

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0002-2477-6861

Копиця Євгенія Миколаївна

канд. юрид. наук, доцент, асистент кафедри екологічного права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНА

Діяльність цирків за участю тварин в Україні та світі є предметом публічних та наукових дискусій, а пропозиції щодо їх заборони висувуються організаціями зоозахисників та знаходять своє відображення у ряді законодавчих ініціатив. Адже використання диких тварин у цирках супроводжується позбавленням волі, неналежними умовами утримання, позбавленням можливості відтворення потомства, спілкування із собі подібними тощо, що є порушенням принципів гуманного ставлення до тварин та захисту тварин від жорстокого поводження.

Актуальність питання підтверджується розповсюдженою міжнародною практикою введення заборони на використання тварин у цирках. Так, майже сорок країн світу вже повністю заборонили використання диких тварин у цирках. Зокрема, у ЄС використання тварин у сфері розваг є забороненим на державному рівні у ряді держав-членів ЄС, серед яких є Австрія, Угорщина, Греція, Данія, Кіпр, Італія, Мальта, Нідерланди, Словенія, Румунія, Хорватія, Чехія, Швеція, Фінляндія та Естонія. Щодо інших країн ЄС, заборони щодо використання тварин у цирках переважно мають локальний характер.

Варто звернути увагу на те, що підписання Протоколу ЄС про захист і благополуччя тварин, який отримав статус додатку до Амстердамського договору безпосередньо сприяло введенню заборон на використання тварин у цирках на території ЄС. Так, у Протоколі наголошено на необхідності задоволення та захисту першочергових потреб тварин.

У 2002 році Австрія стала першою країною, у якій було введено таку заборону. Відповідно до пункту 1 параграфу 27 Зведеного Федерального Закону, яким регламентуються правові відносини у сфері захисту тварин, зазначено, що «жодні види диких тварин не можуть утримуватися або використовуватися для участі у цирках, розважальних шоу і побідних заходах». Варто відзначити, що законодавець дозволяє використовувати тварин у цирках, розважальних шоу та інших заходах за умови отримання ліцензії, якщо утримання тварин відповідає вимогам Федерального закону та інших нормативно-правових актів; забезпечується адекватна ветеринарна допомога; здобувач ліцензії може мати придатні зимові приміщення, які відповідають вимогам законодавства про захист тварин. Іноземні підприємці, в свою чергу, повинні надати відповідне підтвердження зі своєї країни. Параграф 28 зазначеного Федерального закону щодо захисту тварин зазначає, що

використання тварин на інших заходах, а також участь тварин у кіно- та телевізійних записках потребує офіційного дозволу [1].

Щодо Сполучених Штатів Америки варто розглянути, т. н. «Закон Носі» (Nosey's Law), прийнятий 14 грудня 2018 року та названий на честь 36-річного африканського слона з артритом, який страждав через це під час подорожей через усю країну із цирком. Відповідно до положень зазначеного закону, а саме пункту b статті 1 глави 141 «ніхто не повинен використовувати диких або екзотичних тварин у пересувних виставах» [2]. Штат Нью Джерсі став першим штатом, який поставив диких тварин під правову охорону від жорстокого поводження із ними, яке властиве пересувним цирковим шоу.

В Україні немає законодавчої заборони на використання тварин у цирках. Водночас, має місце введення локальних заборон, зокрема органами місцевого самоврядування. Так, у 2016 році Львівська міська рада прийняла рішення щодо заборони пересувних цирків на території міста, однак воно було скасоване Господарським судом Львівської області через порушення законодавства про захист економічної конкуренції. Позивачем було Львівське обласне відділення Антимонопольного комітету України.

В свою чергу, 9 жовтня 2019 року виконавчим комітетом Львівської міської ради було прийнято рішення «Про гуманне ставлення до тварин», відповідно до якого було «визнане за неприпустиме експлуатацію тварин у цирках та дельфінаріях» [4]. Однак, воно мало лише декларативний характер, і без відповідних юридичних наслідків.

А вже 4 вересня 2020 року Львівська міська рада підтримала електронну петицію з вимогою заборони використання тварин у виставах цирків та розміщення цирків з тваринами. Аргументація заборони використання тварин у цирках була наступною: у міста недостатньо розвинена інфраструктура за для підтримки належного життєвого рівня тварин, що призводить до небезпеки для населення.

Варто звернути увагу і на практику введення заборони в інших містах України. Зокрема, 14 червня 2016 року розпорядженням міського голови міста Миколаїв було заборонено пересувний цирк «та інші мобільні цирки, у яких відсутні дозвільні документи, або умови утримання тварин не відповідають їх біологічним, видовим та індивідуальним особливостям» [6]. У вересні 2019 року Окружним адміністративним судом Одеси було задоволено позов місцевих зоозахисників, заборонивши вистави з участю диких тварин. Підставою для заборони стало недотримання цирком необхідних умов при утриманні тварин.

20 квітня 2021 року у Верховній Раді України був зареєстрований законопроект про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони використання тварин у цирку та інших незаконних видовищних заходах із залученням тварин № 5406. У цьому документі велика увага приділяється саме внесенню змін до Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження». Пропонується на законодавчому рівні закріпити поняття, серед яких, на мою думку, потрібно сказати про: пересувний звіринець (незаконний видовищний захід); видовищні заходи із залученням тварин, циркові вистави із залученням тварин (незаконний видовищний захід).

Під пересувним звіринцем планується розуміти діяльність юридичної або фізичної особи підприємця, зоологічні колекції яких не мають постійного місцезнаходження, дикі тварини утримуються в клітках або інших спорудах, що не відповідають умовам утримання диких тварин в неволі, встановлених законодавством, з метою їх використання для публічної демонстрації і отримання прибутку чи без такого.

Під видовищними заходами за участю тварин будуть вважати заходи, що проводяться у вигляді виставок домашніх або сільськогосподарських тварин, спортивних змагань або публічної демонстрації різних видів тварин в зоопарку, в регіональному центрі порятунку і реабілітації диких тварин з ціллю виховання гуманного ставлення до тварин.

Під цирковими виставами планується розуміти циркові вистави із публічну демонстрацію досягнень дресури, здібностей та можливостей тварини під керівництвом актора-дресирувальника, діяльність якого спрямована на створення, публічне виконання та показ циркових номерів на манежі, сцені тощо [4].

Також законопроектом пропонується виключити ч. 5 ст. 8 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», відповідно до якої «допускається утримання диких тварин, які традиційно утримуються людьми в неволі і можуть бути забезпечені умовами утримання»

І, найбільш головна зміна, яку пропонує цей законопроект, є викладення статті 25 вищезгаданого Закону в редакції, яка заборонятиме використання тварин в незаконних видовищних заходах, дресування диких тварин. Під незаконними видовищними заходами із залученням тварин будуть вважатися «Будь-які видовищні заходи із залученням тварин, які включають в себе елементи дресури диких та екзотичних тварин, а також можливість тактильного контакту з тваринами», тобто те, що у нашому розумінні є цирком [4].

Однак, на сьогодні законопроект так і не був прийнятий. Станом на 25 жовтня 2021 року законопроект був направлений на розгляд Комітету Верховної Ради з питань екологічної політики та природокористування (як головний) та наданий на ознайомлення (22 та 23 квітня 2021 року відповідно).

Отже, можна побачити, що в Україні закладено підґрунтя для реалізації світових тенденції щодо законодавчої заборони використання тварин у цирках. Адже заборона на експлуатацію тварин, в тому числі їх використання у видовищних заходах вже давно є соціально значущим запитом суспільства.

Список використаних джерел:

- [1] Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Tierschutzgesetz, Fassung vom 09.11.2021 (2021). Вилучено з <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20003541>
- [2] New Jersey S1093 "Nosey`s Law" (2018). Вилучено з <https://trackbill.com/bill/new-jersey-senate-bill-1093-noseys-law-prohibits-use-of-wild-or-exotic-animals-in-traveling-animal-acts/1537442/>
- [3] Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони використання тварин у цирку та інших незаконних видовищних заходах із залученням тварин (2021). Вилучено з http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71734
- [4] Львів закликає заборонити експлуатацію тварин у цирках (2019). Вилучено з <https://city-adm.lviv.ua/news/society/public-sector/270983-lviv-zaklykaie-zaboronyty-ekspluatatsiiu-tvaryn-u-tsyrykakh>
- [5] Сьогодні сесія ЛМР розглянула низку петицій (2020). Вилучено з <https://city-adm.lviv.ua/news/society/public-sector/281274-sohodni-sesiia-lmr-rozhlianula-nyzku-petytsii>
- [6] В Николаеве запретили передвижные цирки (2016). Вилучено з <https://niklife.com.ua/citylook/53738>

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.29

КЛІМАТИЧНИЙ ЗАКОН ЄС: ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Зубко Дарина Олегівна

здобувач вищої освіти Інституту підготовки кадрів для органів юстиції
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ORCID ID: 0000-0002-2477-6861

Копиця Євгенія Миколаївна

канд. юрид. наук, доцент, асистент кафедри екологічного права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНА

Глобальна зміна клімату є однією з найнагальніших екологічних проблем сучасності. Її наслідками є небезпечні погодні катаклізми, різкі зміни погоди, паводки, повені, сильні вітри, зливи і дощі, град, посухи, що призводять до значних економічних збитків у всьому світі, та створює пряму загрозу екологічній безпеці. За даними Міжурядової групи експертів зі зміни клімату, якщо в найближчі 10 років загальносвітових викидів парникових газів не буде зменшено, людство чекає кліматична криза, масова міграція населення, нестача продовольства тощо. В свою чергу, досягнення та підтримка чистих нульових глобальних антропогенних викидів парникових газів та зменшення чистого радіаційного впливу, не пов'язаного з ними, може зупинити антропогенне глобальне потепління на найближчі десятиліття та сповільнити темпи зміни клімату [1].

Таким чином, основною метою глобального реагування на загрозу зміни клімату в контексті сталого розвитку є досягнення глобального балансу між антропогенними викидами і абсорбцією поглиначами парникових газів у другій половині цього століття, що і визначається у статті 4 Паризької кліматичної угоди [2].

11 грудня 2019 року Єврокомісія опублікувала Європейський зелений курс (далі - ЄЗК), чим задекларувала намір зробити Європу першим кліматично нейтральним континентом, визначивши зобов'язання ЄС досягти кліматичної нейтральності до 2050 року. З метою реалізації положень ЄЗК, 9 липня 2021 року Регламентом (ЄС) 2021/1119 Європейського парламенту та Ради був ухвалений Європейський кліматичний закон, який законодавчо закріплює мету Європейського союзу стати кліматично нейтральним до 2050 року та проміжну ціль щодо скорочення чистих викидів парникових газів на щонайменше 55% у порівнянні з рівнем 1990 року до 2030 року [3]. Законом визначається, що кліматична нейтральність до 2050 року означає досягнення чистих нульових викидів парникових газів для країн ЄС в цілому, головним чином за рахунок скорочення викидів, інвестування в зелені технології та захисту навколишнього середовища.

Обов'язкова мета кліматичної нейтральності ЄС до 2050 року встановлюється для досягнення довгострокової температурної цілі, а саме стримання зростання глобальної середньої температури значно нижче 2°C і докладання зусиль з метою обмеження зростання температури до 1,5°C, визначеної в Паризькій угоді, і забезпечує основу для досягнення прогресу в досягненні глобальної мети адаптації, визначеної у статті 7 Паризької угоди [2].

Кліматичним законом передбачено, що науково-технічна експертиза щодо зміни клімату буде здійснюватися Європейською науково-консультативною радою зі зміни клімату, створення якої зазначено у Регламенті ЄС №401/2009. Кожній державі-члену пропонується створити національний консультативний орган з питань клімату, відповідальний за надання експертних наукових консультацій з питань кліматичної політики відповідним національним органам влади. У разі прийняття рішення про створення такого консультативного органу, держава повинна проінформувати про це Європейське агентство з навколишнього середовища.

Для досягнення мети до 2030 року, встановлюється максимальна межа викидів CO₂ у розмірі 225 мільйонів тонн. Законом також передбачено встановлення кліматичної цілі до 2040 року, що зобов'язує Європейську Комісію внести законодавчу пропозицію не пізніше шести місяців після першого детального аналізу колективного прогресу у досягненні мети шляхом глобального підведення підсумків, яке заплановано на 2023 рік, про що зазначено у Паризькій угоді.

В свою чергу, кожна держава-член повинна встановити багаторівневий кліматичний та енергетичний діалог відповідно до національних правил, у якому місцеві органи влади, організації громадянського суспільства, бізнес-спільнота, інвестори та інші відповідні зацікавлені сторони та широка громадськість можуть активно залучати та обговорювати досягнення клімату Союзу. До 1 січня 2022 року, а згодом до 1 січня 2029 року та кожні 10 років після цього кожна держава-член повинна підготувати та подати Комісії свою довгострокову стратегію на 30 років і відповідати цілям Союзу щодо кліматичної нейтральності.

Україна, в силу виконання закріпленого в Преамбулі Конституції європейського та євроатлантичного курсу [4] та відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [5], взяла на себе низку зобов'язань щодо досягнення поступової сумісності існуючого і майбутнього українського законодавства з правовою системою Європейського Союзу (*Acquis communautaire*), в тому числі і у сфері зміни клімату. Як наслідок, формування та реалізація державної політики, а також імплементація положень нормативно-правових актів ЄС у сфері зміни клімату, зокрема Європейського кліматичного закону є одним з основних векторів законотворчої діяльності та актуальним предметом правових досліджень.

Це підтверджується і положеннями Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року [6], що визначає потребу формування цілісної і послідовної державної політики у сфері зміни клімату відповідно до політики міжнародних організацій з урахуванням провідних світових технологій і практики, а також особливостей національних умов, можливостей, потреб і пріоритетів. На додаток, в Україні відсутній спеціалізований закон «Про клімат», а правове регулювання питань у сфері зміни клімату є фрагментарним та переважно визначається положеннями стратегічних документів, які мають декларативний характер.

Варто відзначити, що Україна проголосила про намір досягти кліматичної нейтральності в 2060 році, що на 10 років пізніше європейської мети. Це визначено у Національній економічній стратегії на період до 2030 року, яка була затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179 [7]. У Стратегії зазначено, що в контексті досягнення економічної візії місією цієї Стратегії є створення можливості для реалізації наявного

географічного, ресурсного та людського потенціалу країни для забезпечення належного рівня добробуту, самореалізації, безпеки, прав та свобод кожного громадянина України через інноваційне випереджальне економічне зростання з урахуванням Цілей сталого розвитку та необхідності досягнення кліматичної нейтральності не пізніше 2060 року.

Наразі наша держава перебуває на етапі наближення національного законодавства в сфері зміни клімату до законодавства Європейського Союзу, його норм і стандартів ЄС, а саме узгодження планів дій, що повинні сприяти реалізації курсу на кліматичну нейтральність.

Варто відзначити, що на сьогодні окремі правові заходи, які передбачає законодавство ЄС щодо забезпечення кліматичної нейтральності, вже є імплементаваними у національне законодавство. Так, Законом України №337-ІХ «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» прийнятим Верховною Радою України 12.12.2019 передбачається створення правових засад для функціонування системи торгівлі квотами на викиди парникових газів з метою а саме імплементації положень Директиви №2003/87/ЄС [8].

Окремо варто звернути увагу на постанову Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 265 «Про утворення робочої групи для узгодження підходу щодо застосування до України механізму коригування вуглецю на кордоні для проведення консультацій з Європейською Комісією» [7], що передбачає запровадження механізму коригування вуглецю на кордоні, який є ключовим елементом Європейського зеленого курсу задля досягнення кліматичної нейтральності. Такий механізм не дозволяє закупівлю в ЄС товарів, виробництво яких передбачає великі обсяги викидів вуглекислого газу, а продукція такого виробництва може бути заборонена для продажу на ринку ЄС.

На основі вищевикладеного, варто зазначити, що поглиблення кліматичної кризи у світі та Україні, відсутність національного комплексного спеціалізованого закону у сфері зміни клімату та необхідність виконання міжнародних зобов'язань обумовлює нагальну потребу розвитку законодавства у сфері охорони зміни клімату, що визначає актуальність впровадження положень Європейського кліматичного закону та сприятиме розбудові низьковуглецевого вектору розвитку України та досягнення кліматичної нейтральності.

Список використаних джерел:

- [1] Masson-Delmotte & P. Zhai & H.-O. Pörtner & D. Roberts & J. Skea & P.R. Shukla & A. Pirani & W. Moufouma-Okia & C. Péan & R. Pidcock & S. Connors & J.B.R. Matthews & Y. Chen & X. Zhou & M.I. Gomis & E. Lonnoy & T. Maycock & M. Tignor & T. Waterfield (2018). An Intergovernmental panel on climate change Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty. Вилучено з https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15_SPM_version_report_LR.pdf
- [2] *Паризька угода* (ратифікована Законом України). №1469-VIII (2016). Вилучено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text
- [3] *Європейський кліматичний закон* (затверджено Регламентом (ЄС) Європейського парламенту та Ради). №2021/1119. (2021). Вилучено з <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R1119> *Конституція України* (Закон України). №254/96-ВР. (2020). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
- [4] *Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони* (Закон України). №1678-VII. (2014) Вилучено з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1678-18>

- [5] *Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року* (Закон України). № 2697-VIII. (2019) Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
- [6] *Національна економічна стратегія на період до 2030 року* (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України). №179. (2021) Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>
- [7] *Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів* (Закон України). №337-IX. (2019). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/377-20#Text>
- [8] *Про утворення робочої групи для узгодження підходу щодо застосування до України механізму коригування вуглецю на кордоні для проведення консультацій з Європейською Комісією* (Постанова Кабінету Міністрів України). №265. (2021). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2021-p#Text>

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.30

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ ФУНКЦІЙ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ORCID ID: 0000-0002-6376-1160

Салманова Олена Юріївна

доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри адміністративного права та процесу
Харківський національний університет внутрішніх справ

УКРАЇНА

Що стосується функцій управлінської діяльності Національної поліції України [1], то слід зауважити, що такі функції являють собою складну категорію та є похідними від завдань та мети органу влади [2], позаяк функція управління є відокремленим однорідним видом діяльності, спрямованим на досягнення цілей органу влади, що характеризується однорідністю цілей, дій або об'єкта їх застосування. Під функціями управління в НПУ слід розуміти основні напрями цілеспрямованої діяльності, що здійснюються в поліції посадовими особами та реалізуються в управлінському процесі цього органу влади через визначені законодавством про поліцію процедури.

У аналізі реалізації Національною поліцією України функцій управлінської діяльності важливим є саме процес оцінки відповідних показників, з урахуванням планових завдань, що були покладені на поліцію. Зважаючи на те, що на рівні законодавства комплексної методології оцінювання реалізації поліцією управлінських функцій ще не вироблено, припускаємо, що на практиці таке оцінювання буде відбуватись в подальшому за наступними критеріями:

а) *рівень взаємодії з територіальними органами виконавчої влади*, а саме: наявність міжвідомчих угод або планів з питань регулювання сфер, що підконтрольні поліції та пов'язані з діяльністю відповідних органів влади; рішення спільними зусиллями міжвідомчих проблем у зазначеній сфері [3]. Позитивною буде оцінка діяльності поліції у тому випадку, якщо: між поліцією й відповідними органами влади були узгоджені, затверджені відповідні плани спільних заходів, і такі документи визнані необхідними, актуальними, такими, що мають конкретний характер; поліцією та відповідним органом влади були проведені спільні заходи, які є виправданими, мають конкретні результати, за умови, що такі заходи реалізовувались із застосуванням різних виправданих форм взаємодії. І, відповідно, негативною буде оцінка, якщо питання взаємодії поліції з відповідним органом влади були не регламентовані, якщо така взаємодія була визнана нагальною, зокрема, для оптимізації виконання поліцією своїх управлінських функцій; спільні заходи не проводилися, хоча їх проведення було необхідним (чи такі заходи проводились суто формально);

б) *координація діяльності територіального органу поліції на відповідній підконтрольній території*, головним чином: організація взаємодії територіальних органів на відповідній території; організація навчально-методичних заходів. Позитивна оцінка управлінської діяльності поліції в цьому випадку буде заснована на наступному: територіальним органом поліції регулярно (якщо в такій «регулярності» буде реальна необхідність) проводяться спільні наради, проводиться скоординована робота з питань, які об'єктивно

вимагають участі декількох територіальних органів; налагоджено регулярний обмін інформацією; навчально-методичні заходи проводяться на плановій основі та, як наслідок, здійснюють позитивний вплив на оптимізацію та підвищення ефективності діяльності поліції на відповідній території нашої держави. Відповідно, негативна оцінка управлінської діяльності поліції буде базуватися на таких показниках як: з вини територіального органу поліції не проводилися спільні заходи, коли вони були дійсно необхідними, а робочі контакти між керівниками територіальних органів та працівниками на різних рівнях носять переважно фрагментарний характер; рішення, що приймаються в рамках координації, є формальними; не діють на належному рівні канали обміну інформацією (або такий обмін носить епізодичний характер); навчально-методичні заходи не проводяться (або проводяться, але носять суто формальний характер, або тематика таких заходів не відповідає актуальності проблем, які мають місце на відповідній території);

в) *якість інформаційного забезпечення*, а саме: ступінь відповідності інформаційного забезпечення конкретній оперативно-службовій обстановці, а також результатам діяльності поліції; робота здійснюється в умовах, в яких орган є відкритим для надходження необхідної інформації з усіх можливих джерел інформації. Позитивної оцінки заслуговують управлінські дії, які характеризуються наступними показниками: інформаційне забезпечення дозволяє своєчасно та адекватно обстановці приймати відповідні управлінські рішення; отримана інформація ефективно й оперативно аналізується, а також використовується; в поліцію своєчасно надходить інформація з різних джерел за умови наявності багатоваріантності каналів отримання інформації (наприклад, в результаті нормальної роботи офіційного веб-сайту, акаунтів в соціальних мережах, тощо) [4]. Таким чином, негативна оцінка повинна ставитись в таких випадках: якість інформаційного забезпечення поліції не дозволяє приймати управлінські рішення; не вся інформація відповідним чином обробляється та аналізується; інформація надходить з невиправданою затримкою та не з усіх можливих джерел (зокрема, через невикористання всіх каналів отримання інформації, що заслуговує додаткової негативної оцінки);

г) *організація інформаційно-аналітичної роботи*, зокрема: підготовка аналітичних матеріалів та доведення їх до відповідного керівника структурного підрозділу НПУ. Позитивно в цьому випадку будуть оцінені управлінські дії, що відповідають, головним чином, таким показникам: аналітичні матеріали є затребуваними та готуються своєчасно; аналітичні матеріали про результати діяльності поліції (враховуючи і окремі структурні підрозділи) відповідають дійсності. Відповідно, негативної оцінки заслуговують такі результати управлінських дій поліції, що характеризуються наступним: аналітичні матеріали не затребувані; такі матеріали готуються несвоєчасно та/або суперечать реальній дійсності (зокрема, окремі показники діяльності навмисно чи через службове недбальство занижені або завищені, взагалі не висвітлені або ж зазначені тоді, коли вони не мали місця на практиці);

д) *планування діяльності територіальних органів*, а саме: наявність планів, передбачених відповідними нормативними актами МВС України та Голови Національної поліції України; має місце контроль за реалізацією запланованих заходів. Позитивна оцінка в цьому випадку буде базуватися на таких показниках: розроблені та затверджені плани відповідають вимогам, які для них передбачені чинним законодавством; заходи, що заплановані, виконані в повному обсязі та у встановлений термін. Негативна оцінка, у свою чергу, буде

ґрунтуватися на таких показниках: необхідні плани не були розроблені та затверджені (або, якщо такі і є в дійсності, однак, не відповідають вимогам, що для них були передбачені чинним законодавством); заходи, що заплановані, не реалізовані або не виконані в повному обсязі (або з порушенням встановлених строків їх виконання);

е) *оцінка управлінських рішень*, головним чином: відповідність чинним НПА; наявність конкретності і своєчасності управлінських рішень; управлінські рішення є реально здійсненими; має місце та ефективно функціонує система доведення управлінських рішень до виконавця, а також контроль за результатами виконання такого рішення. Позитивно в цьому випадку будуть оцінюватись управлінські дії поліції, що відповідають таким показникам: управлінське рішення відповідає чинному законодавству в повній мірі; управлінське рішення дає позитивний вплив на відповідні підконтрольні сфери діяльності поліції; завдання чіткі та конкретні, а також в рішенні конкретно прописані виконавці та строки виконання такого рішення; управлінські рішення актуальні – приймаються відповідно обстановці в підконтрольних поліції сферах діяльності; управлінські рішення реально здійсненні в передбачені терміни виконання за допомогою означених суб'єктів, при використанні передбачених методів, засобів й ресурсів; використовуються різні форми контролю за результатами виконання управлінського рішення, що забезпечують належний рівень виконавської дисципліни. В свою чергу, негативно будуть оцінені управлінські дії поліції, якщо такі будуть відповідати таким показникам: управлінські рішення не відповідають чинному законодавству; зусилля, що вживаються на виконання управлінських рішень, не адекватні очікуваним результатам; не має місця чіткість та конкретність у постановці завдань для виконання управлінського рішення, а також не чітко вказані (або ж зовсім не вказані) виконавці рішення й терміни виконання такого рішення; управлінські рішення неактуальні – приймаються з відставанням від актуальної обстановки в підконтрольних поліції сферах діяльності; управлінські рішення не можуть бути повністю реалізовані в необхідному обсязі й у заплановані терміни виконання або ж їх виконання викликає обґрунтований сумнів; відсутній контроль за результатами виконання управлінського рішення чи такий є неефективним;

е) *оцінка впливу апарату територіального органу поліції на територіальні структурні підрозділи поліції*, а саме: здійснюється необхідною мірою постійний контроль за діяльністю підрозділів поліції. Позитивними в даному випадку будуть такі показники управлінської діяльності поліції: на плановій основі та позапланово надається практична допомога, результатами чого є позитивні зміни в діяльності територіальних структурних підрозділів поліції; організовано постійний реальний контроль за діяльністю територіальних структурних підрозділів поліції. Таким чином, негативна оцінка буде заснована на таких показниках як: відсутність контролю за діяльністю територіальних структурних підрозділів поліції (або такий контроль визнано неефективним);

ж) *оцінка стилю та методів керівництва підрозділом поліції*, а саме: оптимальне поєднання єдиноначальності та колегіальності при прийнятті управлінських рішень; своєчасне і адекватне реагування на критичні зауваження громадянина і людини, юридичних осіб, громадськості, ЗМІ. Позитивно в цьому випадку будуть оцінюватись управлінські дії поліції, що відповідають таким показникам: стиль та методи керівника, а також його заступників, здійснюють позитивний вплив на співробітників поліції, громадянина та людину, підприємців та громадськість; керівництво своєчасно

та адекватно реагує на критику його діянь та діянь його підрозділів. В свою чергу, негативно будуть оцінені управлінські дії керівника підрозділу поліції та його заступників, якщо такі будуть відповідати таким показникам: діяння керівництва не приносять необхідних результатів; реакція на критику є несвоєчасною або неадекватною;

з) *використання передового досвіду в роботі поліції*, зокрема: адекватне та ефективне виявлення, впровадження передового досвіду роботи в практичну діяльність поліції. Позитивними в даному випадку будуть такі показники управлінської діяльності поліції: активно та адекватно виявляється й впроваджується передовий досвід, а інформація про це своєчасно доводиться до співробітників поліції; впроваджений передовий досвід підвищує ефективність управлінської діяльності поліції у підконтрольних їй сферах. Таким чином, негативна оцінка в цьому випадку буде заснована на таких показниках: передовий досвід поліції взагалі не аналізується (або аналізується, однак, суто формально); передовий досвід не впроваджується (а якщо і впроваджується, то не своєчасно, або ж інформація про впровадження такого досвіду не доводиться чи несвоєчасно доводиться співробітникам поліції).

Список використаних джерел:

- [1] *Про Національну поліцію* (Закон України). № 580-VIII. (2021). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
- [2] Баштанник А. (2015). Трансформація механізмів регулювання діяльності органів влади в контексті європейських принципів публічного управління. *Legea și viața*, (Sept), 43.
- [3] Салманова О.Ю. (2013). Сприяння громадськості у здійсненні функцій органами і установами юстиції. *Актуальні проблеми права: теорія і практика. Збірник наукових праць* (28), 446-454.
- [4] Салманова О.Ю. (2015). Щодо удосконалення взаємодії органів внутрішніх справ з населенням. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Право»*, (5), 47-53.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.31

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ СПЕЦІАЛЬНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ

Вишняк Анна Олександрівна

здобувач вищої освіти

Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0002-2477-6861

Копиця Євгенія Миколаївна

канд. юрид. наук, доцент, асистент кафедри екологічного права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНА

Фундаментальним інститутом екологічного права, беззаперечно, є екологічна безпека, забезпечення якої, відповідно до ст. 16 Основного закону є безпосереднім обов'язком держави. В свою чергу, важливість забезпечення екологічної безпеки під час здійснення спеціального водокористування пов'язано із особливою значущістю водних ресурсів для задоволення базових потреб суспільства, в той час як їх неналежна якість створює безпосередню загрозу життю та здоров'ю. Зокрема, забруднення водних об'єктів, які є джерелом питного водопостачання в результаті неналежного використання водних природних ресурсів є нагальною проблемою не тільки в Україні, а у всьому світі. Так, на Міжнародному Водному Саміті, який відбувся 8-11 жовтня 2013 року у Будапешті (Угорщина) Генеральним секретарем ООН Пан Гі Муном була висвітлена теза про те що нестача питної води може стати проблемою для 40 % населення усіх континентів до 2030 року.[1]

Наразі є актуальним питання збереження якості питної води в Україні, оскільки екологічна проблема, пов'язана із забрудненням водного фонду загострюється з кожним днем, що унеможлиблює його використання для постачання питної води. Через нераціональне водокористування водні мережі, виснажуються та надмірно забруднюються скидами та стічними водами, що призводить до погіршення якості води. У 2019 році територіальні лабораторні центри МОЗ провели моніторингові дослідження на 20622 об'єктах централізованого водопостачання населення. За результатами лабораторних досліджень, на 38,2% об'єктах централізованого водопостачання населення проби води не відповідали вимогам нормативного документа, а 37,1% об'єктів нецентралізованого водопостачання населення якість води не відповідала нормам. [2]

Серед установлених нормативів у галузі використання й охорони вод та відтворення водних ресурсів провідними є нормативи екологічної безпеки водокористування – гранично допустимі концентрації речовин для водних об'єктів, котрі встановлюються з урахуванням категорій водокористування – господарсько-питного, культурно-побутового та рибогосподарського. [3]

До об'єктів екологічної безпеки традиційно відносять: людину, її життя та здоров'я; власність; суспільство з його матеріальними та духовними цінностями; державу, функціонування якої покликано забезпечити нормальні умови для життєдіяльності громадян. Важливість забезпечення раціонального та безпечного для людини водокористування впливає також зі змісту інших актів програмного

характеру, які визначають цілі, напрями та основні заходи для забезпечення безпечних для людини умов існування. Зокрема, Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. [4]

Варто відзначити, що поняття «екологічна безпека водокористування», яка окреслює правосуб'єктність спеціальних водокористувачів не має належного законодавчого визначення, хоча і згадується в тексті Водного кодексу України.

Загальні обов'язки спеціальних водокористувачів визначено в ст. 44 Водного кодексу України. Необхідно підкреслити, що більша частина цих обов'язків спрямована на охорону вод та гарантування екологічної безпеки. Однак у зазначеній статті неповно сформульовано деякі поняття, зокрема, «ефективні сучасні технічні засоби та технології», «належний стан», «поліпшення якості вод», «технічні пристрої», «заходи щодо поліпшення стану вод», в результаті чого на практиці виникають проблеми з встановленням обсягу конкретного обов'язку та кваліфікацією дій спеціального водокористувача як таких, що вчинені з недодержанням такого обов'язку. Також деякі пункти даної статті змушують відсилатися до інших джерел для встановлення їх змісту, однак вони не завжди закріплені. Наприклад, чинним законодавством не встановлено порядку погодження здійснення водокористувачами гідротехнічних та/або лісомеліоративних заходів щодо охорони вод від вичерпання або покращення їх стану. Враховуючи це, доцільно звернути увагу на питання про системне вдосконалення водного законодавства у відповідній частині, а саме: 1) закріплення обов'язку щодо здійснення екологічно безпечного водокористування з уточненням його змісту належними кількісно-якісними характеристиками, 2) закріплення чітких, зрозумілих положень, які давали б можливість з'ясувати зміст конкретного обов'язку.

Вважаємо за доцільне детальніше розглянути такий обов'язок водокористувачів, як дотримання встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин. На нашу думку, саме це положення може стати найбільш ефективною гарантією створення безпечного для життя та здоров'я людини використання вод, у разі формування правового підґрунтя для його належного виконання, зокрема за рахунок удосконалення процедури виявлення фактів порушення і призначення належної відповідальності за вчинене правопорушення.

Варто зазначити, що законодавче закріплення умов скидання стічних вод у водні об'єкти є основоположним для забезпечення екологічної безпеки водокористування. Так, у Водному кодексі України в окремій главі 14 «Умови скидання зворотніх вод у водні об'єкти», ст. 70 визначено, що скидання стічних вод у водні об'єкти допускається лише за умови наявності нормативів гранично допустимих концентрацій і встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин. [5]

В свою чергу, законодавець відносить до порушень водного законодавства наступне:

- 1) самовільне захоплення водних об'єктів, що стосується спеціального водокористування без отримання відповідного дозволу;
- 2) забруднення та засмічення вод (перевищення лімітів на скиди забруднюючих речовин);
- 3) порушення режимів господарської діяльності у межах водних екосистем;
- 4) руйнування русел річок, водотоків та струмків під час будівництва та експлуатації інженерних споруд;
- 5) інші порушення умов дозволу на спеціальне водокористування, у тому числі незаконне створення систем для скидів зворотніх вод;
- 6) самовільне проведення гідротехнічних робіт;
- 7) порушення ведення обліку шляхом подання під час звітності невірогідних даних;

- 8) пошкодження водогосподарських та гідрометричних споруд;
- 9) порушення режимів роботи водогосподарських споруд та обладнання;
- 10) приховання інформації щодо виникнення аварійних ситуацій на водних об'єктах[5].

Держекоінспекції надано право здійснювати контрольні повноваження щодо суб'єктів спеціального водокористування за дотриманням водного законодавства, що здійснюються в першу чергу з метою забезпечення екологічної безпеки. Однак, попри істотний перелік підконтрольних видів діяльності у сфері водокористування, визначений у положенні про Держекоінспекцію, точно визначеної процедури здійснення заходів контролю за дотриманням водного законодавства при їх реалізації чинним законодавством чітко не встановлено. Ця ситуація, на нашу думку, не сприяє ефективності та прозорості контролю у відповідній сфері, а отже, не дає змогу належним чином забезпечити баланс екологічної та економічної складових сталого розвитку.

Також, на нашу думку, негативним явищем в аспекті оперативного припинення чи запобігання можливих порушень екологічної безпеки є необхідність проходження через тривалу за часом проведення процедури винесення припису про усунення порушень (абз. 6 ч. 3 ст. 55 Водного кодексу України). Як наслідок, можна відзначити, що фактично чинне законодавство не передбачає можливості оперативного впливу на випадки порушення законодавства при здійсненні спеціального використання вод, оскільки між моментом виявлення порушення й часом здійснення контрольного заходу, може минути декілька тижнів, а то й місяців, коли вже виявити та зафіксувати порушення є об'єктивно неможливим.

Таким чином, на основі проведеного аналізу, можна сформулювати наступні висновки. Норми чинного водного законодавства містять окремі положення, які за своїм змістом спрямовані на регулювання екологічної безпеки при реалізації права спеціального водокористування. Водночас такі норми не мають системного характеру, та недостатньо деталізовані для повноцінного встановлення їх змісту. Тому очевидно, що водне законодавство у відповідній частині має бути удосконалене, а основна увага має бути приділена розробленню та затвердженню так званих кількісних та якісних показників (нормативів) екологічної безпеки спеціального водокористування, які матимуть статус юридичних критеріїв екологічної безпеки. Одночасно із запровадженням таких нормативів, слід також удосконалити процедури контролю за дотриманням вказаних нормативів, припинення права водокористування при їх порушенні, та забезпеченні дієвого механізму притягнення винних у такому порушенні осіб до юридичної відповідальності.

Список використаних джерел:

- [1] Центр Новостей ООН (2013). *К 2030 року половина населення землі может столкнуться с нехваткой воды*. Ecoportal. Вилучено із: <https://ecoportal.su/news/view/74082.html>.
- [2] Міністерство розвитку громад та територій України. (2020) *Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2019 році*. Вилучено із: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/proekt-nacz.-dop.-za-2019.pdf>.
- [3] Про затвердження Порядку розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та перелік забруднюючих речовин, скидання яких у водні об'єкти нормується (Постанова Кабінету Міністрів України). № 1100. (1996). Вилучено із: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1100-96-п#Text>.
- [4] Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року (Закон України). № 2697-VIII. (2019). Вилучено із: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.
- [5] Водний кодекс України (Кодекс України). № 24. (1995). Вилучено із: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр#Text>.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.32

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ЗМІНИ КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

Вірич Марина Євгенівна

здобувач вищої освіти

Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0002-2477-6861

Копиця Євгенія Миколаївна

канд. юрид. наук, доцент, асистент кафедри екологічного права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНА

У сучасному світі законодавче урегулювання проблеми зміни клімату, займає особливе місце у порядку денному. Масштаб та критичні наслідки таких стихійних природних аномалій як повені, посухи, пожежі, температурні коливання, урагани та інші негативні зміни навколишнього середовища, є очевидною реальністю сьогодення.

З огляду на це, удосконалення законодавства з питань охорони клімату є пріоритетним напрямком діяльності кожної держави світу. Саме через запровадження ефективного правового регулювання можливо забезпечити зниження обсягу викидів парникових газів, перехід на нові джерела енергії, підвищення енергоефективності, використання найсучасніших екологічно безпечних технологій, стимулювання суб'єктів господарювання зі скорочення антропогенного впливу на клімат, тощо.

Пропозиції щодо вирішення питань у сфері попередження та адаптації до наслідків охорони клімату були ухвалені у ряді міжнародно-правових документів спільноту. Паризька угода від 12.12.2015 р. є Договором у рамках Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, що регулює заходи щодо зниження вуглекислого газу в атмосфері з 2020 р. Паризька угода була підготовлена замість Кіотського протоколу в ході Конференції ООН з клімату в Парижі та прийнято консенсусом 12.12.2015 р. Сторони Паризької угоди визнали важливість попередження, мінімізації та вирішення питань втрат та збитків, пов'язаних з несприятливими впливами зміни клімату, включаючи екстремальні погодні явища та повільно протікаючі явища, а також роль сталого розвитку у зниженні ризику втрат та збитків. Верховна Рада України ратифікувала Паризьку угоду 14 липня 2016 року.

На виконання зобов'язань, передбачених угоди, Кабінетом Міністрів України було схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, затверджену розпорядженням від 7 грудня 2016 р. № 932-р. [1]. В свою чергу, конкретні заходи та засоби досягнення цілей, передбачені цією концепцією, були вироблені через рік після її схвалення та затверджені Кабінетом Міністрів України 6 грудня 2017 року як "План заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року" [2].

На основі аналізу концепції і відповідних планових заходів щодо її реалізації можна виділити наступні проблемні питання законодавчого регулювання у сфері зміни клімату:

1. Із запланованих нормативних актів, що повинні були бути затверджені (схвалені) на сьогоднішній день прийнято лише Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» від 12.12.2019 № 377-IX [3] та Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу та звітності щодо викидів парникових газів» від 23 вересня 2020 р. № 960 [4]. В свою чергу такі програмні документи, як Державна науково-технічна програма у сфері зміни клімату, порядок підготовки Національного плану розподілу квот між установками, стратегію адаптації до зміни клімату України на період до 2030 так і не були прийняті. Таким чином, є очевидним, що заплановані Концепцією завдання є виконані лише частково, що в свою чергу свідчить про відсутність цілісного правового регулювання у сфері зміни клімату в Україні.

2. Окремі положення Закону України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» є недосконалими, що має безпосередній вплив на ефективність регулювання правових відносин у сфері клімату. Зокрема, є невідповідність між використанням термінів у цьому законі та у Законі України «Про охорону атмосферного повітря» [5], а саме вживання термінів «установка», «моніторинг».

3. Закон України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» спрямований на виконання зобов'язань України за Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, та додатках до неї. Однак, більшість вимог, передбачених у додатку ХХХ до Глави 6 Розділу V Угоди про асоціацію [6], не мають відображення у зазначеному законі або потребують уточнень і пояснень. Зокрема, у Законі не знайшла свого відображення процедура консультацій з громадськістю, так само як і положення щодо оприлюднення у вільному доступі інформації про видані дозволи і звітів про викиди парникових газів, функціонування реєстрів, моніторингу, звітування, перевірки та дотримання. Керівні принципи моніторингу та звітування про викиди парникових газів перелічені досить стисло. Наприклад, одним із принципів згідно із Законом є узгодженість і порівняність моніторингу, хоча аналогів такого принципу як «порівняність» в українському законодавстві немає.

4. Відповідно до статей 2 і 3 Закону України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» дія закону поширюється на відносини, що виникають у сфері моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів з установок, розташованих на території України, тобто стосуються забруднення атмосферного повітря [3]. В свою чергу, законом, що визначає правові й організаційні основи та екологічні вимоги в галузі охорони атмосферного повітря, є Закон України «Про охорону атмосферного повітря», який є базовим для даної сфери правового регулювання. Однак, цей Закон і Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» не включено до сфери регулювання Закону України «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів». Тим самим не дотримано принципу системності в регулюванні суспільних відносин, наслідком чого є його неузгодженість із Законом України «Про охорону атмосферного повітря».

На основі проведеного аналізу нормативних положень національного законодавства у сфері зміни клімату, можна сформулювати наступні висновки. На сьогодні, відповідно до положень та цілей Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату та Паризької угоди, Україна розробила свої власні керівні принципи та цілі щодо скорочення негативного впливу зміни клімату на довкілля, які знайшли своє відображення у Концепції [1]. Попри це, національна законодавча база у сфері змін клімату не є цілісною, послідовною і не має системного зв'язку із іншими нормами, що регулюють суспільні відносини у сфері захисту навколишнього природного середовища. Це певним чином ускладнює виконання міжнародних зобов'язань України щодо попередження та адаптації до наслідків зміни клімату. В свою чергу, невтручання в процес зміни клімату і зволікання з прийняттям правових заходів у сфері пом'якшення наслідків зміни клімату може мати серйозні наслідки для національної і світової безпеки [7].

Список використаних джерел:

- [1] Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року (Розпорядження Кабінету Міністрів України). № 932-р. (2016). Вилучено із: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2016-%D1%80#Text>
- [2] Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року (Розпорядження Кабінету Міністрів України). № 878-р. (2020) Вилучено із: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2017-%D1%80#Text>
- [3] Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів (Закон України). № 377-IX. (2019). Вилучено із: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/377-20/conv#Text>
- [4] Про затвердження Порядку здійснення моніторингу та звітності щодо викидів парникових газів (Постанова Кабінету Міністрів України) № 960. (2020). Вилучено із: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D0%BF#Text>
- [5] Про охорону атмосферного повітря (Закон України). № 2707-XII. (2021). Вилучено із: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text>
- [6] Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (Угода про асоціацію). № 1678-VII. (2015). Вилучено із: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
- [7] Копиця Є.М. Екологічне нормування у сфері зміни клімату в контексті імплементації Європейського зеленого курсу в Україні. *Збірник наукових праць ЛОГОС*. (с. 48-50). 2020, Бухарест, Румунія. Вилучено із: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/download/6061/6049>

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.33

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

Бровенко Ганна Дмитрівна

здобувач вищої освіти міжнародно-правового факультету
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0001-9847-7699

Іванов Артем Геннадійович

асистент кафедри права Європейського Союзу
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНА

Сучасні міжнародні відносини характеризуються постійним розширенням сфер взаємодії держав, тому всі нові відносини стають предметом міжнародного права. Однією з таких відносно нових організаційно-правових форм міждержавного співробітництва є міжнародні організації. Міжнародні організації є основною інституційною формою співробітництва між державами, вони виступають головним організатором міждержавного спілкування [1].

З виходом Організації Об'єднаних Націй на міжнародну арену багато юристів-міжнародників пов'язують початок нової ери у розвитку міжнародного права - сучасного міжнародного права. Насправді важко переоцінити роль і значення найбільшої та найавторитетнішої міжнародної політичної організації в долі людської цивілізації. Організація Об'єднаних Націй, яка існує понад 70 років, пройшла довгий і важкий шлях. Однак, безсумнівно, її успіхи були набагато більшими, ніж її невдачі. І її головний успіх – це відсутність світових воєн з часів ООН.

Друга світова війна, яка розпочалася 1 вересня 1939 р. німецькою агресією проти Польщі, дала зрозуміти, що Ліга Націй не впоралася зі своїм основним завданням — запобігти новій світовій війні. У зв'язку з цим під час Другої світової війни виникла ідея створення нової міжнародної політичної організації, яка після її закінчення змогла б надійно забезпечити мир і безпеку народів Землі. Перший поштовх у формуванні цієї ідеї дала Атлантична хартія, підписана президентом США Ф.Д. Рузвельтом і прем'єр-міністром Великобританії В. Черчиллем 14 серпня 1941 р., і Декларація Уряду СРСР на Міжсоюзній конференції в Лондоні 24 вересня 1941 р. На правовому рівні ця ідея вперше була закріплена в Радянському уряді [2].

Восени 1943 р. в Москві відбулася конференція міністрів закордонних справ СРСР, Великобританії та США, яка 30 жовтня ухвалила Декларацію чотирьох держав про загальну безпеку, також підписану Китаєм. У документі вказувалося на «необхідність якнайшвидшого створення спільної міжнародної організації миру та безпеки». У декларації також були задекларовані принципи майбутньої організації, тому було прийнято рішення про створення такої організації. Це рішення підтвердили лідери трьох провідних держав антигітлерівської коаліції - СРСР, США і Великобританії на своїй конференції в Тегерані 1 грудня 1943 року [3].

Згідно з пропозицією уряду США, з 21 серпня по 7 жовтня 1944 року в Дамбартон-Оксі, передмісті столиці США Вашингтона, відбулася конференція з СРСР, США, Великобританією та Китаєм, на якій було узгоджено Підсумковий

документ - охоронна організація». Ці пропозиції лягли в основу розробки Статуту майбутньої організації. Слід зазначити, що Дамбартон-Оксі не зміг розглянути багато важливих питань для майбутньої організації: порядок голосування в Раді Безпеки, склад початкових членів майбутньої організації, долю підмандатних територій, зміст статуту, міжнародний суд. Принципова угода з цих питань була досягнута на Ялтинській конференції керівників СРСР, США і Великобританії у лютому 1945 року.

Щодо процедури голосування в Раді Безпеки, то пропозиція Ф.Д. Рузвельта на принципі єдності дій великих держав при вирішенні питань в основному судочинстві, який пізніше був закріплений у ст. 27 Статуту ООН. Було вирішено, що початкові члени майбутньої організації разом з СРСР, Радянською Соціалістичною Республікою (СРСР) і Радянською Соціалістичною Республікою (Білорусь) будуть найбільш постраждалими радянськими республіками під час Другої світової війни, що зробило значний внесок до поразки Речі Посполитої. Ялтинська конференція також вирішила, що 25 квітня 1945 року в Сан-Франциско, США, відкриється інавгураційна конференція Організації Об'єднаних Націй для створення міжнародної організації [4].

Усі положення Статуту ООН були узгоджені на конференції в Сан-Франциско, а 26 червня 1945 р. документ урочисто підписали представники 50 держав. Одне місце було зарезервовано за польським урядом, оскільки тоді існувало два польських уряди, один у Лондоні (у вигнанні), а другий у Варшаві. 24 жовтня 1945 року Статут Організації Об'єднаних Націй став чинним актом міжнародного права після здачі на зберігання останньої ратифікаційної грамоти, необхідної для набуття ним чинності. Відтоді міжнародне співтовариство відзначає 24 жовтня як День Організації Об'єднаних Націй. 51 країна, яка підписали Статут ООН, у тому числі Україна, вважається корінним членом Організації Об'єднаних Націй. Сам термін «ООН» з'явився при формуванні антигітлерівської коаліції держав і був закріплений в Декларації ООН, підписаній у Вашингтоні 1 січня 1942 р. представниками 26 держав, у тому числі СРСР [5].

Один із активних творців Статуту ООН професор С. Б. Крилов справедливо зауважив, що «ООН (в особі деяких її органів) має низку повноважень і правоздатностей у певних міжнародних правовідносинах (як приватних, так і публічних)». ООН не є конфедерацією, оскільки не має державної влади. ООН не є світовим урядом. З самого початку вона була створена як організація співпраці між державами в різних (майже всіх) сферах міжнародних відносин.

Основні ознаки правосуб'єктності ООН закріплені в її Статуті, Конвенції ООН про привілеї та імунітети 1946 року, угодах ООН зі спеціалізованими установами, Конвенції ООН про безпеку персоналу та пов'язаного з ним персоналу 1994 року, Конвенції ООН та США. Угода про штаб-квартиру ООН 1947 року та багато інших міжнародних договорів.

Отже, з точки зору міжнародного права Статут ООН є загальною багатосторонньою міжнародною угодою. Хартію сучасного міжнародного права справедливо називають, оскільки вона заклала основи сучасного міжнародного права, заклала основні принципи міжнародного права та визначила правила поведінки держав та інших суб'єктів міжнародного права на світовій арені.

Список використаних джерел:

- [1] Роль міжнародних організацій у діяльності інститутів громадянського суспільства в Україні: аналіт. доп. (2015). Київ: Ін-т всесвіт. історії.
- [2] Буроменський М.В. (ред.) (2006). Міжнародне право: Навч. Посібник. Київ: Юрінком Інтер.
- [3] Пронюк Н.В. (2010). Сучасне міжнародне право: навч. посіб. (2-е вид.). Київ: КНТ.
- [4] Тимченко Л.Д. (2007). Міжнародне право Навч. посіб. для дистанційного навчання. Київ: Університет «Україна».
- [5] Георгіца А.З. & Чикурлій С.О. (2002). Міжнародне публічне право: Навч.-метод. посіб. Київ: Рута.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.34

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ ЧЕРЕЗ ОСОБЛИВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ НА ПРИКЛАДІ УГОРЩИНИ

Паламарчук Дмитро Валерійович

Студент V курсу

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНА

Право кожної людини на пошук притулку закріплено в 14 ст. Загальної декларації прав людини від 1948 року, а статус біженця - в Конвенції ООН «Про статус біженців» від 1951 року і національному законодавстві країн. Біженець - це особа, яка за причин, визначених конвенцією, не може користуватися захистом країни, резидентом якої вона є, або не бажає ним скористуватись у визначених обставинах [1, 2].

Основа юридичної сили принципу рівності державного суверенітету усіх країн закріплена у статуті ООН від 1945 року і Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі від 1975 року. За цими документами суверенітет передбачає верховну владу держави над власною територією.

Актуальність досліджуваної проблеми полягає у об'єктивній неефективності міграційної політики Європейського Союзу (далі – ЄС), яка призвела до міграційної кризи і неможливості приходу країн союзу до консенсусу у даному питанні. І, як наслідок, це призводить до вимушеного порушення міжнародних нормативно-правових актів.

Дослідженням питань міграційної політики та протидії нелегальної міграції займаються наступні дослідники: Малиновська О. А., Чуприна О. О., Марцинюк М. П., Луцишин Г. І., Солодько А. А., Шамраєва В. М., Грیشнова О. А., Химинець В. В., Цімболинець А.І. та інші.

Як зазначає Шамраєва В. М., ЄС узгодив питання створення підходів спільної позиції і спільної дії, ще з моменту власного створення внаслідок підписання Маастрихтського договору 1992 року [3].

Закладення зазначених підходів створило соціальну і політичну кризу в умовах коли інтереси країн відходять від спільних позицій ЄС.

Основна причина масової міграції - це війни і озброєні конфлікти, які особливо загострились у 2014-2015 роках. Тільки з січня по вересень 2015 року було зареєстровано більше 700 тис. біженців, що шукають притулок [4]. Для порівняння, статусом на 2014 рік було зареєстровано 280 000 осіб [5].

Наслідками цього різкого напливу є не тільки збитки для країн, які надають притулок у вигляді матеріального забезпечення непрацюючого населення за рахунок податків власних громадян, а також підвищення криміногенної обстановки і нездатність пограничних країн зупинити наплив мігрантів, що нелегально перетинають кордони. Легальні і нелегальні мігранти потрапляють на територію ЄС через Іспанію (Західносередземноморський коридор), Італію (Централносередземноморський коридор), Грецію, Польщу та Угорщину (Східносередземноморський коридор). Далі, після перетинання кордону, біженці вільно розповсюджуються по всій території дії Шенгенської угоди [6].

Також, великою проблемою є застарілість Дублінської угоди 2013 року. Вона врегульовує питання біженців, покладаючи усю відповідальність за надання притулку зареєстрованим біженцям тільки на країну, яка і провела їх реєстрацію [7].

Через вказані причини, угорським парламентом в червні 2016 року був прийнятий закон про заходи щодо недопущення перетину кордонів, який узаконив видворення нелегальних мігрантів. Управління верховного комісара ООН з прав людини вкрай негативно відреагувало на подібну політику, бо це суперечить міжнародному принципу, що всі прохачі притулку, незалежно від способу їх прибуття в Угорщину, повинні мати доступ до справедливих і ефективних процедур визначення статусу біженця та дієвого захисту від видворення [8].

З цього випливає висновок, що цей закон є позитивним по відношенню до резидентів Угорщини, повністю правомірний з позиції національного законодавства і захищає суверенітет держави. Але з позиції міжнародного права подібні дії є дискримінаційними і неправомірними по відношенню до біженців відповідно до Загальної декларації прав людини від 1948 року і Конвенції ООН «Про статус біженців» від 1951 року.

Найкращим описом угорської політики по відношенню до біженців і невиконання вимог міжнародних угод є висловлення їх прем'єр-міністра Віктора Орбана: «Ми не вважаємо цих людей мусульманськими біженцями. Ми вважаємо їх мусульманськими загарбниками» [9].

Позитивним аспектом є те, що нерівномірний розподіл мігрантів у ЄС і надмірне навантаження на прикордонні країни, надали підстави Європейській раді винести запобіжний захід у вигляді квотного розподілу мігрантів відповідно до ч. 3 ст. 78 Лісабонського договору від 2007 року [6].

Як висновок, з наведених обставин і аргументів ми бачимо глобальну проблему, яка полягає у прямому конфлікті між суверенними правами країн, на які покладена відповідальність на прийняття біженців, і загальнолюдськими цінностями. Практика показує, що виконання першого обов'язково супроводжується нехтуванням другого, і чим більше виникає проблем у цій сфері, тим більш праворадикальними становляться настрої країн ЄС, що тягне за собою прийняття відповідних нормативно-правових актів.

І таким чином, чим жорсткіша стає міграційна політика країни-учасниці, тим більше осуду зі сторони міжнародного товариства вона отримує.

За міжнародним правом, нелегальний мігрант отримує статус біженця після встановлення факту перетину кордону, тому найефективнішим способом захисту своїх кордонів для країн ЄС, не порушивши міжнародне право і нічії інші права, – це покращення власних кордонів, аби унеможливити несанкціоноване проникнення на свої території.

У вирішенні цього питання є два способи.

Перший спосіб полягає у створенні загальної для ЄС програми по покращенню кордонів країн західносередземноморського, центральносередземноморського і східносередземноморського коридорів, аби повністю унеможливити нелегальне проникнення і подальше вільне пересування по території Союзу.

Другий спосіб - це створення паспортного митного контролю всередині Союзу, шляхом тимчасового призупинення, або скасування Шенгенської угоди, що зробило б нелегальний перетин кордону набагато важчим. Тобто, тимчасово покласти особисту відповідальність кожної з країн у питанні захисту

своїх кордонів. Але цей спосіб міг би негативно вплинути як на стосунки країн учасниць, так і на факт існування самого ЄС.

Список використаних джерел:

- [1] Конвенція ООН про статус біженців зі змінами від 10.01.2002. Вилучено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011
- [2] Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. Вилучено з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_015
- [3] Шамраєва В. М. Політика безпеки та оборони ЄС: еволюція формування. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО». Випуск 29, 2020. С.369-377. Вилучено з <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/15636/14958>
- [4] OECD: Migration Policy Debates. «OECD» (вересень 2015). Вилучено з <http://www.oecd.org/migration/Is-this-refugee-crisis-different.pdf>
- [5] Миграционный кризис в Европе в цифрах и графиках. Вилучено з https://www.bbc.com/russian/international/2016/02/160219_migrant_crisis_charts
- [6] Міграційна криза в ЄС: статистика та аналіз політики. Вилучений з <https://cedos.org.ua/uk/articles/mihratsiina-kryza-v-yes-statystyka-ta-analiz-polityky>
- [7] Дублінська угода щодо права на притулок у Європі не працює? Вилучений з <https://ua.euronews.com/2015/09/10/refugee-crush-overwhelms-eu-dublin-rule>
- [8] Заключительные замечания по шестому периодическому докладу Венгрии Управления Верховного комиссара ООН по правам человека 9 мая 2018 г. Вилучений з https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fHUN%2fCO%2f6&Lang=ru
- [9] "Не беженцы, а захватчики": премьер Венгрии в очередной раз жестко осудил наплыв мусульман в Европу. Вилучений з <https://tsn.ua/ru/svit/ne-bezhency-a-zahvatchiki-premer-vengrii-v-ocherednoy-raz-zhestko-osudil-naplyv-musulman-v-evropu-1080725.html>

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.35

ПРОБЛЕМАТИКА ПРЕДМЕТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Лоза Тетяна Василівна

здобувач

Університет державної фіскальної служби України

УКРАЇНА

Предмет експертизи, поряд із об'єктом, є одним із базових понять у процесі дослідження судової експертизи як практичної діяльності. Предмет експертизи – її суттєва ознака, завдяки йому визначаються природа і джерела знань експерта будь-якої спеціальності. Предмет експертизи становлять фактичні дані, одержані за допомогою досліджень експертів.

Розгляду предмета експертизи присвятили свої праці такі вчені як В.Д. Арсеньєв, Р.С. Белкін, Л.Г. Бордюгов, А.І. Вінберг, Ю.Г. Корухов, Н.П. Майліс, Ю.К. Орлов, В.Ф. Орлова, Г.В. Прохоров-Лукін, О.Р. Росинська, Т.В. Толстухіна, Т.Г. Шаова, О.Р. Шляхов, М.П. Яблоков та ін. При цьому дана тема потребує подальших досліджень. Це пов'язано з тим, що правовий аспект предмета експертизи, на відміну від гносеологічного та інформаційного, вимагає врахування концептуальних положень процесуальної науки, а сама наука безпосередньо пов'язана з процесуальним законодавством, яке перебуває в постійному русі.

Згідно «Енциклопедії судової експертизи» предметом судової експертизи є фактичні дані (факти, обставини), які встановлюються на основі дослідження матеріалів кримінальної або цивільної справи та спеціальних знань. При цьому автори уточнюють, що об'єкт експертного дослідження та питання слідчого (суду) зумовлюють предмет судової експертизи [2, с. 225]. Наступне визначення можна знайти у Ю.Г. Корухова, який вважає, що дане поняття визначає інформація, відображена в матеріальних носіях, які представлені в якості об'єктів дослідження, яке здійснюється для вирішення конкретизованих питаннями, поставленими перед експертом, ідентифікаційних класифікаційних, діагностичних, експертних завдань, на основі відповідних спеціальних знань, а також застосовувані для цього експертні методики і методи [11, с. 71].

«Класичне» визначення, яке лежить в основі багатьох сучасних трактувань терміна «предмет судової експертизи», було запропоновано Ю.К. Орловим. На думку автора, предмет судової експертизи – це обставини, факти (фактичні дані), які встановлюються за допомогою експертизи. Він вважає, що дане визначення теоретично є цілком виправданим, воно добре узгоджується з поняттям предмета доказування і перебуває з ним у такому ж співвідношенні, як судова експертиза з процесом доказування, тобто як частина з цілим [7, с. 21]. Аналіз визначень свідчить, що більшість учених вважають предметом судової експертизи фактичні дані, інформацію, проте існують визначення, автори яких виходять з того, що предмет судової експертизи – це вирішення завдань, встановлення фактів. Так Т.В. Авер'янова відстоює позицію, що предметом експертизи можна вважати встановлення фактів (фактичних даних), суджень про факт, які мають значення для цивільної, арбітражної, кримінальної справи або справ про адміністративні правопорушення, шляхом дослідження об'єктів експертизи, які є матеріальними носіями інформації про подію, що відбулася [1,

с. 76, 77]. Ми дотримуємося «класичної» основи терміна «предмет судової експертизи» і вважаємо, що під предметом експертизи слід розуміти фактичні дані (властивості і стани об'єкта експертизи), які встановлює експерт за допомогою проведеного ним дослідження, що базується на власних спеціальних знаннях. У кримінальному провадженні особи, які мають право залучати експертну установу, експерта або експертів для проведення експертизи, визначають її предмет. Визначення предмета експертизи дані особи здійснюють на основі потреби експертного дослідження обставин, що мають значення для кримінального провадження з метою перевірки або формування доказів.

Як і в багатьох інших питаннях, що стосуються судової експертизи, вітчизняний правозастосувач «обійшов стороною» законодавче визначення поняття «предмет судової експертизи». Тим часом, в законодавстві багатьох країн міститься визначення даного поняття. Наприклад, у п. 9 ст. 1 Закону Республіки Казахстан «Про судово-експертну діяльність у Республіці Казахстан» від 10.02.2017 р. № 44-VI [6] дано визначення предмета судової експертизи, під яким слід розуміти фактичні дані, що мають значення для вирішення кримінальної, цивільної справи або справи про адміністративне правопорушення, які встановлюються шляхом провадження судової експертизи. Згідно ст. 1 Закону Азербайджанської Республіки «Про судово-експертну діяльність» від 18.11.1999 р. № 758-IQ [5] предметом судової експертизи є коло питань, які вирішуються судовою експертизою. Незважаючи на відсутність в українському законодавстві даного визначення, воно присутнє в окремих законопроектах, присвячених судовій експертній діяльності. Так, згідно Проекту Закону України «Про судово-експертну діяльність» від 30.03.2017 р. № 6264 [9] предметом судової експертизи є встановлювані на підставі спеціальних знань судового експерта фактичні дані та обставини, що мають значення для вирішення кримінальної, цивільної, господарської, адміністративної справи, справи про адміністративне правопорушення або виконання рішень суду (п. 8 ст. 1). В Проекті Закону України «Про судово-експертну діяльність» [10] розробленого Міністерством юстиції України на виконання Указу Президента України «Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави» від 08.11.2019 р. № 837 [8] до предмету судової експертизи відносять фактичні дані та обставини, що мають значення для кримінального провадження, вирішення справи про адміністративне правопорушення, цивільної, господарської, адміністративної справи або виконання рішень суду, які встановлюються на підставі спеціальних знань судового експерта та визначаються питаннями, поставленими перед судовим експертом або в порядку експертної ініціативи (п. 9 ст. 1). Варто відзначити, що в практичному плані законодавче закріплення поняття «предмет судової експертизи» необхідне для чіткого і правильного визначення підстав призначення та проведення експертиз різних видів і родів, правильного застосування законодавчих норм, які оперують даним терміном і т.д.

Судова експертиза спрямована на встановлення певних фактичних даних про події, явища, процеси, які мали місце в об'єктивній дійсності. Тому саме фактичні дані є предметом судової експертизи. Цікавою у зв'язку з цим є точка зору Т.Г. Шаової і О.О. Котової [12, с. 50], яку ми повністю поділяємо. Проаналізувавши ряд визначень предмета судової експертизи, вони прийшли до висновку, що предмет судової експертизи можна представити трьома рівнями.

Перший рівень – предмет експертизи розглядається як встановлення за допомогою спеціальних знань експерта та проведеного ним дослідження матеріалів справи (об'єктів експертизи) фактичних даних (обставин справи, фактів).

Другий рівень – предметом експертизи вже є інформація, яка одержується в результаті дослідження особою, що має спеціальні знання, про наданий слідчим або судом об'єкт, що служить для встановлення вищевказаних фактів.

Третій рівень – предмет експертизи трактується ще глибше: під ним розуміються властивості, відносини і сторони об'єктів, які експерт досліджує спеціальними засобами та методами з метою отримання необхідної слідчому або суду інформації для встановлення фактів, що мають доказове значення.

Як ми бачимо, предмет судової експертизи – це складно-структуроване поняття. У теоретичному плані правильне розуміння його сутності важливе для відмежування поняття «предмет судової експертизи» від поняття «об'єкт судової експертизи», а також для класифікації судових експертиз.

Список використаних джерел:

- [1] Аверьянова, Т. В. (2006). *Судебная экспертиза: курс общей теории*. Москва: Норма
- [2] Аверьянова, Т. В., Россинская, Е. Р. (1999). *Энциклопедия судебной экспертизы*. Москва: Юристъ
- [3] Габрелян, А. Ю. (2007). Протиправна поведінка неповнолітніх: проблеми та шляхи їх вирішення. *Актуальные проблемы криминологии и криминальной психологии*, 129-133.
- [4] Габрелян, А. Ю. (2021). Напрями підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів щодо протидії економічній злочинності. *Державне управління та адміністрування, сфера обслуговування, економіка та міжнародні відносини як рушійні сили економічного зростання держав XXI століття (2nd ed.)*, 2-18, doi.org/10.36074/paaaseeirdfegcc.ed-2.01
- [5] *О судебно-экспертной деятельности* (Закон Азербайджанской Республики). № 758-IQ. (1999) Вилучено з https://online.zakon.kz/document/?doc_id=30602371
- [6] *О судебно-экспертной деятельности в Республике Казахстан* (Закон Республики Казахстан). № 44-VI. (2017). Вилучено з https://online.zakon.kz/document/?doc_id=37215312
- [7] Орлов, Ю. К. (2005). *Судебная экспертиза как средство доказывания в уголовном судопроизводстве*. Москва: ИПК РФЦСЭ
- [8] *Про невідкладні заходи з проведення реформ та зміцнення держави* (Указ Президента України). № 837. (2019). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/837/2019#Text>
- [9] *Про судово-експертну діяльність* (Проект Закону України). № 6264. (2017). Вилучено з http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH4U000A.html
- [10] *Про судово-експертну діяльність* (Проект Закону України). (2021). Вилучено з https://zib.com.ua/ua/print/37641-proekt_zakonu_pro_sudovo-ekspertnu_diyalnist_te_kst.html
- [11] Словарь основных терминов судебных экспертиз. (2007). Москва: ИПК РФЦСЭ
- [12] Шаова, Т. Г., Котова, О. А. (2004). Предмет судебной экспертизы. *Вестник криминалистики*, 2(10), 47-50.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.36

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З МЕДИЧНИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ

Гусєва Яна Анатоліївна

здобувач вищої освіти Інституту підготовки кадрів для органів юстиції
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

ORCID ID: 0000-0002-2477-6861

Копиця Євгенія Миколаївна

канд. юрид. наук, доцент, асистент кафедри екологічного права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНА

Пандемія коронавірусної інфекції COVID-19, принесла нові виклики не тільки для світової системи охорони здоров'я, а і для всіх сфер суспільного життя, і поводження з відходами не є винятком. Так, неадекватне та неналежне поводження з медичними відходами створює серйозну загрозу життю та здоров'ю населення та має значний негативний вплив на навколишнє середовище.

Відповідно до рекомендацій ВОЗ (ВОЗ, 2014; ВОЗ, 2017), медичні відходи включають всі відходи, що утворюються в медичних установах, дослідницьких центрах і лабораторіях, пов'язаних з медичними процедурами. До медичні відходи, також належать і ті, що утворюються вдома (наприклад, домашній гемодіаліз, відходи після самостійного введення інсуліну). У свою чергу, медичні відходи поділяються на вісім основних груп, включаючи як небезпечні, так і ненебезпечні компоненти (інфекційні, патологічні, гострі, хімічні, цитотоксичні, радіоактивні, фармацевтичні, ненебезпечні відходи) [1, с. 21]

На сьогодні, правове регулювання поводження з медичними відходами в Україні можна оцінити як недосконале. Так, у Законі України від 05.03.1998 «Про відходи», регулювання поводження з медичними відходами зводиться до визначення компетенцій уповноважених органів щодо здійснення заходів спрямованих на розроблення та впровадження системи збирання, видалення, знешкодження, утилізації відходів, що утворюються у процесі медичного обслуговування (ст.31) [1]. У свою чергу, спеціалізованим нормативно-правовим актом у сфері поводження з медичними відходами є Наказ міністерства охорони здоров'я України від 08.06.2015 р. № 325 «Про затвердження Державних санітарно-протиепідемічних правил і норм щодо поводження з медичними відходами», відповідно до якого медичні відходи поділяють на 4 категорії [3]. Порівняно з тим широким переліком, який надається ВОЗ, в Україні немає деяких категорій медичних відходів, що означає відсутність регламентованих специфічних заходів щодо їх утилізації..

Варто відзначити, що Верховною Радою України в першому читанні було схвалено проект Закону «Про управління відходами» № 2207-1-д від 04.06.2020 р. [4], який порівняно з чинним є більш змістовним, у якому враховано позиції директив Європейського Союзу, і який приділяє більше уваги медичним відходам.

В умовах пандемії ряд країн прийняли спеціалізовані нормативно-правові акти, які детально регулюють правила поводження з медичними відходами, які були утворені під час лікування пацієнтів від COVID-19. Такі акти частіше приймаються на загальнонаціональному рівні, але органи місцевого самоврядування також можуть розробляти та застосовувати правові заходи на регіональному рівні. У нашій державі такої практики, на жаль, немає. На наше переконання, це негативно впливає на ефективність системи охорони здоров'я України, яка повинна здійснювати свою діяльність відповідно до норм, які не відповідають вимогам пандемії.

Щодо сучасних підходів до поводження з медичними відходами, то відповідно до ієрархії управління відходами, заснованої на концепції 3R (зменшення, повторне використання та переробка), краща практика поводження з медичними відходами повинна бути спрямована на уникнення або відновлення якомога більшої кількості відходів, а не на утилізацію, спалення або поховання [1, с. 31]. У свою чергу, в Україні є поширеною практика спалювання, яка негативно впливає на навколишнє середовище загалом, та якість атмосферного повітря зокрема. Крім того, більшість медичних відходів відправляють на полігони, або захоронюють в землю. У наказі передбачена можливість перероблення медичних відходів спеціальними підприємствами, які отримали на це ліцензію, проте кількість таких компаній значно менша порівняно з кількістю медичних відходів [3]. До того ж неповно врегульовано процес транспортування таких відходів до зазначених суб'єктів господарювання.

На нашу думку, питання правового регулювання поводження медичних відходів в Україні потребує доопрацювання. Потрібно переглянути методи утилізації, обрати ті, які мінімально впливають на екологічний стан навколишнього середовища. Наприклад, зосередити увагу на спеціалізованих підприємствах, виділити для них державну підтримку, проаналізувати практику інших країн та обрати найбільш оптимальний напрям утилізації, контролювати процес утилізації на відповідність санітарним нормам, урегулювати питання транспортування відходів.

Актуальність проблеми правового регулювання поводження з медичними відходами посилюється тим, що більшість людей лікуються у домашніх умовах і після залишають багато відходів, які просто потрапляють на сміттєзвалище, тобто жодним чином не утилізуються. Накопичення таких матеріалів на полігонах призведе до масштабних екологічних проблем, тому ми вважаємо, що на національному рівні потрібно закріпити рекомендації чи правила стосовно утилізації медичних відходів громадянами, які лікувалися вдома.

У свою чергу, успіх будь-яких проєктів вимагає державної підтримки, яка буде полягати у створенні державою належних умов для реалізації пересічними громадянами права на утилізацію медичних відходів. Наприклад, можна передбачити встановлення спеціальних контейнерів у місцях масового перебування людей, їх подальшим транспортуванням до спеціалізованих підприємств задля їх утилізації. Впровадження подібних заходів на національному рівні допоможе зменшити кількість небезпечних відходів на полігонах для сміття та забезпечити дотримання правил та вимог епідеміологічної та екологічної безпеки.

Таким чином, варто підсумувати, що наявні проблеми правового регулювання утилізації медичних відходів в Україні є нагальною проблемою в умовах пандемії COVID-19. Вирішення цієї проблеми полягає в застосовуванні нових екологічних методів такої утилізації безпечних для довкілля, а також

життя та здоров'я громадян, однак найважливіше – в удосконаленні національного законодавства у зазначеній сфері, відповідно до світових та європейських стандартів, розглянутих вище. Адже раціональне поводження з медичними відходами є важливою складовою забезпечення екологічної безпеки, а отже і конституційно закріпленого права на безпечне для життя та здоров'я навколишнє природне середовище.

Список використаних джерел:

- [1] United Nations Environment Programme. Waste Management during the COVID-19 Pandemic From Response to Recovery. 2020. URL: <https://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/33416/WMC-19.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- [2] *Про відходи* (Закон України) № 187/98-ВР. (1998). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-вр>
- [3] *Про затвердження Державних санітарно-протиепідемічних правил і норм щодо поводження з медичними відходами* (наказ Міністерство охорони здоров'я України). № 325. (2015). Вилучено з: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0959-15#Text>
- [4] *Про управління відходами* (Проект Закону) № 2207-1-д. (2020). Вилучено з: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=69033&pf35401=528766>
- [5] Шульга Є. В., Карнаух-Голодняк О. В. (2020). Проблеми адміністративно-правового забезпечення поводження з медичними відходами в період пандемії в Україні. *Право і суспільство*. (3), 120-126. Вилучено з: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/3-2_2020/21.pdf

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.37

СЛІДЧИЙ ЯК СЛУЖБОВА ОСОБА, ЯКА ЗАЙМАЄ ВІДПОВІДАЛЬНЕ СТАНОВИЩЕ, У ЗМІСТІ СТ. 368, 368-5, 369 і 382 КК УКРАЇНИ

ORCID ID: 0000-0002-6900-6887

Олександр Олександрович Юріков

викладач циклу загальних та кримінально-правових дисциплін

Київський центр первинної професійної підготовки «Академія поліції»

навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ

УКРАЇНА

Нині в кримінальному праві України потребує вирішення питання щодо доцільності віднесення слідчого до категорії службових осіб, які займають відповідальне становище, у змісті ст. 368, 368-5, 369 і 382 КК України.

Службовими особами у ст. 364, 368, 368-5, 369 КК України є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, установи, організації, судом або законом [1].

Слідчий – це службова особа органу Національної поліції України, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу ДБР, Головного підрозділу детективів, підрозділу детективів, відділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю НАБУ, уповноважена в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень [2; 3; 4]. Безумовно, слідчий є службовою особою не лише у змісті кримінально-процесуальних відносин, а й у кримінально-правових тощо. Однак слід визначити, чи належить слідчий до службових осіб, які займають відповідальне становище. Віднесення певної посади до конкретної категорії здійснюють з огляду на ступінь посадової відповідальності, характер та обсяг повноважень, а також зміст роботи та її вплив на прийняття кінцевого рішення. Тобто, для вирішення зазначеного вище питання слід проаналізувати повноваження слідчого та зміст його роботи.

Слідчий уповноважений починати досудове розслідування за наявності підстав, передбачених КПК України: проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії; у випадках, встановлених КПК України, доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам; звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій; повідомляти за погодженням із прокурором особі про підозру; за результатами розслідування складати обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів

медичного або виховного характеру та подавати їх прокурору на затвердження; приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК України, у тому числі щодо закриття кримінального провадження за наявності підстав, передбачених ст. 284 КПК України; здійснювати інші повноваження, передбачені КПК України [2; 4].

Слідчий, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог КПК України, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого [2; 4].

Отже, слідчий є представником влади, тобто працівником державного органу, який наділений правом у межах своєї компетенції ставити вимоги, а також приймати рішення, обов'язкові для виконання фізичними та юридичними особами незалежно від їхньої відомчої належності чи підлеглості [5]. Він наділений повноваженнями, які стосуються не лише учасників кримінального провадження, а й інших фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, що обумовлює підвищений ризик зловживання своїм службовим становищем. Використання своїх службових повноважень всупереч інтересам служби, зокрема через одержання неправомірної вигоди, завдає істотної шкоди охоронюваним державою суспільним відносинам, знижує рівень довіри громадян до органів державної влади, зокрема правоохоронних органів, приводить до втрати їх авторитету.

Службова діяльність слідчого пов'язана з високим рівнем корупційних ризиків, а тому рішення законодавця про віднесення його до службових осіб, які займають відповідальне становище, у змісті ст. 368, 368-5, 369 і 382 КК України, є соціально обумовленим і відповідає потребам правозастосовної практики.

Список використаних джерел:

- [1] *Кримінальний кодекс України* (Закон України). № 2341-III (2001). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3384>.
- [2] *Кримінальний процесуальний кодекс України* (Закон України). № 4651-VI (2012). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
- [3] Юріков, О.О. Питання класифікації суб'єктів доказування під час розслідування кримінальних проступків. *Актуальні питання теорії та практики досудового розслідування кримінальних проступків: матеріали міжвідомчої науково-практичного круглого столу* (с. 193–196). 14 листопада, 2019, Київ, Україна.
- [4] Юріков, О. О. Слідчий як суб'єкт доказування в кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми досудового розслідування: матеріали міжвідомчої науково-практичної конференції* (с. 351–353). 5 липня 2017, Київ, Україна.
- [5] Мельник, М. І. & Хавронюк, М. І. (2019). *Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України*. (11-те вид.). Київ: Дакор.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.38

ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ ДО ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Білошенко Любов Леонідівна

Студентка 3 курсу

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

Юзікова Н.С.

Доктор юридичних наук, професор кафедри
адміністративного і кримінального права

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

УКРАЇНА

Основою для роботи стало опитування, що провела програма USAID «Нове правосуддя» у період з лютого по березень 2021 року по всій Україні. Предметом опитування стала взаємодія суспільства з різними інститутами правоохоронних органів. Результати були негативними: тільки 38% населення стверджували, що довіряють органам прокуратури.[1, с. 45]

Прокуратура України постійно працює над покращенням взаємозв'язку з громадянами та збільшенням довіри з боку останніх. Так, наприклад, 2 листопада у Тренінговому центрі прокурорів України відбувся тренінг «Організація роботи з розгляду звернень та запитів в органах прокуратури України», що й доводить актуальність теми.

Метою даного дослідження є визначення напрямів загальнодержавної програми довіри до органів прокуратури. Оскільки країни зарубіжжя багато років запроваджують практику взаємодії правоохоронних органів з громадою, у роботі буде використано їх досвід.

Так, по-перше, досить поширеними закордоном є громадські збори, так би мовити зустрічі громадян з представниками правоохоронних органів. Сенс в тому, щоб кожен міг висловити свої пропозиції та думки щодо покращення роботи прокуратури України. Зараз люди можуть надіслати до Офісу Генерального прокурора письмове звернення, але особистий контакт з представниками державного обвинувачення завжди є ефективнішим для народу.

По-друге, важливо проводити лекції, бесіди та створювати курси для учасників процесу: свідків, обвинувачених, потерпілих. Англійці на власному прикладі показали, що, оскільки судові рішення не завжди задовольняють бажання обох сторін процесу, то заради не втрачання довіри тієї чи іншої сторони до прокуратури, варто протягом усього судового розгляду справи спілкуватися з учасниками, пояснювати дію принципів правосуддя та справедливості. Натомість більшість просто вважає, що вирок суду несправедливий через недостатню роботу прокурорів.

По-третє, доцільним буде прокурорам влаштовувати особисті зустрічі з подружжями, які мають дітей. Злочинність серед неповнолітніх досить поширена сьогодні. Такі зустрічі сприятимуть як покращенню довіри з боку батьків, адже тема є актуальною, так і зменшенню рівня злочинності загалом.

Не варто забувати й про самих неповнолітніх. У школах, університетах, інститутах, технікумах, академіях необхідно також вводити обов'язкові бесіди. Діти – майбутнє нашої країни, а тому варто навчати їх з самого малку, що прокуратура в Україні працює старанно, ефективно і на неї завжди можна покластися. Країни Європи (Швейцарія, Німеччина) запровадили спілкування з молоддю вже декілька років тому, і воно є досить результативним.[2, с. 173]

Отже, основною проблемою недостатнього рівня довіри громадян до органів прокуратури є бракування контакту.[3, с. 38] Адже люди зустрічаються з прокурорами лише за наявності неприємностей у житті. Прокурорам треба стати ближчими до народу, щоб ті могли спілкуватися з представниками державного обвинувачення частіше, ніж просто під час судового процесу.

А оскільки європейські країни працюють над покращенням довіри громадян до правоохоронних органів вже не один рік, Україна може скористатися їхнім прикладом та за рахунок зарубіжного досвіду європейських країн підвищити рівень життя у державі.

Отже, втіливши у життя вищезгадані пропозиції щодо змін у діяльності органів прокуратури, можна досягти успішних результатів та покращення довіри з боку народу.

Список використаних джерел:

- [1] Руденко М. В. Ярмакі Х. П. (2020) *Прокуратура України: навчально-методичний посібник*. Одеса: Фенікс.
- [2] Борейко Г. Д., Броневицька О. М., Лісіцина Ю. О. та ін. (2019) *Прокурорське право: навчальний посібник*. Львів: ЛьвДУВС.
- [3] Курочка М. Й., Каркач П. М. (2004) *Прокурорський нагляд в Україні*. Луганськ: РВВ ЛАВС.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.39

ЩОДО ПРАВОВОГО СТАТУСУ КЛІМАТИЧНИХ БІЖЕНЦІВ

Зубко Дарина Олегівна

здобувач вищої освіти

Інституту підготовки кадрів для органів юстиції

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ORCID ID: 0000-0002-2477-6861

Копиця Євгенія Миколаївна

канд. юрид. наук, доцент, асистент кафедри екологічного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

УКРАЇНА

Однією з найбільш глобальних проблем сучасності є зміна клімату. Небезпеки, що виникають внаслідок збільшення інтенсивності та частоти екстремальних погодних явищ, таких як аномальні сильні дощі, повені, урагани, землетруси, тривалі посухи, опустелювання, лісові пожежі, дефіцит питної води та продовольства, погіршення стану навколишнього середовища в цілому, істотно погіршують умови життя та змушують в середньому понад 20 мільйонів людей залишати свої домівки та щороку переїжджати в інші регіони своєї країни з більш сприятливими природно-кліматичними умовами. Деякі з них змушені покидати свою країну взагалі, і за певних обставин потребують міжнародного захисту. Відтак світова кліматична криза призвела до появи нового виду вимушеної міграції населення, а відповідно, виділення такого виду біженців як кліматичні.

На сьогодні правовий статус таких мігрантів не визначено ні національним, ні міжнародним законодавством. Актуальність цього питання полягає в тому, що не маючи юридичного статусу, особи, які змушені тимчасово або назавжди залишити місце проживання через істотні зміни довкілля, не можуть розраховувати на правовий та соціальний захист.

В свою чергу, термін «кліматичні біженці», який використовується у ЗМІ та публічних дискусіях, не має правового визначення і ставиться під сумнів більшістю наукових кіл. У науковій літературі, в залежності від контексту, зустрічаються такі терміни як «екологічні біженці», «температурні біженці», «екологічні мігранти», що за своєю суттю є тотожними і характеризують осіб, що змушені тимчасово або назавжди залишити місце проживання через істотні зміни навколишнього середовища (природного або антропогенного походження), що ставлять під загрозу їхнє існування та серйозно впливають на якість їхнього життя [1]. Таке визначення було вперше надано відносно терміну «екологічні біженці» у 1985 р. у доповіді Програми ООН з довкілля Ель-Хіннауї, однак так і не отримало законодавчого закріплення.

У 1990 році Міжурядова група експертів зі зміни клімату (IPCC) звернула увагу на наступаючу кризу масового переміщення населення через деградацію довкілля, і зокрема зміни клімату, найбільший вплив якої виявиться у міграції мільйонів людей.

Визнання нагальності проблеми екологічної (кліматичної) міграції констатували на Боннській Першій міжнародній конференції, присвяченій міграції населення, пов'язаній зі змінами стану довкілля, яка відбулася 11 жовтня 2008 року. На ній були виділені наступні категорії екологічних мігрантів:

- надзвичайні мігранти, які втікають від небезпечних екологічних впливів для порятунку життя;
- примусові мігранти, які від'їжджають з постійного місця проживання, аби уникнути неминучих і серйозних наслідків екологічної деградації довкілля;
- мотивовані мігранти, які мають можливість, залишити район постійного місця проживання з екологічною обстановкою, що постійно погіршується, щоб знайти краще місце проживання [3].

В свою чергу, у 2001 році Норман Майєрс систематизував чинники кліматичної міграції (або екологічної міграції (*environmental migration*) – термін, який використовував науковець) та встановив їхній вплив на переміщення людей із небезпечних або вразливих територій. На його думку, порушення кругообігу води в природі внаслідок зміни клімату спричиняє ерозію ґрунту, яка знижує ефективність ведення сільського господарства та призводить до зменшення врожайності й нестачі продовольства, що змушує жителів цих територій переїжджати в інші місця. До цього спонукають і зміни в режимі опадів унаслідок порушення водного балансу, що є причиною почастишання посух. Таким чином, екологічна міграція постає як результат зменшення сільськогосподарського виробництва, зниження доступності води та пошкодження інфраструктури. Ще одним чинником цього процесу Майєрс вважає танення льодовиків, що призводить до підвищення рівня світового океану, затоплення островів і низинних прибережних територій, наслідком чого є переселення мешканців у більш безпечні райони [2].

Варто відзначити, що оскільки процес кліматичної міграції набуває форми глобального руху, це призводить до необхідності поділу переміщення на зовнішні – транскордонні, внутрішні - у межах однієї країни, що в свою чергу актуалізує необхідність розробки та адаптації концепції прав кліматичних біженців як незалежного інституту, взаємопов'язаного і співвіднесеного із комплексним міжгалузевим інститутом екологічних прав.

Таким чином, термінологічне визначення поняття «кліматичного біженця» та його закріплення у міжнародному документі, наприклад Конвенції ООН про статус біженців 1951 року, якісно сприятиме визначенню сутності явища кліматичної міграції, а також розробці заходів її попередження та пом'якшення. А надання особам, які вимушені змінювати місце свого проживання через істотні екологічні проблеми, пов'язані зі зміною клімату, правового статусу «кліматичних біженців» є нагальним питанням міжнародного та національного права.

Список використаних джерел:

- [1] Morrissey, J. (2012). «Rethinking the «debate on environmental refugees»: from «maximalists and minimalists» to «proponents and critics». *Journal of Political Ecology*, 19(1), 36-49. Вилучено з <https://doi.org/10.2458/v19i1.21712>
- [2] Myers, N. (1997). Environmental Refugees. *Population and Environment*, 19(2), 167–182. Вилучено з <http://www.jstor.org/stable/27503569>
- [3] Boncour, P. (2008). Environment, Forced Migration and Social Vulnerability: Identifying Problems and Challenges. *Environment, Forced Migration and Social Vulnerability International Conference*. October 11, 2008, Bonn, Germany. Вилучено з <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/2018-07/Environment%2C%20Forced%20Migration%20and%20Social%20Vulnerability.pdf>

ABSCHNITT VII. INSTITUT FÜR STRAFVERFOLGUNG, JUSTIZ UND NOTAR

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.40

КОМУНІКАЦІЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Кулакова Аміна Олегівна

курсант 3-го курсу

Прикарпатський факультет (м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

ORCID ID: 0000-0002-5004-4170

Вербовий Василь Петрович

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,

завідувач кафедри тактико-спеціальної, фізичної та вогневої підготовки

Прикарпатський факультет (м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

УКРАЇНА

Професійна діяльність працівників поліції наповнена спілкуванням з найрізноманітнішими людьми. Тому одним з важливих напрямків професійної діяльності Національної поліції України є ефективна професійна комунікація. Вона відіграє важливу роль як регулятор взаємовідносин між поліцейським і громадянином. Повсякденна діяльність поліції протікає на очах населення і тому авторитет співробітників багато в чому залежить від уміння ефективно спілкуватися.

До комунікативної компетенції поліцейського відносяться особисті властивості, що дозволяють йому успішно вирішувати комунікативні завдання. Наприклад, уміння уважно слухати, встановлювати і підтримувати психологічний контакт з різними категоріями громадян, чітко і зрозуміло пояснювати, об'єктивно оцінювати отриману інформацію, вміти викликати прихильність до себе людей. Необхідним також є знання суспільних норм, які дозволяють працівникові поліції орієнтуватися в ситуації комунікативної взаємодії, визначають поведінкову здатність реалізації комунікативного плану.

Вдала комунікація поліцейського залежить від вміння застосовувати специфіку професійного спілкування, яке має низку важливих особливостей:

1) неухильне дотримання законності: правоохоронці в процесі встановлення контактів з громадянами можуть діяти тільки в рамках своїх повноважень, у встановленому законом порядку;

2) поліцейська діяльність нерідко пов'язана з використанням примусових заходів та обмеженням прав людини. Під час виконання службових завдань спілкування може мати конфліктний характер з підвищеною стресовою напругою, де переважають негативні емоції. Тому правоохоронець повинен бути стресостійким, вміти вирішувати завдання в конфліктних ситуаціях;

3) незважаючи на приховане, іноді навіть агресивне протистояння, поліцейський повинен продовжувати спілкування та виконувати власні повноваження [2].

Враховуючи той факт, що діяльність поліції полягає не лише в тому, щоб боротися із злочинністю, але й займатися її попередженням, робота поліції на основі партнерства і співпраці із співтовариством і окремими громадянами стала важливим елементом в сфері розвитку поліції. Тому для забезпечення успіху в цій діяльності поліцейський повинен:

- знати населення на підвідомчій території і бути відомим йому;
- бути доступним для населення;
- дотримуватися професійного етикету поліцейського;
- дослухатися та відгукатися на проблеми громадян;
- залучати та мобілізувати населення.

Також можна зазначити, що ввічлива або стримана манера спілкування поліцейських залежить від того, яке враження вони справили на оточуючих громадян у різних ситуаціях, пов'язаних із актуальною професійною діяльністю. У службових ситуаціях визначальними чинниками є наступні критерії:

- чи проявили співробітники тактовність і повагу до співрозмовника, уважно його вислухали, делікатно спрямували розмову у потрібне русло;
- чи зберігають витримку у конфліктних ситуаціях, не переймають манеру і тактику потенційного агресора;
- чи усвідомлюють стан правопорушника та тих обставин, що передували правопорушенню [3].

Можна зазначити, що тактика комунікації поліцейського заснована на багатьох принципах: об'єктивності, оперативності, партнерства, результативності толерантності. В наш час поліція постійно вступає в діалог з різноманітними членами суспільства тому поліцейському потрібно стати не тільки справжнім професіоналом в галузі права, але й знати тонкощі спілкування з «проблемними людьми». Уміння спілкуватися з різними людьми, наявність терплячості та впевненості у собі – основа успішної діяльності поліцейських.

Кожен поліцейський повинен працювати над розширенням своєї комунікативної компетенції. Однією з найважливіших особливостей обраної тактики при спілкуванні є врахування відповідної мотивації і здібностей особи. Це допоможе не тільки швидко знайти відповіді, але й таким чином, поліцейський з нівелює небезпеку, у разі її виникнення. Мотивація і здібності є найважливішим компонентом суб'єктивної та об'єктивної готовності особистості до розмови. Поліцейський, у якого сформовані професійні та пізнавальні інтереси, розвинуті інтелектуальні та творчі можливості, наявні необхідні емоційно-вольові якості, матиме більше шансів встановити контакт з співрозмовником [1].

Отже, можемо зазначити, що комунікація є невіддільним складником сучасного правоохоронця. Також необхідно звернути першочергову увагу на той факт, що найбільш потужною зброєю в боротьбі зі злочинністю є громадська підтримка та допомога, а це неможливо реалізувати без високого рівня довіри в населення, що можна досягнути за допомогою комунікації. Володіючи тонкощами комунікації та знаючи особливості своєї професії, співробітник поліції може легко схилити особу до співпраці, припинити конфлікт, отримати потрібну інформацію та керувати ситуацією.

Список використаних джерел:

- [1] Біденчук Т. М., Тактика комунікації з суб'єктом залежно від його психологічного типу. *Актуальні проблеми вітчизняного права в дослідженнях молодих вчених : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (ст. 109–112). 2017 р., Дніпропетровськ.
- [2] Макарова О.П. (2019 р.) Формування професійного спілкування поліцейських на етапі фахової підготовки. *Теорія і практика сучасної психології*, (№ 2, Т. 2), ст. 30.
- [3] Московчук М.О. Підготовка поліцейських: професійна комунікація. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: матеріали II міжнр. наук.-практ. конф.* (ст. 112-115). 2017 р., Харків.

ABSCHNITT VIII. MILITÄRWISSENSCHAFT, NATIONALE SICHERHEIT UND SICHERHEIT DER STAATSGRENZEN

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.41

КООРДИНАЦІЯ ВОГНЕВОГО УРАЖЕННЯ ПРОТИВНИКА В ОПЕРАЦІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕОРІЇ ІГОР

ORCID ID: 0000-0001-8208-9499

Слісар Павло Олександрович

Ад'юнкт кафедри управління військами

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

УКРАЇНА

Координацію вогневого ураження противника (ВУП) – це складова процесу управління, яку здійснює командувач, орган військового управління (ОВУ) військами (силами), що залучаються до вогневого впливу на противника, для досягнення поставленої мети операції через реалізацію результатів планування ВУП [1].

Для здійснення ефективної координації ВУП у ході ведення операції ОВУ постійно мають проводити уточнення або при необхідності заміну ряду складових відповідно обраного під час планування варіанту ВУП в операції.

Враховуючи той факт, що ОВУ під час координації ВУП в операції може не володіти всією корисною інформацією, необхідною для прийняття раціонального рішення на здійснення вогневого впливу по об'єктам противника, і буде діяти в умовах певної невизначеності [2] для моделювання ВУП в операції можливо застосувати теорію ігор. Даний метод дозволяє обґрунтувати рішення в умовах невизначеності [3, 4, 5, 6, 7]. Реалізація певних варіантів координації ВУП в операції та дії противника задають певну гру, рішення якої визначається порівнянням стратегій дій сторін гри.

Координація ВУП відповідно до прийнятого рішення відповідає варіантам (стратегіям) дій своїх військ та стратегії дій противника. Дана відповідність записується у вигляді матриці. Тобто, сили і засоби ВУП діють відповідно варіантам дій угруповань військ (сил) в операції. Припустимо, що сили і засоби ВУП противника мають n стратегій B_j $j = \overline{1, n}$, а своїх військ m стратегій A_i $i = \overline{1, m}$. Тоді виграш нашої сторони A і відповідно програш противника B можливо позначити через показник ефективності координації ВУП обраним варіантом $C_{i,j}$. У такому випадку матиме місце ситуація $\{A_i, B_j\}$. Виникає можливість показати значення виграшів у вигляді матриці ефективності (табл.1).

Таблиця 1

Матриця ефективності дій сил і засобів ВУП в операції

Стратегії сторони A_i (варіанти координації ВУП)	Стратегії сторони B_j (варіанти дій противника)				α_i
	B_1	B_2	...	B_n	
A_1	C_{11}	C_{12}	...	C_{1n}	α_1
A_2	C_{21}	C_{22}	...	C_{2n}	α_2
...	...	...	...	...	...
A_m	C_{m1}	C_{m2}	...	C_{mn}	α_m
β_j	β_1	β_2	...	β_n	

дані сформовано з [3]

Під час вирішення класичної задачі теорії ігор перший хід надається нападаючій стороні. В основу рішення матриці ефективності (пошуку рівноваги) протидіючих сторін покладено пошук стратегії дій військ противника, яка надавала б своїм військам обирати відповідну стратегію у відповідь, або навпаки. Це досягається при умові своєчасного прийняття раціонального рішення обома сторонами. У більшості випадків цією ознакою є виконання умов:

для своїх військ (відповідно рядків) – мінімізація максимального програшу $\alpha = \min_i \alpha_i = \min_i \max_j c_{i,j}$ (мінімаксна стратегія або нижня ціна гри);

для противника (відповідно стовпців) – максимізація мінімального виграшу $\beta = \max_j \beta_j = \max_j \min_i c_{i,j}$ (максимінна стратегія або верхня ціна гри).

Відповідно до існуючих положень теорії ігор [3, 7] нижня та верхня ціни гри завжди пов'язані виразом $\alpha \leq \beta$.

Однак можливий варіант, коли $\alpha = \beta$. У цьому випадку пара стратегій $\{A^*, B^*\}$ створює в грі певне положення рівноваги:

$$\alpha = \beta = v, \quad (1)$$

Відповідно даного виразу ціна гри v є значенням виграшу своїх військ, при якому дотримання ОБУ вибраної стратегії під час координації ВУП в операції не може збільшити значення виграшу, а противнику не вигідно відхилитися від вибраної стратегії. У цьому випадку ціна гри v є сідловою точкою і співпадає з відповідним значенням $C_{i,j}$ матриці C і разом з сукупністю оптимальних рішень $\{A^*, B^*\}$ буде рішенням гри у чистих стратегіях (матричної гри з сідловою точкою). Стратегії A^* та B^* , які відповідають сідлу вий точці, є оптимальними.

Ситуації, коли отримано гру в чистих стратегіях, зустрічаються достатньо рідко. Частіше маємо ситуації, коли верхня і нижня ціни гри є різними. Застосування змішаних стратегій дає можливість розв'язати гру за умови невизначеності дій протилежної сторони.

У випадку коли ОБУ під час координації ВУП в операції (сторона A) застосовує свою оптимальну стратегію S_A^* , а противник (сторона B) свою чисту стратегію B_j , то середній виграш буде рівним:

$$C_j = p_1 \times C_{1j} + p_2 \times C_{2j} + \dots + p_m \times C_{mj}, \quad (j = 1, \dots, m), \quad (2)$$

Якщо сторона B (противник) застосовує оптимальну стратегію S_B^* , то він забезпечує собі середній виграш не менше v при будь-якій чистій стратегії сторони A (своїх військ). З цього можна зробити висновок, що будь-яке значення C_j не може бути меншим за v , а отже отримано певні умови:

$$\begin{cases} q_1 \times C_{11} + q_2 \times C_{21} + \dots + q_m \times C_{m1} \geq v \\ q_1 \times C_{11} + q_2 \times C_{22} + \dots + q_m \times C_{m2} \geq v \\ \dots \\ q_1 \times C_{1n} + q_2 \times C_{2n} + \dots + q_m \times C_{mn} \geq v \end{cases}, \quad (3)$$

У подальшому необхідно розділити нерівності (3) на додаткову невід'ємну величину v та ввести позначення:

$$x_1 = \frac{q_1}{v}, \quad x_2 = \frac{q_2}{v}, \dots, \quad x_m = \frac{q_m}{v}, \quad (4)$$

Тоді умови (2) буде мати вигляд:

$$\begin{cases} x_1 \times C_{11} + x_2 \times C_{21} + \dots + x_m \times C_{m1} \geq v \\ x_1 \times C_{11} + x_2 \times C_{22} + \dots + x_m \times C_{m2} \geq v \\ \dots \\ x_1 \times C_{1n} + x_2 \times C_{2n} + \dots + x_m \times C_{mn} \geq v \end{cases}, \quad (5)$$

де:

x_1, x_2, \dots, x_m - це невід'ємні перемінні.

Відповідно до (4) і у зв'язку з тим, що $q_1 + q_2 + \dots + q_m = 1$, перемінні x_1, x_2, \dots, x_m задовольняють умову:

$$x_1 + x_2 + \dots + x_m = \frac{1}{v}, \quad (6)$$

Враховуючи, що метою противника є максимізація свого виграшу, права частина формули (5) набуває мінімального значення. При визначенні невід'ємних значень перемінних x_1, x_2, \dots, x_m можливо задовольнити їх лінійним обмеженням (5) та звести рішення матричної гри до задачі, де лінійна функція зводиться до мінімуму:

$$L = x_1 + x_2 + \dots + x_m, \quad (7)$$

Здійснюємо мінімізацію функції (7):

$$L = -L = -x_1 - x_2 - \dots - x_n = -\frac{1}{v}, \quad (8)$$

Отже, задачу рішення будь-якої скінченної гри зведено до задачі лінійного програмування, що гарантує існування самого рішення.

Пошук оптимальної змішаної стратегії ОВУ під час координації ВУП в операції своїх військ S_A^* (сторони А) здійснюється аналогічно, як і для противника S_B^* (сторони В). Проведення розрахунків відрізняється тільки тим, що сторона А буде мінімізувати виграш.

Висновки: таким чином, стало можливим за допомогою застосування задачі лінійного програмування визначити оптимальні змішані стратегії S_B^* противника (сторони В) та S_A^* своїх військ (сторони А), знайти рішення гри симплекс-методом.

Список використаних джерел:

- [1] Слісар, П., & Грицай, П. (2021). АНАЛІЗ АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ У РОБОТІ ОРГАНІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІД ЧАС КООРДИНАЦІЇ ВОГНЕВОГО УРАЖЕННЯ ПРОТИВНИКА В ОПЕРАЦІЇ. *Збірник наукових праць ЛОГОС*. <https://doi.org/10.36074/logos-05.02.2021.v2.30>
- [2] РепілоЮ., ГоловченкоО., & ІщенкоО. (2021). КОНТЕНТ-АНАЛІЗ УРОКІВ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В НАГІРНОМУ КАРАБАСІ ЩОДО ВОГНЕВОЇ ПІДТРИМКИ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ АЗЕРБАЙДЖАНУ В НАСТУПАЛЬНИХ ДІЯХ. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: військові та технічні науки*, 84(1), 86-99. <https://doi.org/10.32453/3.v84i1.805>
- [3] Венцель Е.С. (1972) *Исследование операций*. Москва: Советское радио.
- [4] Петросян Л.А., Зенкевич Н.А., Семина Е.А. (1998) *Теория игр*. Москва: Книжный дом "Университет".
- [5] Петросян Л.А., Зенкевич Н.А., Шевкопляс Е.В. (2012) *Теория игр*. Санкт-Петербург: БХВ-Петербург.
- [6] Эддоус М., Стэнфилд Р. (1997) *Методы принятия решений*. Москва: Аудит, ЮНИТИ.
- [7] Садовин Н.С., Садовина Т.Н. (2011) *Основы теории игр*. Йошкар-Ола: Мар. гос. ун-т.

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1.42

РОЛЬ НАГОРОДНОЇ ФАЛЕРИСТИКИ В КОМАНДУВАННІ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ІМЕНІ ІВАНА КОЖЕДУБА

Кривцов Артем Олегович

студент факультету підготовки офіцерів запасу за контрактом
Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Кривцов Денис Володимирович

викладач кафедри (підготовки льотного складу та фахівців авіаційних штабів)
факультету перепідготовки та підвищення кваліфікації авіаційного персоналу
Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Царенко Олена Олексіївна

канд. політ. наук, керівник напряму розвитку молодіжної науки
Громадська організація «Молодіжний центр наукової діяльності»

УКРАЇНА

Нагородна фалеристика є важливою дисципліною, що досліджує відомчі пам'ятні та заохочувальні відзнаки у вигляді нагрудних знаків, медалей та орденів. Чимало подібних нагород є у системах Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних сил України, командувань видів та окремих родів військ Збройних сил України. Дане наукове дослідження присвячено системам нагородної фалеристики Командування Повітряних сил Збройних сил України та Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (далі – ХНУПС імені Івана Кожедуба).

До нагородної системи фалеристики Командування Повітряних Сил Збройних Сил України входять такі відзнаки: почесний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «Майстерність, Честь, Відвага», пам'ятний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «За доблесну службу», пам'ятний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «За сумлінну працю», пам'ятний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «За сприяння Повітряним силам Збройних сил України», пам'ятний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «5 років Повітряним силам Збройних Сил України», пам'ятна відзнака командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «10 років Повітряним силам Збройних сил України» та пам'ятна відзнака командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «15 років Повітряним силам Збройних сил України» [2; 3; 4].

Реформування нагородної системи Командування Повітряних Сил Збройних Сил України здійснювалося впродовж 2009-2019 років. Найвищою відзнакою Командування Повітряних Сил Збройних Сил України є почесний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «Майстерність, Честь, Відвага». Даним знаком нагороджують військовослужбовців і цивільних працівників Повітряних Сил Збройних Сил України та громадян України, за проявлений героїзм і самовідданість під час виконання службових обов'язків, благодійну допомогу Повітряним Силам Збройних Сил України, вагомий внесок у розвиток військової наукової

діяльності, активну участь в міжнародних військових навчаннях та миротворчих місіях, багаторічну зразкову службу [2; 5].

Рис. 1. Почесний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «Майстерність, Честь, Відвага»

Нагрудний знак виготовлений з латуні та вкритий кольоровою емаллю і позолотою. Центральна частина нагрудного знаку є стилізованим рельєфним зображенням емблеми Повітряних Сил Збройних Сил України, який складається з малинового рівностороннього прямого хреста, який прикрашений золотими крилами – символом неба та повітряних просторів і мечем, що символізує військову справу та мужність, в центрі якого зображено медальйон із зображенням малого Державного гербу України. На медальйоні зроблено напис «МАЙСТЕРНІСТЬ, ЧЕСТЬ, ВІДВАГА», який є гаслом військовослужбовців Повітряних Сил Збройних Сил України. Медальйон викритий емаллю синього та білого кольорів, а напис – позолотою. Центральна частина нагрудного знаку прикрашена восьмикутною зіркою сріблястого кольору [1; 2; 5].

В 2000-х роках в нагородній системі Командування Повітряних Сил Збройних Сил України був запроваджений пам'ятний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «За доблесну службу». Даною відзнакою нагороджуються військовослужбовці та цивільні працівники Повітряних Сил Збройних Сил України за досягнення високих показників у службі та бойовій підготовці, мужність, відвагу, сміливість під час виконання бойових завдань, військового або службового обов'язку [5].

Рис. 2. Пам'ятний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «За доблесну службу»

Металева колодка медалі прямокутної форми обрамлена шовковою стрічкою синього кольору на якій зображено по центру червону смужку та чорно-жовті смужки з двох боків [5].

Лицьовий бік медальйону нагрудного знаку виготовлений із латуні та вкритий позолотою. На ньому зображено по центру стилізовану композицію на фоні сонячних золотистих променів, яка складається з важкого винищувача

четвертого покоління СУ-27, зенітного ракетного комплексу С-200 та радіолокаційної станції П-19. Усі елементи композиції символізують три основні роди військ Повітряних Сил Збройних Сил України: авіацію, зенітні ракетні війська та радіотехнічні війська. Стилізована композиція вкрита сріблястим кольором. Нижня частина медальйону прикрашена лавровим вінком – символом слави та перемоги, на якому зроблено напис «ЗА ДОБЛЕСНУ СЛУЖБУ», який прикрашений синьою стрічкою. Верхня частина прикрашена кольоровим стилізованим фрагментом Державного прапора України [1; 5].

Також в 2000-х роках в нагородній системі Командування Повітряних Сил Збройних Сил України були запроваджені такі відзнаки: пам'ятний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «За сумлінну працю», та пам'ятний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «За сприяння Повітряним силам Збройних Сил України». Даними відзнаками відзначають військовослужбовців та цивільних працівників Повітряних Сил Збройних Сил України і громадян України, за багаторічну сумлінну працю та службу в Повітряних Силах Збройних Сил України, військове співробітництво, допомогу Повітряним Силам Збройних Сил України [2; 5].

Рис. 3. Пам'ятний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «За сумлінну працю»

Металева колодка медалі обрамлена шовковою стрічкою синього кольору на якій зображені смужки: по центру – жовтого, а з двох центральній боків червоного кольорів [5].

Лицьовий бік знаку зроблений із жетону з позолотою в центрі якого зображено емблему Повітряних Сил Збройних Сил України. Навколо емблеми зроблено напис «ЗА СУМЛІННУ ПРАЦЮ». В нижній частині зображено фрагмент лаврового вінку [1; 2; 3].

Рис. 4. Пам'ятний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «За сприяння Повітряним силам Збройних Сил України»

Металева колодка медалі обрамлена шовковою стрічкою червоного кольору на якій зображено по центру смужку синього кольору.

Лицьовий бік знаку зроблений із жетону з позолотою в центрі якого зображено стилізовану композицію на фоні сонячних золотистих променів, яка складається з важкого винищувача четвертого покоління СУ-27, зенітного ракетного комплексу С-200 та радіолокаційної станції П-19. Усі елементи композиції символізують три основні роди військ Повітряних Сил Збройних Сил України: авіацію, зенітні ракетні війська та радіотехнічні війська. Стилїзована композиція вкрита сріблястим кольором. В нижній частині центральної композиції зображено лаврову гілку. У верхній частині над центральною композицією зроблено напис «ЗА СПРИЯННЯ ПОВІТРЯНИМ СИЛАМ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ» [2; 5].

Повітряні Сили Збройних Сил України, як новий вид Збройних Сил України був утворений в 2004 році. На честь ювілеїв даного виду збройних сил, в 2009, 2014 та 2019 роках були запроваджені пам'ятні відзнаки командувача Повітряних Сил Збройних Сил України: «5 років Повітряним Силам Збройних сил України», «10 років Повітряним Силам Збройних сил України» та «15 років Повітряним Силам Збройних сил України» [2; 5].

Рис. 5. Пам'ятний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «5 років Повітряним Силам Збройних Сил України»

Металева колодка пам'ятного нагрудного знаку командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «5 років Повітряним Силам Збройних Сил України» обрамлена шовковою стрічкою блакитного кольору на якій зображено по центру смужку малинового кольору, яка прикрашена по центру додатковою смужкою, виконана в кольорах Державного прапора України [2; 5].

Лицьовий бік знаку зроблений із жетону з позолотою в центрі якого зображено два важкого винищувача четвертого покоління СУ-27 на фоні мапи України та стилізованого елемента радіолокаційної станції П-19 та ракет зенітного ракетного комплексу. На фоні мапи України зазначені дати «2004-2009» [2; 5].

Рис. 6. Пам'ятний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «10 років Повітряним Силам Збройних Сил України» (аверс і реверс)

Металева колодка пам'ятного нагрудного знаку командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «10 років Повітряним Силам Збройних Сил України» обрамлена шовковою стрічкою синього кольору на якій зображено з двох боків жовто-червоні смужки [5].

Лицьовий бік знаку зроблений із жетону сріблястого кольору на якому зображено по центру медальйон синього кольору на якому зображено стилізовану композицію на фоні сонячних золотистих променів, яка складається з важкого винищувача четвертого покоління СУ-27, зенітного ракетного комплексу С-200 та радіолокаційної станції П-19. Стилiзована композиція вкрита позолотою. Навколо медальйону на білому фоні зроблено напис «МАЙСТЕРНІСТЬ, ЧЕСТЬ, ВІДВАГА», який є гаслом військовослужбовців Повітряних Сил Збройних Сил України. У правій верхній частині лицьового боку зображено емблему Повітряних Сил Збройних Сил України на фоні сонячних променів. Ліворуч від емблеми зазначені роки «2004-2014». Під емблемою зображено гілку оливи – символу родючості. На зворотному боці по центру зроблено напис «10 РОКІВ ПОВІТРЯНИМ СИЛАМ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ», яка прикрашена стилізованою лавровою гілкою [1; 5].

Рис. 7. Пам'ятний нагрудний знак командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «15 років Повітряним Силам Збройних Сил України» (аверс і реверс)

Колодка пам'ятного нагрудного знаку командувача Повітряних Сил Збройних Сил України «15 років Повітряним Силам Збройних Сил України» обрамлена шовковою стрічкою синього кольору на якій зображено по центру широку малинову смужку [5].

Лицьовий бік знаку зроблений із жетону сріблястого кольору на якому зображено по центру усучаснену стилізовану емблему Повітряних Сил Збройних Сил України, яка прикрашена лавровим вінком. На зворотному боці зображено фрагмент сучасної кокарди на берет військовослужбовця Повітряних Сил Збройних Сил України, навколо якого зроблено написи: у верхній частині – «МАЙСТЕРНІСТЬ, ЧЕСТЬ, ВІДВАГА», в нижній – «15 РОКІВ ПОВІТРЯНИМ СИЛАМ ЗСУ» [5].

Чимало нагрудних знаків наявні в нагородній системі Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба. Впродовж 2010-2020 років були запроваджені такі відзнаки: нагрудний знак «Відзнака начальника ХНУПС імені Івана Кожедуба», пам'ятний нагрудний знак начальника ХНУПС імені Івана Кожедуба, нагрудний знак «85 років ХНУПС імені Івана Кожедуба», відзнака начальника ХНУПС імені Івана Кожедуба з нагоди

100-річчя від дня народження І.М. Кожедуба. Нагрудний знак «Відзнака начальника ХНУПС імені Івана Кожедуба» є найвищою нагородою даного військового закладу вищої освіти [4; 5; 6].

Рис. 8. Нагрудний знак «Відзнака начальника ХНУПС імені Івана Кожедуба»

Нагрудний знак виготовлений з латуні та вкритий кольоровою емаллю і позолотою. Центральна частина нагрудного знаку є запозиченим фрагментом стилізованого рельєфного зображення емблеми Повітряних Сил Збройних Сил України, який складається з малинового рівностороннього прямого хреста, прикрашений золотими крилами – символом неба та повітряних просторів і мечем, що символізує військову справу та мужність, в центрі якого зображено емблему Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба. На даній емблемі зображений сокіл, вкритий позолотою на фоні сонячних променів зі стилізованим фрагментом монітору радіолокаційної станції на якому зображено книгу – символ знань та науки, який розташований унизу. Фрагмент монітору з книгою прикрашений козацькою шаблею та булавою, що символізують історичне козацьке минуле української армії. Шабля є символом мужності та військового ремесла, а булава – символом влади. На медальйоні зроблено напис «ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПОВІТРЯНИХ СИЛ ІМ. ІВАНА КОЖЕДУБА». Медальйон викритий емаллю синього, білого та жовтого кольорів, а напис та елементи емблеми – позолотою. Центральна частина нагрудного знаку прикрашена восьмикутною зіркою сріблястого кольору [1; 5; 6].

Рис. 9. Пам'ятний нагрудний знак начальника ХНУПС імені Івана Кожедуба

Металева колодка пам'ятного нагрудного знаку начальника ХНУПС імені Івана Кожедуба обрамлена шовковою стрічкою малиново-зеленого кольору та по центру черно-жовтою смужкою [4].

Лицьовий бік знаку зроблений із жетону, вкритого позолотою, на якому зображено по центру фрагмент емблеми Харківського національного

університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба. Фрагмент прикрашений лавровим вінком та синьою стрічкою в нижній частині на якій зазначені роки «1930-2010» [4].

Рис. 10. Нагрудний знак «85 років ХНУПС імені Івана Кожедуба»

Металева колодка пам'ятного нагрудного знаку начальника ХНУПС імені Івана Кожедуба обрамлена шовковою стрічкою, яка прикрашена в синьо-жовті та малиново-зелені кольори, що символізують Державний прапор України та Прапор міста Харкова [4].

Лицьовий бік знаку зроблений із жетону, вкритого позолотою, на якому зображено по центру фрагмент емблеми Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба на фоні малинового кольору. Фрагмент прикрашений лавровим вінком із синьо-жовтими стрічками. В нижній частині зазначено роки «1930-2015» на синій стилізованій стрічці. У верхній частині над центральним фрагментом зображено Герб міста Харкова [4].

Рис. 11. відзнака начальника ХНУПС імені Івана Кожедуба з нагоди 100-річчя від дня народження І.М. Кожедуба

Металева відзнаки начальника ХНУПС імені Івана Кожедуба на честь 100-річчя І.М. Кожедуба обрамлена шовковою стрічкою, яка прикрашена в синьо-жовті та зелено-блакитні кольори [4].

Лицьовий бік знаку зроблений із жетону, вкритого позолотою та блакитною емаллю, на якому зображено портрет легендарного льотчика Івана Кожедуба та два бомбардувальника СУ-24. У верхній частині зроблено напис «ІВАН КОЖЕДУБ», а внизу зазначені роки «1920-2020» [4].

Базуючись на вищесказаному, можна зробити висновок, завдяки нагородній фалеристиці, можна дослідити геральдичні елементи авіаційної

галузі, історію становлення та розвитку нагородної системи Командування Повітряних сил Збройних Сил України та Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба.

Список використаних джерел:

- [1] Пономарьов, А., Артюх, Л., Бетехтіна, Т., Боряк, О., Горленко, В., Гребінь, І., ... Щербій, Г. (1994). Українська минувшина: ілюстрований етнографічний довідник. Київ: Либідь. ISBN 5-325-00592-8.
- [2] Символіка та нагороди. Міністерство оборони України. (2009). Вилучено з: <https://www.mil.gov.ua/ministry/simvolika-ta-nagorodi/>
- [3] Наукова спадщина університету: видатні імена. Зарубін Анатолій Миколайович. (2018). Харків: ХНУПС ім. І. Кожедуба
- [4] Наукова спадщина університету: видатні імена. Ярош Сергій Петрович. (2021). Харків: ХНУПС ім. І. Кожедуба
- [5] Міністерство оборони України. (2021). Вилучено з: <https://www.mil.gov.ua/>
- [6] Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба. (2021). Вилучено з: <http://www.hups.mil.gov.ua/>

WISSENSCHAFTLICHE VERÖFFENTLICHUNG

ΛΟΓΟΣ

DER SAMMLUNG WISSENSCHAFTLICHER ARBEITEN

ZU DEN MATERIALIEN DER II INTERNATIONALEN
WISSENSCHAFTLICH-PRAKTISCHEN KONFERENZ

«MULTIDISZIPLINÄRE FORSCHUNG: PERSPEKTIVEN, PROBLEME UND MUSTER»

26. November, 2021 • Wien, Republik Österreich

BAND 1

Ukrainisch, Deutsch und Englisch

*Materialien werden im Wortlaut des Autors gedruckt
Das Organisationskomitee teilt nicht immer die Position der Autoren
Für die Richtigkeit dieses Materials tragen die Autoren die Verantwortung*

Veröffentlicht (PDF): 26.11.2021. Zum Drucken signiert: 29.11.2021.
Format 60×84/16. Papieroffset. Schrift Arial. Digitaldruck.
Bedruckte Blätter: 7,67.

Auflage: 50 Exemplare. Gedruckt vom fertigen Originallayout.

Kontaktinformationen des Organisationskomitees:

21037, Ukraine, Winnyzja, Zodchih Straße, 18, Büro 81

Europäische Wissenschaftsplattform

Tel.: +38 098 1948380; +38 098 1956755

E-mail: info@ukrlogos.in.ua | URL: www.ukrlogos.in.ua

Bescheinigung über das Thema Verlagswesen: ДК № 7172 vom 21.10.2020.

Herausgeber [PDF]: List Verlag. in Ullstein Buchverlage GmbH
1010, Republik Österreich, Wien, Friedrichstrasse 12.

Herausgeber [gedruckte Exemplare]: Druckerei Gulyaeva V.M.
08700, Ukraine, stadt Obukhiv, Malyshka Straße, 5. E-mail: 5894939@gmail.com
Bescheinigung über das Thema Verlagswesen: ДК № 6205 vom 30.05.2018.

УДК 001(08)
М 94

<https://doi.org/10.36074/logos-26.11.2021.v1>

Голова оргкомітету: Голденблат М.А.

Верстка: Білоус Т.В.

Дизайн: Бондаренко І.В.

Конференцію включено до Каталогу міжнародних наукових конференцій ResearchBib, зареєстровано в базі УкрІНТЕІ (Посвідчення № 868 від 22/10/2021); та сертифіковано Euro Science Certification Group (Сертифікат № 22344 від 01/11/2021).

Матеріали конференції знаходяться у відкритому доступі на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0).

Всі роботи збірника відображені та/або індексуються в CrossRef, ORCID, Google Scholar, ResearchGate, OUCI і OpenAIRE.

М 94

Multidisziplinäre Forschung: Perspektiven, Probleme und Muster: збірник наукових праць «ЛОГОΣ» з матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції (Т. 1), м. Відень, 26 листопада 2021 р. – Вінниця-Відень: Європейська наукова платформа, List Verlag. in Ullstein Buchverlage GmbH, 2021. 132 с.

ISBN 978-617-8037-13-0

«Європейська наукова платформа», Україна

ISBN 978-617-8037-14-7 (ТОМ 1)

«Європейська наукова платформа», Україна

ISBN 978-3-471-37241-8 (PDF)

«List Verlag. in Ullstein Buchverlage GmbH», Республіка Австрія

DOI 10.36074/logos-26.11.2021.v1

В збірнику викладено статті та тези учасників I міжнародної науково-практичної конференції «Multidisziplinäre Forschung: Perspektiven, Probleme und Muster», що відбулась 26 листопада 2021 року в м. Відень, Республіка Австрія.

УДК 001 (08)

ISBN 978-617-8037-13-0

© Учасники конференції, 2021

ISBN 978-617-8037-14-7 (ТОМ 1)

© ГО «Європейська наукова платформа», 2021

ISBN 978-3-471-37241-8 (PDF)

© List Verlag. in Ullstein Buchverlage GmbH, 2021

© LLC «International Centre Corporative Management», 2021

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ΛΟΓΟΣ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

З МАТЕРІАЛАМИ II МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«MULTIDISZIPLINÄRE FORSCHUNG:
PERSPEKTIVEN, PROBLEME UND MUSTER»**

26 листопада 2021 • Відень, Республіка Австрія

ТОМ 1

Українською, англійською та німецькою мовами

*Всі матеріали пройшли оглядове рецензування
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів
За точність викладеного матеріалу відповідальність несуть автори*

Опубліковано (PDF) 26.11.2021. Підписано до друку 29.11.2021.
Папір офсетний. Гарнітура Arial. Цифровий друк. Формат 60×84/16.
Умовно-друк. арк. 7,67. Замовлення № 25510.

Тираж: 50 екземплярів. Віддруковано з готового оригінал-макету.

Видавець та організаційний комітет конференції:

21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 18, офіс 81
ГО «Європейська наукова платформа»

Телефони: +38 098 1948380; +38 098 1956755

E-mail: info@ukrlogos.in.ua | URL: www.ukrlogos.in.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 7172 від 21.10.2020.

Видавець [PDF]: List Verlag. in Ullstein Buchverlage GmbH
1010, Republik Österreich, Wien, Friedrichstrasse 12.

Виготовлювач [друковані копії]: ФОП Гуляєва Вікторія Михайлівна.
08700, Україна, м. Обухів, вул. Малишка, 5. E-mail: 5894939@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 6205 від 30.05.2018 р.